

Agnes van der Poel, Jennifer Doekhie, Jacqueline Verdurmen,
Marije Wouters, Dirk Korf, Margriet van Laar

 Trimbos
instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Feestmeter 2008-2009

Uitgaan en middelengebruik
onder bezoekers van party's en clubs

Agnes van der Poel, Jennifer Doekhie, Jacqueline Verdurmen,
Marije Wouters, Dirk Korf, Margriet van Laar

Feestmeter 2008-2009

Uitgaan en middelengebruik
onder bezoekers van party's en clubs

Bonger Instituut voor Criminologie,
Faculteit der Rechtsgeleerdheid,
Universiteit van Amsterdam

Trimbos-instituut,
Utrecht, 2010

 **Trimbos
instituut**

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Colofon

Projectteam

Agnes van der Poel¹
Jennifer Doekhie²
Jacqueline Verdurmen¹
Marije Wouters²
Dirk Korf²
Margriet van Laar¹

Productiebegeleiding

Linda Groeneveld

Omslagontwerp

Ladenius Communicatie

Productie

Ladenius Communicatie

Beeld

www.istockphoto.com

Artikelnummer: AF0963
ISBN: 978-90-5253-677-4

Deze uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF0963**

¹ Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030-297 11 00
www.trimbos.nl / www.trimbospreventie.nl

² Bonger Instituut voor Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit van Amsterdam
OMHP
Postbus 1030
1000 BA Amsterdam
T: 020-525 39 18
www.bonger.nl

© 2010, Trimbos-instituut, Utrecht / Bonger Instituut voor Criminologie, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut en het Bonger Instituut voor Criminologie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
DEEL I Inleiding en Vraagstellingen	13
DEEL II Party's en Festivals	17
1 Methode van onderzoek	19
2 Beschrijving van de steekproef partybezoekers	25
3 Uitgaansgedrag van partybezoekers	29
4 Ooit-, recent en actueel middelengebruik van partybezoekers	33
5 Middelengebruik op de avond/nacht van de party	43
6 Profielen van actuele gebruikers	47
DEEL III Clubs en Discotheken	51
7 Methode van onderzoek	53
8 Middelengebruik per regio	59
9 Beschrijving van de steekproef clubbezoekers	63
10 Uitgaansgedrag van clubbezoekers	65
11 Ooit-, recent en actueel middelengebruik van clubbezoekers	69
12 Middelengebruik op de uitgaansavond/nacht	81
13 Profielen van actuele gebruikers	85

DEEL IV Vergelijking Settings	89
14 Ooit-, recent en actueel middelengebruik	91
15 Middelengebruik op de party- en uitgaansavond/nacht	95
DEEL V Conclusies	97
Referenties	105
Bijlage 1 Muziekstijlen party's en festivals	109
Bijlage 2 Tabellen bezoekers party's en festivals	111
Bijlage 3 Tabellen bezoekers clubs en discotheken	129

Voorwoord

Wijd en zijd is bekend dat uitgaan vaak gepaard gaat met het gebruik van alcohol en/of drugs. In Nederland is hier de laatste jaren in verschillende gemeenten en regio's onderzoek naar gedaan en dat heeft lokale of regionale cijfers opgeleverd. Landelijk worden met Trendwatch ontwikkelingen op kwalitatieve wijze in kaart gebracht. Tot nu toe ontbraken echter landelijke cijfers over middelengebruik onder uitgaanders. In deze lacune wordt nu voorzien met "Feestmeter 2008-2009".

Dit rapport gaat over twee groepen jongeren en jongvolwassenen: degenen die uitgaan in clubs en discotheken, en degenen die grootschalige party's en festivals bezoeken. Uit het onderzoek blijkt dat vooral het alcoholgebruik onder deze groepen uitgaanders fors is. Ook het drugsgebruik ligt beduidend hoger dan onder hun leeftijdsgenoten. Na cannabis scoren vooral ecstasy, cocaïne en amfetamine hoger, terwijl het gebruik van 'straatdrugs' als heroïne of basecoke nauwelijks voorkomt. Gebruik van de typische 'partydrugs' ligt gemiddeld hoger onder partybezoekers dan clubbezoekers. Opvallend is de grote variatie in het gebruik van drugs. Zo zijn er party's waar hooguit een enkeling ecstasy heeft gebruikt, maar ook zijn er party's waar twee op de drie bezoekers dit middel tijdens de uitgaansavond hebben gebruikt. Verder zijn er onder clubbezoekers soms opvallende regionale verschillen in middelengebruik. Over het algemeen is het gebruik van 'partydrugs' het hoogst bij uitgaanders die een voorkeur hebben voor hardcore muziek – en hoger bij liefhebbers van dance dan bij hen die tijdens het uitgaan het liefst naar urban luisteren.

In dit onderzoek, gefinancierd door het ministerie van VWS, hebben twee instituten samengewerkt. Het Bongier Instituut voor Criminologie van de UvA heeft de dataverzameling georganiseerd en uitgevoerd. Het Trimbos-instituut heeft de gegevens geanalyseerd en de rapportage geschreven. Gezamenlijk zijn we verantwoordelijk voor het eindresultaat.

Op deze plaats past een woord van dank aan de organisatoren van de party's en festivals en aan de eigenaren en het personeel van clubs en discotheken waar de onderzoekers en veldwerkers van het Bongier Instituut toegang kregen om jongeren en jongvolwassenen te benaderen om mee te doen aan het onderzoek. Uiteraard ook dank aan alle respondenten die de vragenlijsten hebben ingevuld.

Eveneens danken we de collega's die behulpzaam zijn geweest bij de dataverzameling of -analyse. Van het Trimbos-instituut zijn dat Guus Cruts, Annemarie Huiberts, Karin Monshouwer en Saskia van Dorsseleer. Van het Bongier Instituut zijn dat bovenal de veldwerkers die weekend aan weekend het land in trokken om rond de 3.000 uitgaanders mee te laten doen aan het onderzoek.

Met deze eerste Feestmeter hebben we de start gemaakt om landelijk het middelengebruik in het uitgaansleven cijfermatig in kaart te brengen. Moge dit rapport een inspiratiebron zijn voor beleidsmakers, voorlichters en preventiewerkers.

Namens het onderzoeksteam,

*Margriet van Laar, hoofd van het programma Drug Monitoring van het Trimbos-instituut
Dirk Korf, directeur van het Bongers Instituut voor Criminologie van de Universiteit van Amsterdam*

Samenvatting

Dit onderzoek voorziet in kwantitatieve gegevens over middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen (van 15-35 jaar) op landelijk niveau en in de verschillende regio's van Nederland. Het onderzoek richtte zich op twee typen commerciële uitgaansgelegenheden:

1. Clubs en discotheken (kortweg: clubs), in dit onderzoek gedefinieerd als uitgaansgelegenheden met een dansvloer. Doorgaans hebben clubs een lokale/regionale functie. Er zijn gegevens geanalyseerd van 2.044 clubbezoekers.
2. Grootschalige party's en festivals met meer dan 5.000 bezoekers (kortweg: party's). Party's zijn veelal landelijk georganiseerde evenementen. Gegevens van 920 partybezoekers zijn geanalyseerd.

Data

Voor de dataverzameling zijn bij beide settings (clubs en party's) eerst onderzoekslocaties geselecteerd – om een zo representatief mogelijk steekproef te verkrijgen. Op die locaties zijn respondenten ter plaatse geworven, dat wil zeggen dat veldwerkers in clubs en op party's bezoekers hebben aangesproken om hen een paar korte vragen te stellen. Vervolgens is aan bezoekers gevraagd om op een later tijdstip een lange vragenlijst (op internet of op papier) in te vullen. De databestanden gebaseerd op de lange vragenlijst zijn geanalyseerd, in beide settings is een respons van 19% gehaald. In beide steekproeven bleek een selectieve respons naar geslacht: meer vrouwen dan mannen hadden de lange vragenlijst ingevuld. Dit kan een onderschatting van het middelengebruik tot gevolg hebben omdat over het algemeen minder vrouwen middelen gebruiken. Regionale data voor de clubs zijn gewogen om landelijke schattingen voor middelengebruik en uitgaansgedrag te berekenen.

Achtergrondkenmerken en uitgaansgedrag

Qua achtergrondkenmerken van respondenten lijken er nauwelijks verschillen te zijn tussen de beide steekproeven. Qua muziekvoorkeur houden de meeste party- én clubbezoekers van dance. Vervolgens ligt de muziekvoorkeur van partybezoekers bij hardcore house, en van clubbezoekers bij top 40 en urban. Ook het uitgaansgedrag is in grote lijnen vergelijkbaar. Zo gaan velen uit met vrienden, al dan niet in gezelschap van hun partner en is een vergelijkbaar percentage in het afgelopen jaar geweigerd in een club. Wel lijkt er een verschil te zijn in partybezoek. Partybezoekers bezochten in het afgelopen jaar gemiddeld tien party's, clubbezoekers bezochten gemiddeld twintig party's. Waarschijnlijk hebben beide groepen een andere notie van het begrip 'party'. Daarnaast is er een verschil in uitgaven: partybezoekers gaven gemiddeld

60 euro uit op de avond/nacht van de party (waarbij het veelal tevoren gekochte ticket vermoedelijk niet is meegerekend), clubbezoekers gaven gemiddeld 37 euro uit op de uitgaansavond/nacht.

Middelengebruik

De prevalenties van alcohol- en tabakgebruik zijn voor party- en clubbezoekers redelijk vergelijkbaar. Gebruik van straatdrugs als basecokes/crack en heroïne komt onder uitgaanders nauwelijks voor. Voor de andere drugs zijn de prevalenties onder partybezoekers hoger dan die onder clubbezoekers. Een belangrijk onderscheid is vooral dat meer partybezoekers wel eens ecstasy, cocaïne en/of amfetamine gebruiken. Verder blijkt voor zowel de club- als de partybezoekers de prevalentie van ecstasy, cocaïne en amfetamine het hoogst te zijn bij liefhebbers van hardcore house/technomuziek. De prevalenties van het recente middelengebruik (gebruik in het afgelopen jaar) van party- en clubbezoekers liggen aanzienlijk hoger dan die voor de algemene bevolking van 15-34 jaar.

Tabel 1. Recent gebruik (in %)

Gebruik in afgelopen jaar	Alcohol	*Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaïne	Amfetamine
Alg. bevolking 15-34 jaar**	74,4	≈35	9,5	2,7	1,0	0,7
Clubbezoekers	96,4	57,1	39,0	15,6	10,0	6,3
Partybezoekers	96,5	59,1	45,6	30,8	18,7	11,0

*Gegevens over 2009 (Statline CBS): percentage rokers opgeteld van de leeftijdsgroepen 18-24 en 25-35 jaar.

** Gegevens over 2005, afkomstig uit Van Laar (2009) en Rodenburg et al. (2007).

Een belangrijke bevinding is dat het middelengebruik van vrouwelijke club- en partybezoekers over het geheel genomen lager ligt dan bij de mannelijke, maar als de vrouwen gebruiken dan doen zij niet wezenlijk onder voor de mannen. Opvallend is ook dat het gebruik van ecstasy en cocaïne het vaakst voorkwam bij eind-twintigers of dertig-plussers. Bij de partybezoekers scoorden de twintig-minners het laagst. Ook ligt het middelengebruik (vooral tabak, cocaïne, amfetamine) over het algemeen hoger onder laag- dan hoogopgeleiden, behalve bij alcohol, dat door de bank genomen door meer hoogopgeleiden gebruikt wordt. De grootte van de woonplaats van bezoekers hangt samen met gebruik van vooral alcohol, cannabis en ecstasy: hoe groter de woonplaats, hoe hoger het gebruik. Er zijn nauwelijks verschillen gevonden tussen westerse en niet-westerse uitgaanders. Dit indiceert dat niet-westerse bezoekers van clubs en party's een selectieve groep vormen binnen de allochtone populatie, die over het geheel genomen juist minder middelen gebruikt. Overigens was het aandeel niet-westerse

uitgaanders in de steekproeven klein, wat laat zien dat de reguliere uitgaansgelegenheden een overwegend wit publiek trekken.

Opmerkelijk is dat er tussen party- en clubbezoekers niet of nauwelijks verschillen zijn in gebruiksfrequentie en gemiddelde gebruikshoeveelheid per keer (gemeten bij bezoekers die een middel in het afgelopen jaar hebben gebruikt). De percentages (bijna) dagelijks gebruik van alcohol, cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine en/of GHB zijn in beide groepen bezoekers vergelijkbaar (allemaal onder de 8%). Ook de gemiddelde hoeveelheid per keer dat recente gebruikers een middel gebruikten, komt in grote lijnen overeen. Om ecstasy als voorbeeld te nemen: ongeveer twee keer zoveel party- als clubbezoekers hebben in het afgelopen jaar ecstasy gebruikt, maar degenen die ecstasy gebruikten (zowel party- als clubbezoekers) deden dat in dezelfde mate.

Middelengebruik naar muziekvoorkeur

Onafhankelijk van de muziekvoorkeur van party- en clubbezoekers staat alcohol bovenaan met hoge gebruikspersentages. Binge drinken komt bij alle muziekvoorkeuren van zowel party- als clubbezoekers veel voor. De top 3 van actueel gebruikte drugs is bij alle muziekvoorkeuren van party- en clubbezoekers dezelfde: op de eerste plaats staat cannabis, op de tweede plaats ecstasy en op de derde plaats cocaïne. Zoals eerder vermeld, zijn er wel verschillen in de prevalenties van gebruik.

Probleemgebruik

Probleemgebruik (positieve score op drie of meer van zeven criteria is gemeten onder recente gebruikers (gebruik in afgelopen jaar) van ecstasy, cocaïne en amfetamine. Probleemgebruik lijkt onder partybezoekers ongeveer evenveel voor te komen als onder clubbezoekers. Van deze partybezoekers is respectievelijk 11%, 13% en 19% probleemgebruiker van de genoemde drugs, van deze clubbezoekers liggen de percentages op 13%, 13% en 21%.

Middelengebruik op de party- en uitgaansavond/nacht

Alcohol is het enige middel dat meer club- dan partybezoekers op de avond/nacht hebben gebruikt (resp. 78% en 66%). Opvallend is het hoge gebruik van ecstasy door partybezoekers (18% vs. 3% van de clubbezoekers). Ook andere drugs zijn door meer partybezoekers gebruikt: cannabis 17% (vs. 10% van de clubbezoekers), cocaïne 5% (vs. 2%), amfetamine 6% (vs. 1%) op de avond/nacht. Tabak is door bijna de helft van zowel de party- als de clubbezoekers gebruikt.

Een kwart van de partybezoekers en een vijfde van de clubbezoekers heeft op de uitgaansavond/nacht geen alcohol of drugs gebruikt. Het grootste deel van de bezoekers heeft één middel gebruikt, en bijna allen dronken alleen alcohol. Blijft over dat 12% van de clubbezoekers en 26% van de partybezoekers op de uitgaansavond/nacht twee of meer middelen hebben gebruikt, overeenkomst is dat de overgrote meerderheid van hen alcohol en één of meer drugs heeft gebruikt.

Regionale verschillen

Bij de clubbezoekers kon worden nagegaan of er regionale verschillen zijn in middelengebruik. De top 5 was voor het gebruik in het afgelopen jaar (recent) en in de afgelopen maand (actueel) in alle regio's dezelfde, maar de prevalentiecijfers verschillen soms wel. Op de eerste plaats staat alcohol, gevolgd door tabak, cannabis, ecstasy en, op de vijfde plaats, cocaïne. Voor cannabis, cocaïne en ecstasy is het gebruik het hoogst in de regio West, op korte afstand gevolgd door de regio's Midden en Zuid. Voor amfetamine staat regio West ook op nummer 1 maar staan de andere regio's min of meer op een gedeelde tweede plaats. GHB-gebruik is het hoogst in de regio's West en Midden.

In grote lijnen wordt het kwalitatieve beeld van Trendwatch (Doekhie, Nabben & Korf, 2010) bevestigd door de kwantitatieve bevindingen van de Feestmeter.

Recent gebruik onder clubbezoekers*

Gebruik Alcohol in afgelopen jaar (%)

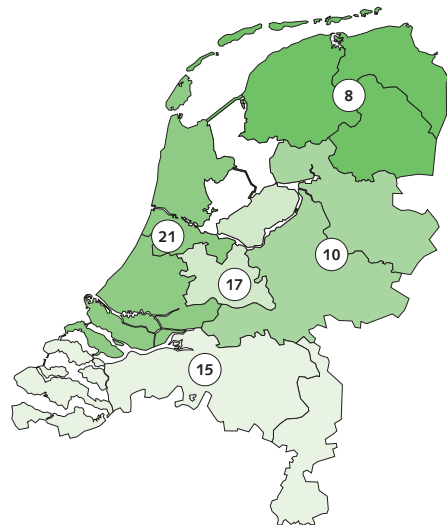
Gebruik Tabak in afgelopen jaar (%)

Gebruik Cannabis in afgelopen jaar (%)

Gebruik Ecstasy in afgelopen jaar (%)

Gebruik Cocaïne in afgelopen jaar (%)

Gebruik Amfetamine in afgelopen jaar (%)

Gebruik GHB in afgelopen jaar (%)

* Significante verschillen tussen de regio's voor de middelen: cannabis, ecstasy, cocaine en GHB.

DEEL I Inleiding en vraagstellingen

Achtergrond

Middelengebruik is sterk geassocieerd met uitgaansgedrag en potentieel riskante vormen van gebruik doen zich in het uitgaansleven relatief veel voor (bijvoorbeeld frequent gebruik, combigebruik, experimenteren met middelen die jongeren en jongvolwassenen niet eerder hebben gebruikt). Bovendien zijn alcoholgebruik en drugsgebruik, al dan niet gecombineerd, belangrijke risicofactoren voor geweld en agressie in het uitgaansleven. Deze setting is daarom van groot belang voor het volgen van ontwikkelingen in (riskant) middelengebruik en het identificeren van nieuwe trends onder jongeren en jongvolwassenen.

Over middelengebruik in het uitgaansleven is al veel bekend. Zo volgt *Trendwatch* ontwikkelingen in de uitgaanscultuur en middelengebruik in uitgaansleven (Doekhie, Nabben & Korf, 2010; Nabben, Koet & Korf, 2008; Nabben, Quaak & Korf, 2005). Basis van deze monitor zijn panelinterviews met deskundigen, waaronder de politie, portiers, gezondheidswerkers, dj's, dealers, partyorganisatoren, clubuitbaters, én uitgaanders zelf. *Trendwatch* selecteert panelleden uit het hele land en betreft ook gegevens van lokale panelstudies in onder andere Amsterdam (*Antenne*), Den Haag (*Uit je Dak*) en Gelderland (*Tendens*). Op basis van waarnemingen van de panelleden, aangevuld met eigen veldwerk, levert *Trendwatch* een schat aan informatie op over de uitgaanscultuur en de dynamiek van (vroeg) trends in middelengebruik en experimenteergedrag. Deze monitor levert als het ware het kwalitatieve cement tussen de bouwstenen uit lokale en landelijke cijfers, zoals die ook worden verwerkt in de Nationale Drug Monitor (Van Laar, Cruys, Van Ooyen-Houben, Meijer & Brunt, 2010; Van Laar, Cruys, Verdurmen, Van Ooyen-Houben & Meijer, 2008). *Trendwatch* levert echter geen cijfermatige gegevens op over de omvang van het gebruik – en ook ander onderzoek voorziet niet in een landelijk dekkend kwantitatief beeld.

Op lokaal niveau worden wel incidenteel kwantitatieve studies uitgevoerd. Zo wordt in de Amsterdamse monitor *Antenne* geregeld vragenlijstonderzoek gedaan onder steekproeven van uitgaande jongeren en jongvolwassenen, bijvoorbeeld bezoekers van cafés, clubs of coffeeshops (Benschop, Nabben & Korf, 2009; Nabben, Benschop & Korf, 2008, 2007, 2006; Korf, Nabben & Benschop, 2004). Bij gebrek aan landelijk representatieve cijfers worden ontwikkelingen in Amsterdam (in de media en politiek) al snel als maatgevend voor Nederland gezien. Er zijn echter tal van voorbeelden te bedenken waarom dit niet het geval is. Naast Amsterdam, zijn in verschillende andere gemeenten ook enquêtes afgenomen onder uitgaande jongeren, waaronder Den Haag, Noordwijk, Zaandam, Arnhem en Nijmegen (Van Gelder, Reinerie, Smits, Burger & Hendriks, 2004; Van Gelder, Reinerie & Burger, 2003; Van Vuuren & Tielen, 2005; Jans, 2006; Roomer

& Poelmans, 2006; De Jong, Poelmans, Diemers & Ernst, 2009). Echter, de inhoud van deze lokale surveys verschilt, waardoor vergelijkingen lastig te maken zijn.

Samengevat geeft het bestaande onderzoek géén coherent en landelijk kwantitatief beeld van het middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen. Landelijke cijfers alsmede regionaal vergelijkbare cijfers over de omvang van het middelengebruik onder uitgaande jongeren zijn niettemin van belang voor beleids-makers en professionals op gemeentelijk, regionaal en nationaal niveau.

Doel

Het doel van de Feestmeter is te voorzien in vergelijkbare kwantitatieve gegevens over middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen op landelijk niveau en in de verschillende regio's van Nederland. Het onderzoek richt zich op de volgende door jongeren en jongvolwassenen bezochte commerciële uitgaansgelegenheden: 1) clubs en discotheken en 2) grootschalige party's en festivals. Tot clubs en discotheken worden alle uitgaansgelegenheden met een dansvloer gerekend. Doorgaans hebben clubs en discotheken een lokale/regionale functie. Dit in tegenstelling tot grootschalige party's en festivals (>5.000 bezoekers) die veelal landelijk georganiseerde evenementen zijn. In beide uitgaanssettings komt het (recreatieve) gebruik van alcohol en drugs relatief veel voor, en ook tussen deze settings worden verschillen verwacht.

Vraagstellingen

Om inzicht in middelengebruik van uitgaande jongeren en jongvolwassenen te verkrijgen, zijn de volgende vraagstellingen geformuleerd:

1. Hoe is het uitgaansgedrag van uitgaande jongeren en jongvolwassenen? Onder uitgaansgedrag wordt onder meer verstaan: met wie, hoe vaak, en waar gaan jongeren uit en hoeveel besteden zij op een uitgaansavond?
2. Wat is de prevalentie van middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen? Bijvoorbeeld de prevalentie van het gebruik ooit, in het afgelopen jaar en in de afgelopen maand, combinatiegebruik en probleemgebruik.
3. Verschilt het middelengebruik naar individuele kenmerken van gebruikers? Individuele kenmerken zijn geslacht, leeftijd, etniciteit en opleidingsniveau.
4. Zijn er regionale verschillen in middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen in clubs/discotheken?
5. Zijn er verschillen in middelengebruik tussen jongeren en jongvolwassenen in de twee settings (party's/festivals en discotheken/clubs)?

Opzet rapport

In dit rapport wordt in **deel II** eerst het onderzoek op de party's en festivals besproken (onderzoeksvragen 1 t/m 3) en vervolgens in **deel III** het onderzoek dat in clubs/discotheken heeft plaatsgevonden (onderzoeksvragen 1 t/m 4). In **deel IV** komt de laatste onderzoeksvraag aan bod en worden de resultaten gepresenteerd van de vergelijking van het middelengebruik tussen bezoekers van party's en clubs. In **deel V** worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

DEEL II Party's en festivals

In dit deel worden in zes hoofdstukken de resultaten beschreven van het onderzoek dat uitgevoerd is onder jongeren en jongvolwassenen die grootschalige party's en festivals bezoeken (onderzoeksvragen 1 t/m 3).

1 Methode van onderzoek

Op in totaal elf grootschalige party's en festivals (>5.000 bezoekers) hebben veldwerkers bij 4.842 jongeren en jongvolwassenen een korte vragenlijst afgenomen. Aan al deze bezoekers is gevraagd om op een later tijdstip een langere vragenlijst in te vullen (schriftelijk per post of via internet); 920 van hen hebben dat gedaan (respons 19%). In de vragenlijst is uitgaansgedrag en middelengebruik uitgevraagd, zowel in het algemeen als op de avond/nacht waarop de party- en festivalbezoekers benaderd zijn voor het onderzoek.

Onderzoekspopulatie en steekproef

De beoogde onderzoekspopulatie bestond uit jongeren en jongvolwassenen (15-35 jaar) die grootschalige party's en/of festivals bezoeken. Aangezien een landelijk bestand ('sampling frame') van jongeren en jongvolwassenen die party's en festivals bezoeken niet bestaat, was het niet mogelijk om een representatieve steekproef te trekken. Directe werving van respondenten op het partyterrein zelf was daarom de beste optie voor het verzamelen van benodigde gegevens.

De respons is doorgaans niet hoog (tussen de 15 en 25%) bij dit type onderzoek (bijvoorbeeld: Nabben, Benschop & Korf, 2006; Roomer & Poelmans, 2006). Nadeel is het risico op vertekening van de resultaten doordat mensen met bepaalde kenmerken juist wel of niet meedoen. Daarom is in dit onderzoek gebruik gemaakt van zowel een korte als een lange vragenlijst. De korte vragenlijst is bij zoveel mogelijk op locatie benaderde jongeren en jongvolwassenen afgenomen, om zodoende kerngegevens te verkrijgen over het gebruik van vier primaire middelen (alcohol, cannabis, cocaïne, ecstasy). De terecht gebleken verwachting was dat veel mensen wel een paar vragen zouden willen beantwoorden. Aan degenen die meewerkten werd gevraagd om op een later tijdstip een langere vragenlijst in te vullen. Zij kregen de langere vragenlijst op papier mee om die thuis in te vullen en per post terug te sturen, of kregen een flyer mee met daarop een code zodat zij via internet de lange vragenlijst in konden vullen (en de code correspondeerde dan met de code op de korte vragenlijst). Vervolgens is gekeken of er verschillen zijn in achtergrondkenmerken en alcohol- en drugsgebruik tussen de respondenten die alleen de korte vragenlijst hebben ingevuld en respondenten die ook de lange vragenlijst hebben ingevuld. Op die manier wordt inzicht verkregen in de mate van selectieve respons; zie voor de resultaten de paragraaf Respons en non-responsonderzoek. De gegevens die verkregen zijn met de lange vragenlijst vormen de basis van deze rapportage.

Selectie party's en festivals

Op basis van de festivalkalender op Partyflock.nl werd een inventarisatie gemaakt van het landelijke aanbod van party's en festivals. Binnen dit aanbod konden vijf verschillende muziekstijlen worden onderscheiden die ieder een eigen publiek trekken – voor een uitgebreide beschrijving, zie bijlage 1): 1) mainstream, 2) hardcore/hardstyle, 3) dance, 4) minimal/techno, en 5) urban.

Minimal/techno en hardcore/hardstyle zijn beide substromingen binnen de dance, maar nemen inmiddels, eerst hardcore en later minimal, een duidelijk eigen plaats in op de landelijke festivalkalender. Het aanbod aan landelijke urbanfestivals is beperkt; er worden wel op verschillende plaatsen in het land urbanfestivals georganiseerd, maar die hebben allemaal een regionaal bereik (Nabben, Koet & Korf, 2007; Nabben, Quaak & Korf, 2005).

Naar rato van het aanbod van deze muziekstijlen werden tien party's en festivals geselecteerd. Op alle geselecteerde party's¹ zijn respondenten geworven. Op zeven party's werd toestemming verkregen van de organisatie om op het terrein potentiële respondenten aan te spreken. Op drie party's vond de werving buiten de partyterrein plaats, omdat de organisatie geen toestemming gaf om op het terrein zelf onderzoek te verrichten. Omdat op één party het aantal respondenten op de lange vragenlijst erg laag was, werd een elfde aan de steekproef toegevoegd. De uiteindelijke steekproef bestond uit drie mainstream- en drie hardcoreparty's, twee dance- en twee minimal/technoparty's, en één urbanparty. De respons per party liep uiteen van 48 tot en met 174 respondenten.

Bij de selectie werd behalve met muziekstijl ook rekening gehouden met geografische spreiding. Verreweg de meeste party's die een landelijk publiek trekken, worden georganiseerd in het westen en in iets mindere mate in het zuiden van het land. In het noorden zijn (nog) geen dance- en urbanparty's met een landelijk bereik. De verdeling naar regio in de steekproef was als volgt: vijf party's vonden plaats in het westen; drie in het zuiden; twee in het midden, en één in het oosten van Nederland.

Tot slot verschilden de party's in aantallen bezoekers. Van de elf party's trokken er vier tussen de 5.000 en 10.000 bezoekers (kleine party's). Eveneens vier party's hadden tussen de 10.000 en 50.000 bezoekers (middelgrote party's). De overige drie waren grote party's met meer dan 50.000 bezoekers; één van de party's trok zelfs 100.000 bezoekers. In deze steekproef zijn de mainstream- en danceparty's middelgroot tot (zeer) groot, de hardcore/hardstyleparty's klein tot middelgroot, en behoren de minimal/techno- en urbanparty's tot de kleine party's.

1 Voor het gemak schrijven we in het vervolg party's (in plaats van party's en/of festivals).

In deze rapportage worden de party's niet met naam genoemd, en worden eveneens geen resultaten gepresenteerd per party of soort party (muziekstijl). Belangrijkste reden voor deze anonimiteit is dat anders geen toestemming verkregen zou zijn om data te verzamelen op de verschillende party's en festivals.

Dataverzameling

De dataverzameling begon in de zomer van 2008 en nam een jaar in beslag. In die tijd werd elke party door een team van veldwerkers bezocht. De veldwerkers waren speciaal door de Universiteit van Amsterdam getrainde studenten. In de training werden communicatievaardigheden geoefend, afspraken gemaakt over hoe de werving zou plaatsvinden en ontvingen de veldwerkers praktische tips.

De tijden van de party's bepaalden de werktijden van het team. Het team was meestal 1 à 2 uur na aanvang van een party aanwezig en bleef gemiddeld 6 tot 8 uur op de party aan het werk. Iedere partybezoeker die er 'jong of jongvolwassen' uitzag (beoogde doelgroep 15-35 jaar), werd als een potentiële respondent beschouwd en benaderd met het verzoek ter plekke een aantal vragen over zijn/haar middelengebruik te beantwoorden (de korte vragenlijst). De overgrote meerderheid van de bezoekers die werden benaderd voor de korte vragenlijst heeft de vragen beantwoord. Voor het beantwoorden van de korte vragenlijst ontvingen de respondenten een lichtgevende gadget of een lolly. Vervolgens werd een vragenlijst en/of flyer meegegeven met het verzoek om deze lange vragenlijst de dag na het uitgaan thuis schriftelijk dan wel via internet (de flyer) in te vullen. Het invullen van de lange vragenlijst werd gestimuleerd door het verloten van geldprijzen. Bij ieder festival werden één hoofdprijs en vijf troostprijzen weggegeven. De korte en de lange vragenlijst waren voorzien van dezelfde unieke code zodat de gegevens later konden worden gekoppeld.

Een aantal zaken bemoeilijkte de dataverzameling:

- Plaats van werving. Op drie van de elf party's gaf de organisatie geen toestemming om op het partyterrein te werven. Dit werd door de veldwerkers ondervangen door buiten het terrein te werven, wat betekende dat bezoekers bij aankomst en vertrek snel en kortdaat aangesproken moesten worden. Dit leverde meer weigeringen op, maar voor zover na te gaan geen selectieve respons.
- Slecht weer. Om bij de contactlegging en het afnemen van de korte vragenlijst niet overstemd te worden door de muziek, gingen de veldwerkers soms op een centrale (onoverdekte) plaats staan. Een paar keer ondervonden zij hinder van kou en regen. Er zijn geen aanwijzingen dat dit tot een selectieve respons heeft geleid.
- Hoog middelengebruik. Bezoekers die moeilijk aanspreekbaar waren vanwege hun alcohol- of drugsgebruik werden door de veldwerkers niet gevraagd voor de korte vragenlijst (en daarmee werden deze bezoekers ook uitgesloten voor het invullen van de lange vragenlijst). Naar schatting werd ongeveer 1% van de bezoekers om

deze reden uitgesloten van de korte vragenlijst. Waarschijnlijk levert dit een lichte onderschatting op van het gebruik op de avond/nacht van de party op.

Vragenlijst

Van twaalf middelen is vastgesteld of de respondent deze ooit in zijn/haar leven (lifetime- of ooitprevalentie), gedurende het afgelopen jaar (jaarprevalentie) en/of gedurende de afgelopen maand (maandprevalentie) heeft gebruikt. Een respondent die een middel ooit in zijn leven heeft gebruikt, is een *ooit* gebruiker van dat middel. Iemand die het afgelopen jaar een bepaald middel heeft gebruikt, wordt een *recente* gebruiker genoemd. Bij gebruik in de afgelopen maand wordt gesproken over *actueel* gebruik.

De leeftijd waarop een middel voor de eerste keer werd gebruikt, de frequentie van gebruik en het gebruik van het middel tijdens de betreffende uitgaansnacht werden vastgesteld voor zeven middelen (alcohol, tabak, cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine en GHB). Voor deze middelen, behalve voor GHB, werd aan recente en actuele gebruikers ook gevraagd naar de gemiddelde hoeveelheid op een gebruiksgelegenheid en tijdens de betreffende uitgaansavond/-nacht.

Bij alcoholgebruik is niet alleen naar het gebruik ooit, in het afgelopen jaar en in de afgelopen maand gevraagd, maar ook naar 'binge drinken', hier gedefinieerd als het drinken van vijf of meer drankjes *bij één gelegenheid* in de afgelopen vier weken. Deze definitie wordt ook gehanteerd in de Peilstationsonderzoeken (Monshouwer, Verdurmen, Van Dorsselaer, Smit, Gorter & Vollebergh, 2008).

Van drie middelen (ecstasy, cocaïne en amfetamine) is probleemgebruik gemeten met behulp van vragen uit de MATE (Meten van Addictie voor Triage en Evaluatie). De MATE werd in Nederland ontwikkeld om bij patiënten in de verslavingszorg kenmerken vast te stellen ten behoeve van de indicatie voor en de evaluatie van zorg en behandeling (Schippers, Broekman, Buchholz, Koeter & Van den Brink (in press); Schippers, Broekman, Buchholz & Rutten, 2009; Schippers & Broekman, 2007). Voor dit onderzoek werden uit de MATE alleen de vragen (in totaal zeven) geselecteerd die verband houden met de diagnose 'middelenafhankelijkheid' uit de DSM-IV. Bij voldoen aan drie of meer van de zeven criteria/symptomen is sprake van afhankelijkheid. Benadrukt dient te worden dat het hier een indicatie betreft, een daadwerkelijke diagnose van afhankelijkheid kan op deze manier *niet* gesteld worden. In de verslavingszorg wordt de MATE afgenomen in een diagnostisch face-to-face interview, in het onderzoek hebben respondenten zelf een klein aantal vragen op papier of op internet ingevuld. Daarom wordt in deze rapportage de bredere term '*probleemgebruik*' gehanteerd.

Respons en non-responsonderzoek

In totaal hebben 4.842 respondenten de korte vragenlijst ingevuld. De lange vragenlijst werd door 972 respondenten (grotendeels) volledig ingevuld (respons 20%). In een aantal gevallen verschilden echter geslacht en/of leeftijd van de korte en lange vragenlijst met dezelfde unieke code van elkaar. De meest waarschijnlijke verklaring hiervoor is dat respondenten de vragenlijsten onderling verwisseld hebben. Om er zeker van te zijn dat alle vragenlijsten in ieder geval door partybezoekers (en niet bijvoorbeeld door bekenden van partybezoekers die zelf niet op de party zijn geweest) zijn ingevuld, zijn alleen respondenten meegenomen in de analyse die aangaven dat zij de avond/nacht van het onderzoek op een megaparty en/of kleinere party waren geweest. De definitieve steekproef bestond uit 920 respondenten; daarmee is een responspercentage gerealiseerd van 19%.

In tabel 1.1 staan de achtergrond- en gebruikskennmerken van de partybezoekers die één of beide vragenlijsten hebben ingevuld. De groep bezoekers die ook de lange vragenlijst invulden bestaat voor een groter deel uit vrouwen (53% vs. 44%) en uit mensen met een Nederlandse achtergrond (88% vs. 85%) dan de groep bezoekers die de korte vragenlijst invulden. Er is geen selectieve respons wat leeftijd betreft. Wel blijkt er sprake te zijn van selectieve respons naar middelengebruik. In de korte vragenlijst zijn vragen gesteld over cannabis, ecstasy, cocaïne en amfetamine (ooit-, jaar- en maandprevalentie). Respondenten van de lange vragenlijst zijn minder vaak ooit (70% vs. 77%), recente (46% vs. 52%) en actuele (30% vs. 39%) gebruiker van cannabis dan respondenten van de korte vragenlijst. Ook hebben zij minder vaak ooit in hun leven ecstasy (42% vs. 48%) en cocaïne (27% vs. 33%) gebruikt en zijn zij minder vaak recente gebruikers van amfetamine (11% vs. 14%) dan respondenten van de korte vragenlijst. De verschillen in middelengebruik worden grotendeels veroorzaakt door de selectieve respons naar geslacht, dat wil zeggen dat de verschillen veroorzaakt worden doordat de lange vragenlijst door meer vrouwen is ingevuld. Wanneer het non-responsonderzoek alleen bij vrouwen wordt gedaan, zijn er slechts twee in plaats van zes significante verschillen in middelengebruik tussen respondenten van de korte en lange vragenlijst (namelijk ooitgebruik van cannabis 71% korte lijst vs. 64% lange lijst, en actueel gebruik van ecstasy 17% korte lijst en 22% lange lijst).

De cijfers in dit deel over party's/festivals zijn gebaseerd op de lange vragenlijst. Er is besloten om de data van de lange vragenlijst niet te wegen op basis van de korte vragenlijst, omdat niet zeker is dat er bij de korte vragenlijst sprake is van een meer representatieve populatie dan bij de lange vragenlijst.

Tabel 1.1. Kenmerken van respondenten korte en lange vragenlijst (partybezoekers)

	Korte vragenlijst N=4.842			Lange vragenlijst N=920		
Gemiddelde leeftijd	24,8 jaar			24,3 jaar		
Aandeel met Nederlandse achtergrond*	85,1%			88,4%		
Aandeel mannen*	56,1%			46,6%		
Drugsgebruik (in %)	ooit	jaar	maand	ooit	jaar	maand
Cannabis	*76,9	*52,0	*39,2	*69,9	*45,6	*30,3
Ecstasy	*47,8	35,1	14,5	*41,6	30,8	23,5
Cocaïne	*32,7	21,6	14,5	*27,1	18,7	11,8
Amfetamine	26,2	*14,3	9,7	22,6	*11,0	7,3

* $p < 0,05$.

Statistische analyse

Er is gewerkt met eenvoudige statistiek: frequentieverdelingen, gemiddelden en medianen (met SPSS 15.0). Wanneer gekeken is naar een verband of samenhang, is dit getoetst op statistische significantie met Chi² en ANOVA. Wanneer een verband statistisch significant is, wil dat zeggen dat dat verband niet op toeval berust. Hierbij is een betrouwbaarheidsmarge van 95% aangehouden, zodat met 95% zekerheid gezegd kan worden dat het gevonden verband niet op toeval berust. Doordat groepen respondenten klein zijn in aantal (bijvoorbeeld de groepen actuele drugsgebruikers), is het statistisch moeilijker om een verband met andere variabelen aan te tonen. De steekproef partybezoekers is 920 respondenten groot. Sommige vragen zijn niet door alle respondenten beantwoord, waardoor de N soms wat kleiner is.

2 Beschrijving van de steekproef partybezoekers

De steekproef bestaat voor 53% uit vrouwen, 55% is twintiger, 54% heeft een hoog opleidingsniveau en 95% is van westerse afkomst. De muziekvoorkeur van bezoekers van party's en festivals ligt bij dance, hardcore en top 40.

Achtergrondkenmerken²

De lange vragenlijst werd ingevuld door 920 respondenten. Vrouwen zijn met 53% in de meerderheid. De gemiddelde leeftijd van de partybezoekers in de steekproef bedraagt 24 jaar. De jongste is 14 en de oudste is 51 jaar³. Ruim de helft van de bezoekers bestaat uit twintigers: 32% is tussen de 20 en 24 jaar oud en 23% is tussen de 25 en 29 jaar oud. Eén op de vijf respondenten is 30 jaar of ouder, een kwart (26%) is jonger dan 20 jaar.

Opleiding is bepaald volgens de methode van het CBS, waarbij bij jongeren en jongvolwassenen tot en met 24 jaar gekeken wordt naar het niveau van de gevolgde opleiding (incl. opleiding die momenteel gevolgd wordt) en bij (jong)volwassenen van 25 jaar of ouder naar het hoogst behaalde diploma. Partybezoekers die een (V)MBO opleiding volgen of hebben afgerond, worden hier beschouwd als bezoekers met een lage opleiding (46%). Partybezoekers die een HAVO-, VWO-, HBO- of universitaire opleiding volgen of hebben afgerond, worden beschouwd als hoogopgeleide bezoekers. Deze laatste categorie vormt met 54% een krappe meerderheid.

Etnische afkomst is bepaald op basis van het geboorteland van de respondent, diens vader en moeder volgens de methode van het CBS. Een respondent wordt tot een andere etnische groep dan de Nederlandse gerekend als hij/zij zelf niet in Nederland is geboren óf als één van beide ouders niet in Nederland is geboren. Wanneer de respondent en één of beide ouders in het buitenland zijn geboren, is de etnische afkomst gelijk aan het geboorteland van de respondent. Wanneer de respondent in Nederland en beide ouders in het buitenland zijn geboren, is het geboorteland van de moeder bepalend. Een kleine minderheid (5%, n=42) van de partybezoekers heeft een niet-westerse achtergrond. Het zijn met name mensen met een Surinaamse (n=12) of Antilliaanse (n=12) achtergrond.

Ongeveer vier op de tien partybezoekers (39%) in de steekproef is woonachtig in een kleine gemeente met minder dan 25.000 inwoners. Eén op de drie (32%) woont in

2 Zie bijlage 3 voor de precieze percentages.

3 Van sommige bezoekers is de leeftijd niet goed in te schatten op uiterlijk, daarom hebben enkele oudere volwassenen ook de lange vragenlijst ingevuld.

een middelgrote gemeente van maximaal 100.000 inwoners. De overige 29% komt uit een verstedelijkt gebied (>100.000 inwoners).

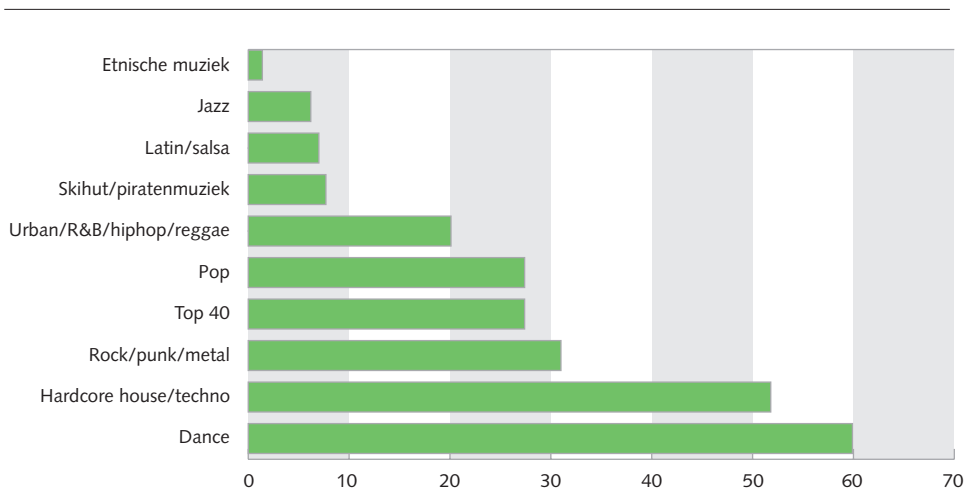
De party's trokken een divers publiek; in ieder geval zijn er verschillen in achtergrondkenmerken tussen de respondenten. Zo loopt het aandeel mannen op de party's uiteen van 37% tot 62%, afhankelijk van de party. De laagste gemiddelde leeftijd van respondenten op een bepaalde party is 20 jaar, de hoogste 30 jaar. Er is een party met 3% respondenten van 30 jaar of ouder, maar er is er ook een waarbij 48% in die leeftijdsgroep valt. Het hoogste aandeel respondenten met een niet-westerse etniciteit op een bepaalde party ligt op 29%, het laagste aandeel op 2%. Het aandeel respondenten met een lage opleiding varieert tussen 20% en 71%. Als laatste zijn er party's die vooral bezoekers uit kleinere gemeenten trokken (67% woonachtig in gemeente met <25.000 inwoners), maar ook party's waarvan de helft van de bezoekers in een grote(re) stad woont (>100.000 inwoners).

Muziekvoorkeur tijdens uitgaan

In de vragenlijst waren tien muziekgenres opgenomen, waaruit partybezoekers hun drie favoriete genres mochten aankruisen (2 respondenten kruisten niets aan en 47 kruisten er vier of meer aan; zij worden hier buiten beschouwing gelaten). Het gaat om de voorkeur tijdens het uitgaan (in tegenstelling tot bijvoorbeeld muziek die respondenten thuis luisteren). De favoriete muziek van 871 partybezoekers staat in figuur 2.1. Dance en hardcore house zijn favoriet bij meer dan de helft van de bezoekers⁴. Rock/punk/metal en top 40 worden door meer dan een kwart gewaardeerd; pop en urban door ongeveer één op de vijf. Minder dan tien procent van de partybezoekers houdt van skihut, latin, jazz en/of etnische muziek.

4 Zie bijlage 3 voor de precieze percentages.

Figuur 2.1. Favoriete muziek van partybezoekers (N=871, in %)

Eén op de vijf partybezoekers heeft één muziekvoorkeur aangegeven: hardcore en rock voeren de lijst aan (resp. 84 en 51 van de 175 respondenten). Bijna een kwart gaf twee voorkeuren, waarbij dance en hardcore het meest gewaardeerd worden (resp. 135 en 124 van de 211 respondenten, waarvan bijna de helft beide aankruiste). De resterende 55% gaf drie muziekvoorkeuren aan en bij hen is dance favoriet, op de voet gevolgd door hardcore en top 40 (resp. 358, 243 en 202 van de 485 respondenten). De meerderheid (62%) kruiste twee of alle drie van deze muziekgenres aan. De muziekvoorkeur van de meerderheid van de partybezoekers is dus een combinatie van dance, hardcore en top 40.

3 Uitgaansgedrag van partybezoekers

Jonge partybezoekers zijn fervente uitgaanders. Zij bezochten party's/festivals met vrienden en gaven op de party gemiddeld 60 euro uit.

Afgelopen jaar

In de afgelopen 12 maanden hebben de partybezoekers gemiddeld 10 party's en festivals bezocht, maar de variatie is groot (blijkend uit een standaarddeviatie van 14). Een kwart (26%) bezocht 1 of 2 party's, ruim een kwart (29%) bezocht 3-5 party's, een vijfde (21%) bezocht 6-10 party's. Het resterende kwart (25%) bezocht 11 of meer party's.

Van de partybezoekers is 18% in de afgelopen 12 maanden niet naar een discotheek of club geweest. De overige 754 bezoekers hebben gemiddeld 19 keer een discotheek bezocht (ook hier is de variatie groot, blijkend uit een standaarddeviatie van 20). Een kwart (25%) ging 1-4 keer uit in een discotheek, een kwart ging 5-11 keer (26%), een kwart (24%) ging 12-27 keer en het resterende kwart (25%) ging 28 keer of vaker naar een discotheek.

In totaal 86 partybezoekers (9%) geven aan dat zij in het afgelopen jaar wel eens geweigerd zijn bij een club of discotheek in Nederland. Meer mannen dan vrouwen zijn geweigerd (12% vs. 7%), meer jongeren dan ouderen (15% van de jongste leeftijdsgroep, aflopend naar 1% van de 30-plussers), en meer hoogopgeleiden dan laagopgeleiden (11% vs. 7%). Er zijn geen verschillen naar etniciteit en grootte van de woonplaats. De belangrijkste reden die de portier gaf voor de weigering was voor 34% van de geweigerde respondenten dat hij of zij niet de juiste leeftijd had, voor 29% dat hij of zij niet de juiste kleding droeg en voor 15% dat de club al vol was. Andere redenen: geen lidmaatschap (6%), teveel drank op (6%), teveel mannen/vrouwen (4%), drugs op zak (2%), teveel drugs gebruikt (2%), allochtoon zijn (1%). Aan de respondenten is gevraagd wat volgens hen zelf de belangrijkste reden van weigering is. De meerderheid (80%) geeft dezelfde reden aan. Respondenten zelf denken vaker geweigerd te worden omdat er teveel mannen/vrouwen zijn of omdat de club vol is.

Afgelopen maand

Op de vraag 'Hoeveel keer ben je zelf de afgelopen 30 dagen uitgegaan naar cafés, discotheeken, clubs, party's, etc.?' antwoordt zo'n 10% van de partybezoekers dat zij 1 keer zijn uitgeweest en eveneens zo'n 10% dat zij 10 of meer keer zijn uitgeweest. Ongeveer 40% geeft aan 2-3 keer of 4-9 keer uit te zijn geweest. Er zijn geen

verschillen tussen mannen en vrouwen, tussen laag- en hoogopgeleiden en tussen partybezoekers met een westerse en niet-westerse achtergrond. Wel blijkt dat de jongere leeftijdsgroepen vaker uitgaan dan de oudere leeftijdsgroepen (1 keer uitgeweest: <10% van de respondenten t/m 24 jaar en >10% van 25+-ers, en 10 keer uitgeweest: >10% van t/m 24-jarigen en <10% van 25+-ers).

Avond/nacht van de party

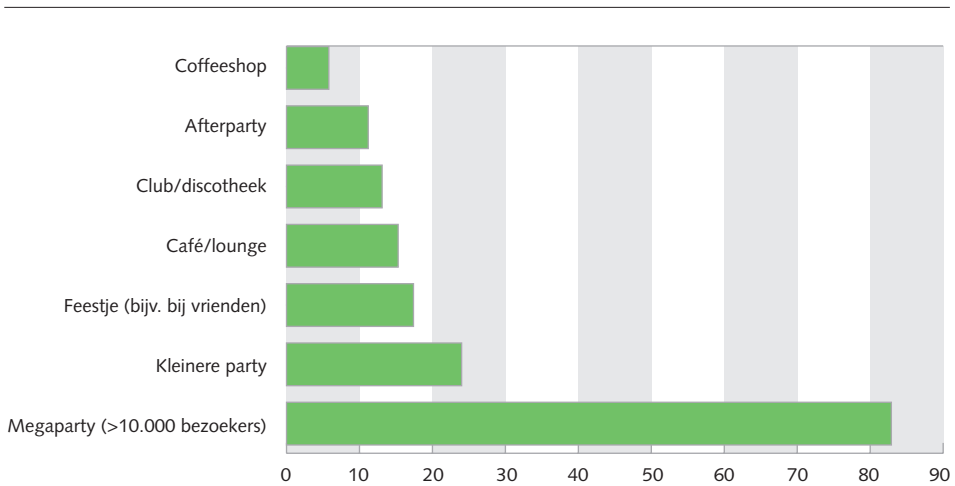
Waar zijn partybezoekers op de betreffende avond/nacht van de party geweest? Figuur 3.1 laat zien dat iedereen – logischerwijs – op een party is geweest, hetzij een megaparty en/of een kleinere party. Een feestje bij vrienden, een café of een club/lounge is elk door 13-17% van de partybezoekers bezocht. Een afterparty is door 11% bezocht en 6% is nog een coffeeshop geweest.

De meerderheid ging met vrienden (55%) of met hun partner en vrienden (30%) uit. Anderen gingen met een vriend of vriendin (9%), alleen met hun partner (5%) of alleen (1%).

Gemiddeld gaven de bezoekers 60 euro⁵ uit op de avond/nacht van de party (mediaan 50 euro). Een op de drie gaf naar eigen zeggen maximaal 40 euro uit en zo'n 10% rapporteerde 100 euro of meer te hebben uitgegeven.

5 De vraag luidde: Hoeveel heb je die avond/nacht uitgegeven? Het is aannemelijk dat respondenten de kosten voor toegang en vervoer niet hebben meegeteld.

Figuur 3.1. Uitgaansgelegenheden bezocht op de avond/nacht van de party (in %)

Het merendeel van de respondenten (55%) is met de auto of de motor naar de party gekomen (21% reed zelf en 34% reed mee). Ruim een kwart (28%) is met het openbaar vervoer, een taxi of met de festivalbus gekomen. De rest (18%) kwam met de brommer, de fiets of lopend. De overgrote meerderheid verliet de party op dezelfde manier als waarop ze gekomen waren. Een enkeling reed heen zelf in de auto en terug mee, en andersom. De meerderheid (85%) van degenen die de party verlieten met de auto of de motor (hetzij zelf rijden, hetzij meerijden) spreekt van tevoren af wie de BOB is als ze uitgaan.

4 Ooit-, recent en actueel middelen-gebruik van partybezoekers

Het ooit, recent en actueel middelengebruik is hoog onder de partybezoekers. Actueel gebruik is voor een aantal drugs vooral hoog onder laagopgeleiden. Meer dan tien procent van de recente gebruikers kan aangemerkt worden als probleemgebruiker van ecstasy, cocaïne of amfetamine.

Prevalentie middelengebruik

In tabel 4.1 staan de ooit-, jaar- en maandprevalentie van het middelengebruik van de partybezoekers weergegeven. Bijna alle respondenten hebben ooit alcohol gedronken, driekwart heeft ooit tabak gerookt, tweederde heeft ooit cannabis gebruikt, en ecstasy is ooit door vier op de tien partybezoekers gebruikt. De gemiddelde startleeftijd van deze middelen loopt op van ongeveer 15 jaar voor alcohol en tabak, naar 17 jaar voor cannabis en 19 jaar voor ecstasy. Cocaïne, paddo's en/of amfetamine zijn elk ooit door ongeveer een kwart gebruikt (gemiddelde startleeftijd: 20 jaar voor cocaïne en 19 jaar voor amfetamine). GHB is door één op de zeven respondenten ooit gebruikt. Bij GHB ligt de gemiddelde startleeftijd op 23 jaar. Alle andere drugs waarnaar gevraagd is scoorden lager op ooitgebruik, vooral heroïne en basecoke.

Negen op de tien partybezoekers hebben in de afgelopen maand alcohol gedronken. Eenzesde van de actuele alcoholgebruikers (17%) heeft zes keer of vaker in de afgelopen maand gebinged (vijf of meer glazen op één avond). Vijftien procent heeft niet gebinged, ongeveer een vijfde 1-2 keer en eveneens ongeveer een vijfde 3-5 keer. De helft van de partybezoekers heeft in de afgelopen maand tabak gerookt en bijna een derde deel heeft cannabis gebruikt. Ecstasy is, na cannabis, de meest populaire drug onder de partybezoekers: één op de vier heeft het in de afgelopen maand gebruikt. Cocaïne is door één op de tien partybezoekers in de afgelopen maand gebruikt. De andere drugs zijn door minder bezoekers gebruikt, waarbij amfetamine door de meeste (ruim 7%) en heroïne door de minste (0,1%) personen.

Bij het voortgezet gebruik, gedefinieerd als het percentage actuele gebruikers van de ooitgebruikers, voeren alcohol en tabak de lijst aan, gevolgd door ecstasy, cannabis en cocaïne. Ook amfetamine is drug die, eenmaal ooit gebruikt, relatief populair blijft onder partybezoekers: ongeveer een derde deel heeft dit middel ook in de afgelopen maand gebruikt. Bij GHB wijst hetzelfde percentage voortgezet gebruik er eerder op dat veel partybezoekers dit middel in het afgelopen jaar of zelfs in de afgelopen maand voor het eerst hebben gebruikt. Immers, de gemiddelde startleeftijd van GHB ligt één jaar onder de gemiddelde leeftijd van de totale groep.

Tabel 4.1. Prevalenties van middelengebruik door partybezoekers (N=920, in %)

	Gemiddelde startleeftijd*	Ooitgebruik	Recent gebruik (afgelopen jaar)	Actueel gebruik (afgelopen maand)	Voortgezet gebruik**
Alcohol	14,5 jaar	98,5	96,5	90,5	91,8
Tabak	15,0 jaar	74,0	59,1	50,9	68,8
Cannabis	16,6 jaar	69,9	45,6	30,3	43,5
Ecstasy	19,7 jaar	41,6	30,8	23,5	56,5
Cocaïne	20,3 jaar	27,1	18,7	11,8	43,5
Amfetamine/speed	19,0 jaar	22,6	11,0	7,3	32,3
GHB	23,0 jaar	14,3	7,8	4,6	32,2
Ketamine	^	8,5	3,8	1,2	14,1
Paddo's	^	24,7	7,9	1,1	4,5
LSD	^	6,4	1,3	0,8	12,5
Basecoke/crack	^	2,7	0,6	0,2	7,4
Heroïne	^	1,4	0,1	0,1	7,1

* Betreft gemiddelde startleeftijd van ooitgebruikers.

** Voortgezet gebruik geeft een indicatie van hoeveel personen een middel zijn blijven gebruiken (% actuele gebruikers / % ooitgebruikers x 100).

^ niet gevraagd.

Frequentie en hoeveelheid van recent gebruik

Aan de partybezoekers die recent een middel hebben gebruikt, zijn aanvullende vragen gesteld over de gebruiksfrequentie in het afgelopen jaar en gemiddelde gebruikshoeveelheid per keer dat zij gebruikten.

Tabak is het enige middel dat de meerderheid van de recente gebruikers een paar keer per week of (bijna) dagelijks gebruikten (tabel 4.2). Alcohol wordt door de meesten alleen in het weekend gedronken. Voor cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine en GHB geldt dat de meeste gebruikers dit in het afgelopen jaar af en toe of zelden gebruikten.

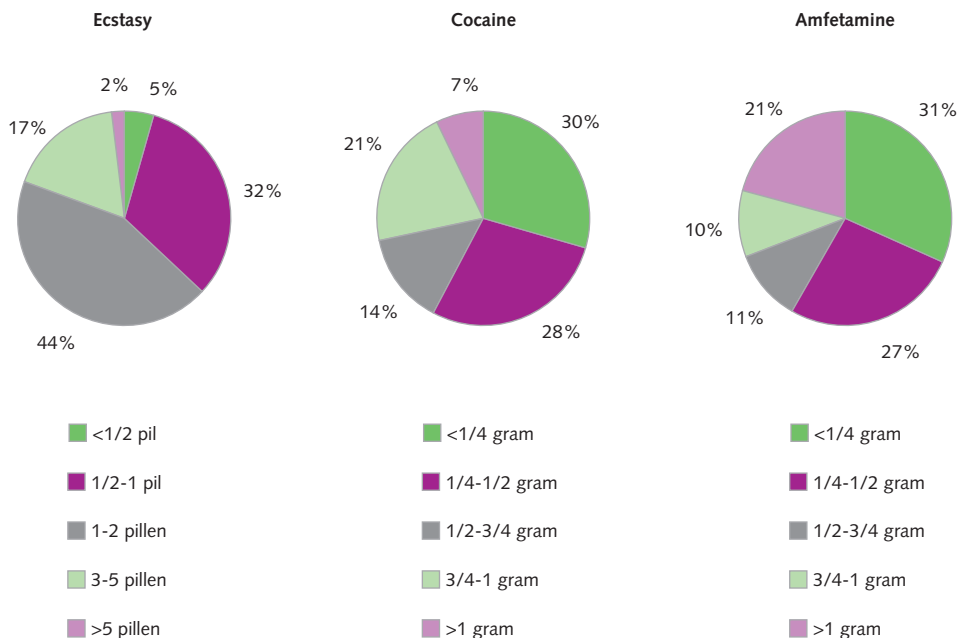
Tabel 4.2. Frequentie van recent gebruik (afgelopen jaar)*

	Alcohol	Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaïne	Amfetamine	GHB
(Bijna) dagelijks	8,9	52,3	17,1	--	2,8	4,0	2,9
Paar keer per week	24,3	10,7	7,0	--	2,8	7,9	1,4
Alleen in het weekend	36,1	6,2	5,1	8,6	6,9	12,9	7,1
Af en toe, bij gelegenheden	24,3	15,5	34,5	60,4	44,4	46,5	48,6
Zelden, bijna nooit	6,4	15,3	36,4	31,1	43,1	32,7	40,0

* Percentages van de recente gebruikers.

Per keer dronken recente drinkers gemiddeld 6 glazen (mediaan 5 glazen). Gemiddeld rookten recente cannabisgebruikers 1,4 joint per keer (mediaan 1 joint). De helft koopt zelf wel eens hasj of wiet in een coffeeshop (54%). Het grootste deel van de recente ecstasygebruikers gebruikte gemiddeld 1-2 pillen per keer (figuur 4.1). Ruim de helft van de recente cocaïne- en amfetaminegebruikers gebruikten gemiddeld minder dan een halve gram.

Figuur 4.1. Gemiddelde hoeveelheid gebruik per keer door recente gebruikers

Middelengebruik naar achtergrondkenmerken

Voor het ooit-, recent en actueel gebruik onder partybezoekers is gekeken naar mogelijke verschillen tussen mannen en vrouwen, tussen verschillende leeftijdsgroepen, en naar etniciteit opleidingsniveau en grootte van de woonplaats. De tabellen per middel zijn opgenomen in bijlage 3. De meeste verschillen worden gevonden in het ooitgebruik, met name zijn er verschillen in leeftijd, waarbij de prevalenties onder oudere groepen hoger is. Dat is logisch omdat er sprake is van een leeftijdseffect: twintig-minners hebben minder kans gehad om ooit een middel te gebruiken dan 30-plussers. Wel is er in de prevalenties van het ooitgebruik hetzelfde patroon te herkennen als in de prevalenties van het gebruik in het afgelopen jaar. Een ander verschil dat bij enkele middelen naar voren komt is dat de ooit-prevalenties oplopen met de stedelijkheid van de woonplaats. In de prevalenties in het afgelopen jaar zijn er ook vooral leeftijdsverschillen (variabel), gevolgd door verschillen in opleidingsniveau (meer laagopgeleiden), geslacht (meer mannen) en grootte van de woonplaats (meer stedelingen).

Bij gebruik in de afgelopen maand zijn er vooral verschillen naar opleidingsniveau, waarbij de tendens is dat er hogere prevalenties onder laagopgeleiden zijn (behalve bij alcoholgebruik). In de volgende paragraaf wordt nader op de kenmerken van actuele gebruikers ingegaan.

Actueel gebruik naar achtergrondkenmerken

Voor tabak, cocaïne, amfetamine en GHB geldt dat meer laagopgeleide dan hoogopgeleide partybezoekers deze middelen in de afgelopen maand hebben gebruikt (tabak: 56% vs. 47%; cocaïne 16% vs. 9%; amfetamine 12% vs. 4%; en GHB 7% vs. 3%; zie ook tabel 4.3). Voor alcohol geldt het omgekeerde (94% vs. 87%). Binge drinken – vijf of meer drankjes op één gelegenheid in de afgelopen maand – komt meer voor onder mannen dan vrouwen (87% vs. 75%) en onder twintigers (ruim 85% vs. nog geen 80% onder de jongste leeftijdsgroep en 30-plussers). Een sekseverschil is er alleen gevonden voor cannabis: 38% van de mannen en 24% van de vrouwen gebruikte het in de afgelopen maand.

Voor ecstasy en LSD zijn verschillen gevonden in leeftijdsgroepen. Bij ecstasy lopen de percentages actuele gebruikers op van 14% voor de jongste leeftijdsgroep naar 33% van de 30-plussers. Bij LSD zit het hoogste percentage actuele gebruikers onder 20-24-jarigen (2%); de overige leeftijdsgroepen blijven onder het halve procent. Actuele gebruikers van ketamine hebben vaker een niet-westerse etniciteit (5% vs. 1%).

Er zijn soms grote verschillen in percentages actuele gebruikers tussen de party's. Op elke party waren actuele gebruikers van alcohol, tabak, cannabis, ecstasy en/of cocaïne. Dat geldt niet voor de overige middelen. Alcohol, tabak en cannabis zijn op iedere party door minimaal ongeveer één op de zes respondenten in de afgelopen maand gebruikt. De grootste variatie is er bij ecstasy; het actuele gebruik loopt hier van 4% tot en met 66%.

Tabel 4.3. Actueel gebruik van partybezoekers (N=920, in %)¹

	Alcohol	Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaine	Amfetamine	GHB	Ketamine	Paddo's	LSD	Basecoke	Heroïne
Totaal	90,5	50,9	30,3	23,5	11,8	7,3	4,6	1,2	1,1	0,8	0,2	0,1
Geslacht												
Man	n.s.	n.s.	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Vrouw	91,8	52,0	37,7	25,1	13,3	8,3	4,3	1,0	1,7	1,2	0,2	0,0
Leeftijd												
< 20	89,4	50,0	23,8	22,2	10,6	6,5	4,9	1,4	0,6	0,4	0,2	0,2
20-24	n.s.	n.s.	n.s.	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	*	n.s.	n.s.
25-29	87,7	49,6	26,8	14,1	6,0	6,0	1,3	1,3	0,9	0,0	0,4	0,4
30 en ouder	91,7	52,2	33,8	25,2	14,3	10,5	5,9	0,7	0,7	1,8	0,4	0,0
Opleiding												
Hoog	91,7	50,0	31,2	23,4	13,2	5,3	5,4	3,0	1,5	0,5	0,0	0,0
Laag	91,3	50,8	27,9	32,6	13,7	6,0	5,5	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
Etniciteit												
Westers	*	*	n.s.	n.s.	*	*	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Niet-westers	93,5	46,7	28,9	21,8	8,7	3,9	2,8	1,2	1,2	1,0	0,0	0,2
Groote woonplaats												
Klein	86,8	56,2	32,0	25,7	15,6	11,5	7,0	1,2	1,0	0,5	0,5	0,0
Middelgroot	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Groot	90,7	51,0	30,0	23,2	11,6	7,3	4,6	1,1	1,0	0,8	0,2	0,1
Range festivals												
Laagste prevalentie	85,7	50,0	35,7	30,0	16,7	7,1	4,8	4,8	2,4	0,0	0,0	0,0
Hoogste prevalentie	*	n.s.	*	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
	88,7	46,0	25,4	20,8	11,6	7,9	4,3	1,2	0,6	0,3	0,3	0,3
	89,6	54,1	29,3	21,6	10,4	6,2	3,5	1,1	1,4	1,0	0,0	0,0
	94,7	54,4	38,6	29,8	13,3	7,6	6,5	1,6	1,1	0,8	0,0	0,0
	*	*	*	*	*	*	*	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
	75,0	35,5	16,1	3,5	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	98,0	70,9	49,1	66,0	28,4	28,3	24,1	5,7	2,1	2,2	1,8	0,6

¹ Actueel gebruik = gebruik in de afgelopen maand. Het aantal actuele gebruikers van GHB, ketamine, paddo's, LSD, basecoke en heroïne is klein.

Als er verschillen in gebruik naar achtergrondkenmerken zijn, dan zijn die, vanwege de lage aantallen, niet snel statistisch significant.

* $p < 0,05$.

Actueel middelengebruik naar muziekvoorkeur

Eerder is aangegeven dat de muziekvoorkeur van de partybezoekers tijdens het uitgaan vooral ligt bij (een combinatie van) dance, hardcore en top 40. Uit de literatuur blijkt dat muziekvoorkeur en middelengebruik samenhangen (bijvoorbeeld Doekhie, Nabben & Korf, 2010; Mulder et al., 2009; Van der Poel, Van Keulen, Stoele & Van de Mheen, 2008; Ter Bogt, Engels, Hibbel, Van Wel & Verhagen, 2002). Daarom is ter exploratie het actuele alcohol- en drugsgebruik van de 871 respondenten die 1, 2 of 3 favoriete muzieksoorten aankruisten nader bekeken, en wel per muzieksoort. Hoewel de groepen elkaar niet uitsluiten (iemand kan tenslotte een voorkeur hebben voor zowel dance, hardcore als urban), suggereren de gegevens dat partybezoekers met verschillende muziekvoorkeuren ook verschillen in hun actuele middelengebruik (zie tabel 4.4). De profielen zijn samengesteld op basis van frequenties (hoe vaak komt iets voor?), waarbij gekeken is naar kenmerken en gebruik van de groep liefhebbers van een bepaalde muzieksoort ten opzichte van de totale groep partybezoekers⁶.

Tabel 4.4. Kenmerken en prevalenties van actueel middelengebruik naar muziekvoorkeur partybezoekers)

	Dance N=522	Hard- core N=451	Rock N=270	Top 40 N=239	Pop N=201	Urban N=175	Totaal N=871
Kenmerken							
Aandeel mannen	48,8	57,0	52,0	41,3	39,7	35,6	49,7
Gemiddelde leeftijd (in jaren)	25,3	23,7	24,5	24,8	25,7	23,2	24,6
Aandeel met leeftijd <20	19,8	23,4	30,4	25,4	26,1	30,6	25,3
Aandeel met leeftijd 30+	23,1	13,4	23,0	21,6	31,2	11,6	20,3
Aandeel met westerse etniciteit	95,6	95,8	97,0	96,7	96,5	86,9	95,6
Aandeel met lage opleiding	42,8	53,6	36,2	47,7	36,0	38,5	45,7
Aandeel uit grote gemeente	31,7	28,1	28,7	20,4	32,7	35,6	29,2
% gebruikers in afgelopen maand							
Alcohol	92,9	92,0	92,6	87,4	89,0	93,1	90,9
Alcohol binge	85,0	86,1	76,9	76,8	71,9	83,3	80,2
Tabak	54,9	59,9	46,5	41,0	39,5	55,7	51,3
Cannabis	33,9	39,9	27,4	16,3	20,4	30,9	31,0
Ecstasy	30,6	36,4	12,1	11,4	5,5	17,8	23,7
Cocaïne	13,9	19,9	4,9	5,5	3,5	5,8	11,8
Amfetamine/speed	6,0	13,2	3,7	0,8	1,5	2,3	7,6
GHB	6,2	8,3	0,8	3,0	0,5	3,4	4,9
Paddo's	0,8	0,5	1,1	0,8	1,0	1,2	0,9
LSD	1,2	1,4	0,0	0,8	1,0	0,0	0,8
Basecoke/crack	0,2	0,5	0,0	0,4	0,0	0,0	0,2
Heroïne	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,1
Ketamine	0,8	2,3	1,1	0,0	0,5	1,2	1,3

⁶ Er is geen toets gedaan om te bepalen of er significante verschillen tussen de profielen zijn.

Eén op de drie danceliefhebbers heeft in de afgelopen maand ecstasy gebruikt (vs. één op de vier van de totale groep partybezoekers). Liefhebbers van hardcore house/techno scoren hogere percentages actuele gebruikers van bijna alle middelen (behalve paddo's en heroïne). Opvallend zijn met name de hoge percentages gebruik van cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine, GHB en ketamine (dus van zowel dempende als stimulerende middelen).

Bij de rock/punk/metalliefhebbers valt op zij lager dan de totale groep scoren op actueel gebruik van ecstasy, cocaïne en GHB. Hetzelfde geldt voor de liefhebbers van top 40-muziek: minder gebruikers van cannabis, ecstasy, cocaïne en amfetamine, en voor de liefhebbers van popmuziek: minder gebruikers van tabak, ecstasy, cocaïne, amfetamine en GHB.

Bij de liefhebbers van urban/R&B/rap/hiphop/reggae is het aandeel vrouwelijke partybezoekers relatief hoog, net als het aandeel mensen met een niet-westerse etniciteit. Het middelengebruik komt in grote lijnen overeen met de totale groep, behalve waar het gaat om cocaïne en amfetamine. Beide middelen worden door minder urbanliefhebbers gebruikt.

Tot slot lijken partybezoekers met een bepaalde muziekvoorkeur in een aantal opzichten ook op elkaar. Alcohol staat bij alle profielen bovenaan met hoge gebruikspercentages, en binge drinken komt bij alle muziekvoorkeuren veel voor. De top 3 van actueel gebruikte drugs is bij alle muziekvoorkeuren dezelfde: op 1 staat cannabis, op 2 ecstasy en op 3 cocaïne. Wel zijn er verschillen in de gebruikspercentages van de genoemde drugs tussen de muziekvoorkeuren.

De groepen partybezoekers die van skihut/piratenmuziek, latin/salsa, jazz en/of etnische muziek houden zijn te klein (resp. 67, 61, 54 en 12 respondenten) om op een verantwoorde wijze een profiel van te schetsen.

Probleemgebruik

Bij partybezoekers die recent ecstasy, cocaïne en/of amfetamine hebben gebruikt, is probleemgebruik van die drugs gemeten. Op welke criteria scoren recente gebruikers van deze drugs? Onafhankelijk van het middel zijn er vier criteria waarop hoog gescoord wordt (10-31%, tabel 4.5): 'gebruikt ondanks bekendheid van de mogelijke schadelijke gevolgen', 'veel tijd besteed aan het gebruik of het verkrijgen van de drugs', 'meer nodig om effecten te ervaren', en 'vaak meer gebruikt dan van plan'. Daarnaast geeft 9-10% aan zonder succes geprobeerd te hebben te minderen of te stoppen met het gebruik.

Bij een positieve score op tenminste drie van de zeven criteria, kan gesproken worden van probleemgebruik. Voor ecstasy gaat het om 11,3%, voor cocaïne om 13,0%, en voor amfetamine om 19,4% van de recente gebruikers. Omdat het kleine absolute aantallen betreft (respectievelijk 31, 21 en 19 personen), wordt niet verder uitgesplitst naar achtergrondkenmerken.

Er is een overlap tussen de probleemgebruikers van deze drugs: dertien party-bezoekers zijn probleemgebruiker van twee middelen en twee partybezoekers zijn probleemgebruiker van alle drie de middelen.

Tabel 4.5. Voorkomen criteria van probleemgebruik onder recente gebruikers (in %)

Heb je in de afgelopen 12 maanden ...	Ecstasy N=274	Cocaïne N=162	Amfetamine N=98
... tóch gebruikt terwijl je wist dat het gezondheids-, psychische of emotionele problemen bij je veroorzaakt?	22,5	22,4	30,6
... veel tijd besteed aan het bijkomen van de effecten, of aan het gebruik en verkrijgen van de drug?	20,5	10,3	23,2
... gemerkt dat je veel meer nodig hebt om hetzelfde effect te verkrijgen?	20,4	13,4	16,2
... vaak in grotere hoeveelheden of langer gebruikt dan je van plan was?	14,7	21,8	22,2
... zonder succes geprobeerd te minderen of te stoppen met gebruik, of had je het verlangen te stoppen?	8,6	10,4	10,1
... belangrijke activiteiten opgegeven of sterk verminderd om te kunnen gebruiken (bijv. sport, werk, familie, vrienden)?	6,5	5,5	8,1
... je ziek gevoeld bij het stoppen of bij minder gebruiken, of gebruikte je een ander middel om deze gevoelens te voorkomen?	1,8	2,5	7,1

In tabel 4.6 staan dezelfde symptomen, maar dan weergegeven voor probleemgebruikers (respondenten die op drie of meer van de zeven criteria positief scoren). Probleemgebruikers – ongeacht de drug – scoren hoog op de criteria ‘gebruikt ondanks bekendheid van mogelijke schadelijke gevolgen’, ‘veel tijd besteed aan bijkomen, gebruik en/of verkrijgen’ en ‘vaak meer/langer gebruikt dan van plan’.

Tabel 4.6. Voorkomen criteria van probleemgebruik onder probleemgebruikers (in %)

Heb je in de afgelopen 12 maanden ...	Ecstasy N=31	Cocaïne N=21	Amfetamine N=19
... tóch gebruikt terwijl je wist dat het gezondheids-, psychische of emotionele problemen bij je veroorzaakt?	74,2	61,9	78,9
... veel tijd besteed aan het bijkomen van de effecten, of aan het gebruik en verkrijgen van de drug?	74,2	47,6	78,9
... vaak in grotere hoeveelheden of langer gebruikt dan je van plan was?	67,7	85,7	73,7
... gemerkt dat je veel meer nodig hebt om hetzelfde effect te verkrijgen?	61,3	57,1	52,6
... zonder succes geprobeerd te minderen of te stoppen met gebruik, of had je het verlangen te stoppen?	51,6	57,1	47,4
... belangrijke activiteiten opgegeven of sterk verminderd om te kunnen gebruiken (bijv. sport, werk, familie, vrienden)?	41,9	42,9	31,6
... je ziek gevoeld bij het stoppen of bij minder gebruiken, of gebruikte je een ander middel om deze gevoelens te voorkomen?	9,7	19,0	36,8

Het is verdedigbaar om te kijken naar probleemgebruik zonder dat het criterium 'gebruikt ondanks bekendheid met mogelijke schadelijke gevolgen' wordt meege-
nomen, omdat deze gevolgen bij de gebruikers als bekend verondersteld kunnen
worden. Als probleemgebruik gebaseerd wordt op drie van de zes overgebleven
criteria, dan scheelt dat voor elke drug twee tot drie procentpunten: voor ecstasy gaat
het dan nog om 8,0%, voor cocaïne om 10,5%, en voor amfetamine om 16,3% van
de recente gebruikers (respectievelijk 22, 17 en 16 personen). Probleemgebruikers
scoren hoog op de criteria 'veel tijd besteed', 'vaak meer/langer gebruikt dan van
plan' en 'meer nodig voor hetzelfde effect' (zie bijlage 3).

Acuut gezondheidsprobleem

Eenentwintig partybezoekers hebben in de afgelopen 12 maanden tijdens of kort
na het gebruik van alcohol en/of drugs een acuut gezondheidsprobleem ervaren
waarvoor zij direct hulp hebben gezocht (2%). De meerderheid van hen geeft aan
dat dit één keer gebeurd is, met name na het combinatiegebruik van alcohol met een
of meerdere drugs (cannabis, ecstasy en cocaïne worden veel genoemd). Er is vooral
hulp gezocht bij vrienden en/of de eerste hulp op het feest/party/club.

5 Middelengebruik op de avond/ nacht van de party

Een kwart van de partybezoekers heeft géén alcohol of drugs gebruikt op de avond/nacht van de party. Bijna de helft gebruikte één middel, met name alcohol, en het andere kwart gebruikte twee of meer middelen (ook vooral alcohol). De partybezoekers die alcohol en/of drugs gebruikten deden dat in ruime mate.

Prevalentie middelengebruik

Van zeven middelen is gevraagd of de partybezoekers die op de avond/nacht van de party gebruikt hebben. In tabel 5.1 worden de resultaten gepresenteerd. De meerderheid van de partybezoekers (66%) dronk gemiddeld 7 alcoholhoudende drankjes en bijna de helft rookte tabak (47%, gemiddeld 15 sigaretten). De meest populaire drugs op de avond/nacht van de party zijn ecstasy en cannabis, beide gebruikt door ongeveer één op de zes partybezoekers (18% en 17%). De ecstasygebruikers gebruikten gemiddeld ruim anderhalve pil. Cannabisgebruikers rookten gemiddeld bijna 2,5 joint. Het gebruik van amfetamine en cocaïne ontloopt elkaar niet veel: 5-6% gebruikte gemiddeld ruim een halve gram. GHB is door het minste aantal partybezoekers gebruikt (3%).

Daar waar er sekseverschillen zijn in het gebruik, hebben meer mannen dan vrouwen het betreffende middel gebruikt (alcohol, cannabis en ecstasy). Leeftijdverschillen zijn er bij ecstasy- en cocaïnegebruik. De prevalentie van ecstasygebruik is het hoogst onder 30-plussers en het laagst onder de jongste leeftijdsgroep (t/m 19 jaar). De prevalentie van cocaïnegebruik is het hoogst onder eindtwintigers en eveneens het laagst onder de jongste leeftijdsgroep. Meer laagopgeleiden dan hoogopgeleiden gebruikten tabak, cannabis en/of amfetamine op de avond van de party. Verschillen naar etniciteit zijn niet gevonden. Als laatste blijkt dat cannabis en ecstasy vooral populair zijn onder partybezoekers die in een grote stad wonen.

Niet op elk festival wordt in dezelfde mate alcohol gedronken, tabak gerookt en drugs gebruikt. Er zijn forse (significante) verschillen in prevalenties van gebruik tussen de bezoekers van verschillende party's (tabel 5.1). Het laagste percentage alcoholgebruikers op een bepaalde party ligt op 46% en het hoogste op 90%. Voor tabak geldt ongeveer dezelfde verhouding: het laagste percentage ligt op 31% en het hoogste op 67%. Voor drugs ligt deze verhouding scherper. Er zijn party's waarbij het percentage drugsgebruikers 5 tot 50 keer hoger ligt dan de party met het laagste percentage gebruikers (cannabis, cocaïne en ecstasy). Met betrekking tot GHB en amfetamine blijkt dat er party's zijn waar deze middelen niet gebruikt worden, maar ook dat er party's zijn waarop 20% van de bezoekers één van deze drugs heeft gebruikt.

Tabel 5.1. Prevalenties en hoeveelheid van gebruik op de avond/nacht van de partij (N=920, in %)

	Alcohol	Tabak	Ecstasy	Cannabis	Amfetamine	Cocaine	GHB
Totaal	65,7	46,8	18,0	16,9	5,7	5,2	2,7
Gem. hoeveelheid ^ (standaarddeviatie)	6,6 (5,4)	15,2 (10,4)	1,7 (1,2)	2,4 (2,4)	0,7 (0,7)	0,6 (0,5)	--
Geslacht	*	n.s.	*	*	n.s.	n.s.	n.s.
Man	71,7	45,9	20,9	24,2	6,4	5,7	2,8
Vrouw	60,5	47,6	15,5	10,6	5,1	4,7	2,7
Leeftijd	n.s.	n.s.	*	n.s.	n.s.	*	n.s.
< 20	62,1	44,0	9,8	13,6	4,7	1,7	0,4
20-24	66,0	47,8	19,9	17,3	7,3	5,6	2,8
25-29	66,8	46,1	17,5	18,0	3,9	8,3	3,9
30 en ouder	68,9	48,6	26,2	19,1	5,5	5,5	3,3
Opleiding	n.s.	*	n.s.	*	*	n.s.	n.s.
Hoog	67,0	39,8	16,2	13,9	2,4	3,9	2,0
Laag	63,9	55,2	20,3	20,3	9,6	6,7	3,6
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	65,8	46,5	18,1	16,6	5,6	5,3	2,6
Niet-westers	64,3	52,4	16,7	23,8	7,1	2,4	4,8
Groote woonplaats	n.s.	n.s.	*	*	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	63,3	43,5	14,2	13,6	6,2	4,8	2,0
Middelgroot	65,3	49,0	16,6	17,6	4,2	3,5	1,7
Groot	69,3	49,0	25,2	21,2	6,1	7,3	4,6
Range festivals	*	*	*	*	*	*	*
Laagste prevalentie	45,6	31,4	1,2	6,3	0,0	0,6	0,0
Hoogste prevalentie	89,6	66,7	62,0	30,2	20,8	15,1	20,4

* $p < 0,05$.

^ Gemiddelde hoeveelheid betreft bij alcohol het aantal glazen, bij roken het aantal sigaretten, bij cannabis het aantal joints, bij ecstasy het aantal pillen, bij cocaine en amfetamine het aantal gram.

Gecombineerd middelengebruik

Op de avond/nacht van de party heeft een kwart van de partybezoekers geen alcohol of drugs⁷ gebruikt (tabel 5.2). De helft heeft één middel gebruikt. Verreweg de meesten van hen dronken alleen alcohol, zo'n 5% gebruikte alleen ecstasy of alleen cannabis. Een enkele respondent gebruikte alleen amfetamine, GHB of cocaïne. Het resterende kwart gebruikte op de avond/nacht van de party tussen twee en vijf middelen, waarbij combinaties met alcohol en/of ecstasy het meest voorkwamen. In totaal gebruikten 671 partybezoekers (degenen die iets gebruikten) gemiddeld 1,5 middel. Overigens zegt gecombineerd middelengebruik alleen dat partybezoekers meerdere middelen op de avond/nacht van de party hebben gebruikt, het zegt niets over de volgorde of gelijktijdigheid van gebruik.

Tabel 5.2. Combinatiegebruik op de avond/nacht van de party (excl. tabak)

Aantal middelen	% totaal	% middel	Combinatie
Geen	25,4	100,0	--
1 middel	48,2	87,3 5,1 4,8 2,1 0,5 0,2	Alcohol Ecstasy Cannabis Amfetamine GHB Cocaïne
2 middelen	16,8	90,1 7,9 1,3	Alcohol met ander middel (*cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine of GHB) Ecstasy en ander middel (*amfetamine, GHB, cannabis of cocaïne) Cannabis en amfetamine
3 middelen	6,8	59,0 26,2 9,8 4,9	Alcohol, cannabis en ander middel (*ecstasy, cocaïne of amfetamine) Alcohol, ecstasy en ander middel (*cocaïne, amfetamine of GHB) Cocaïne en 2 andere middelen (*cannabis, ecstasy, GHB en/of alcohol) Amfetamine, cannabis en ander middel (ecstasy of GHB)
4 middelen	2,6	56,5 30,4 13,0	Alcohol, cannabis en 2 andere middelen (*ecstasy, cocaïne en/of amfetamine) Alcohol, ecstasy en 2 andere middelen (*GHB, cocaïne en/of amfetamine) GHB, ecstasy en 2 andere middelen (amfetamine, cocaïne en/of cannabis)
5 middelen	0,2	100,0	Alcohol, cannabis, ecstasy, cocaïne en ander middel (amfetamine of GHB)

* Van meest naar minst voorkomend.

7 Tabak is hier niet meegerekend.

6 Profielen van actuele gebruikers

Voor elk middel is een 'actueel gebruikersprofiel' opgesteld. Steeds is een selectie gemaakt van de groep actuele gebruikers van het betreffende middel, vervolgens is gekeken naar hun achtergrondkenmerken en gebruiksgedrag⁸.

Alcohol

Zo'n 90% van de partybezoekers heeft in de afgelopen maand nog alcohol geconsumeerd. Onder hen zijn evenveel mannen als vrouwen, en qua leeftijd komt actueel alcoholgebruik net zoveel voor onder tieners, twintigers als dertig-plussers. Onderscheidende kenmerken zijn wel het opleidingsniveau: er zijn meer partybezoekers met een hoge opleiding die drinken, en de woonplaats: alcoholdrinkers wonen vaker in de grote gemeenten. De gemiddelde leeftijd waarop partybezoekers begonnen zijn met alcoholgebruik ligt op ruim 14 jaar (nu zijn ze gemiddeld 24,5 jaar). Zij drinken gewoonlijk alleen in het weekend of een paar keer per week (62%). Als ze drinken, drinken ze gemiddeld 6-7 glazen (13% drinkt er 1 of 2, en 8% drinkt 15 tot 40 glazen). Op de avond/nacht van de party dronken bezoekers eveneens gemiddeld 6-7 glazen (20% dronk er 1 of 2, 10% dronk 15 tot 40 glazen, en mannen dronken gemiddeld 8 en vrouwen gemiddeld 5 glazen).

Tabak

De helft van de partybezoekers heeft in de afgelopen maand tabak gerookt. Net als bij alcohol, zijn er evenveel mannen, jongeren en westerlingen als vrouwen, dertig-plussers en partybezoekers met een niet-westerse achtergrond die roken. Wel wordt er door meer laag- dan hoogopgeleide mensen gerookt. En komt roken het minst voor in de kleine gemeenten. De gemiddelde actueel rokende partybezoeker begon op zijn of haar 15^e met roken (gemiddelde leeftijd nu ligt op bijna 25 jaar). Een klein deel (7%) rookt dagelijks 20 of meer sigaretten per dag, het merendeel (51%) rookt er minder op een dag. De rest (43%) rookt een paar keer per week, in het weekend of af en toe bij gelegenheden. Op de avond/nacht van de party heeft bijna de helft van de bezoekers gerookt, gemiddeld 15 sigaretten. Gekeken naar die avond/nacht hebben meer laag- dan hoogopgeleiden gerookt.

8 Om die reden kunnen kenmerken afwijken van in andere hoofdstukken gerapporteerde kenmerken. Bijvoorbeeld: voor de groep actuele gebruikers ligt de startleeftijd van alcohol op 14 jaar, voor de grotere groep ooitgebruikers ligt die op (afgerond) 15 jaar. Gegevens over het gebruik op de avond/nacht van de party betreft steeds de groep die het betreffende middel op de avond/nacht van de party gebruikte (deze overlapt grotendeels met de groep actuele gebruikers).

Cannabis

Dertig procent van de partybezoekers is een actueel cannabisgebruiker. Anderhalf keer zoveel mannen als vrouwen gebruiken cannabis. Deze blowers zijn van alle leeftijdsgroepen, van zowel westerse als niet-westerse achtergrond en van zowel hoog als laag opleidingsniveau. Zij wonen met name in de grote gemeenten. De gemiddelde leeftijd waarop werd begonnen met blowen is 16-17 jaar (de groep is nu gemiddeld bijna 25 jaar). Eén op de vier (24%) gebruikt cannabis (bijna) dagelijks, de rest blouwt een paar keer per week tot af en toe bij gelegenheden. Als er gebloed wordt, dan gemiddeld 1,5 joint (vrouwen net zoveel als mannen), variërend van een paar trekjes (5%) tot 3-6 joints (14%). Tijdens de avond/nacht van de party heeft 17% van de bezoekers gebloed: vooral mannen, laagopgeleiden en bezoekers die in een grote gemeente wonen. Gemiddeld werd er 2,4 joint gerookt: 45% rookte er maximaal 1; 19% rookte 4 of meer joints. Tijdens de avond/nacht van de party rookten mannen en vrouwen ongeveer evenveel joints.

Ecstasy

Bijna een kwart van de partybezoekers heeft in de afgelopen maand ecstasy gebruikt. Met een oplopende leeftijd, neemt ook het aandeel gebruikers toe (1 op de 5 van de jongste leeftijdsgroep tot 1 op de 3 van dertig-plussers). Geslacht, etniciteit en opleidingsniveau hangen niet samen met actueel gebruik. Wel wonen de meeste gebruikers in een grote gemeente. De leeftijd waarop deze partybezoekers de eerste pil namen, is 20 jaar: 14% was 15 of jonger en 12% was 26 jaar of ouder (momenteel zijn ze gemiddeld ruim 26 jaar). De meerderheid gebruikt af en toe (66%) of zelden (22%). Gewoonlijk nemen vier op de tien gebruikers maximaal 1 pil en nog eens vier op de tien nemen 1-2 pillen. Een paar gebruikers nemen 3 of meer pillen per keer. Mannen en vrouwen gebruiken ongeveer dezelfde hoeveelheden. Op de avond/nacht van de party heeft 18% van de bezoekers ecstasy gebruikt. Meer mannen, meer dertig-plussers, meer mensen uit een grote gemeente. Gemiddeld namen zij ruim anderhalve pil (mannen bijna een halve pil meer dan vrouwen). Ongeveer de helft nam maximaal 1 pil, vijftien partybezoekers namen 3,5 tot 7 pillen.

Cocaïne

Eén op de acht partybezoekers is actueel gebruiker van cocaïne. Gebruik komt meer voor onder laagopgeleiden, verder zijn er geen verschillen (geslacht, leeftijd, etniciteit, grootte woonplaats). De gemiddelde startleeftijd ligt op 20 jaar (nu zijn ze gemiddeld net 26 jaar). Bijna driekwart (72%) gebruikt een paar keer per week, alleen in het weekend of af en toe, een kwart (26%) gebruikt zelden. Een klein deel (2%) gebruikt (bijna) dagelijks cocaïne. Van elke tien gebruikers zijn er vijf die per keer maximaal

een halve gram gebruiken, vier die een halve tot een heel gram gebruiken en één die meer dan een gram gebruikt; mannen en vrouwen in gelijke mate. Op de avond/nacht van de party heeft 5% van de bezoekers cocaïne gebruikt. Behalve voor leeftijd zijn er geen onderscheidende kenmerken. De meesten van deze bezoekers zijn eind-twintigers, gebruik komt het minst voor onder de groep tot en met 19 jaar. De partybezoekers, zowel mannen als vrouwen, namen gemiddeld ruim een halve gram op de avond/nacht van de party, variërend van 0,05 tot 2 gram.

Amfetamine

Zo'n 7% van de partybezoekers is actueel amfetaminegebruiker, waarbij geslacht, leeftijd, etniciteit en woonplaats er niet toe doen. Wel zijn laagopgeleiden drie keer zo vaak als hoogopgeleiden actueel gebruiker. Deze partybezoekers zijn gemiddeld op hun 20^e begonnen met amfetaminegebruik (momenteel is de groep ruim 24,5 jaar). Zeven tot acht van elke tien nemen het een paar keer per week of af en toe, twee van elke tien nemen het zelden en de resterende paar gebruikers nemen (bijna) dagelijks amfetamine. Gewoonlijk gebruiken ze minder dan een kwart gram (35%), tussen de kwart en een halve gram (27%), tussen de halve en een heel gram (19%) of meer dan een gram (19%). Er is hierbij geen onderscheid tussen mannen en vrouwen. Op de avond/nacht van de party heeft 6% van de bezoekers amfetamine gebruikt, vier keer zoveel laag- als hoogopgeleiden (geen andere verschillen). Gemiddeld namen zij 0,7 gram, variërend van 0,001 tot 3 gram (39% nam maximaal een kwart gram, 20% tussen de kwart en een halve gram, 27% tussen de halve een heel gram en 14% tussen de één en drie gram).

GHB

Vijf procent van de partybezoekers is actueel GHB-gebruiker. Laagopgeleiden zijn 2,5 keer vaker dan hoogopgeleiden actueel gebruiker. Er zijn geen andere kenmerken waarmee gebruik samenhangt. De gemiddelde startleeftijd bij deze groep ligt op 24 jaar: 10% was 18 of jonger, 22% was 30 of ouder (nu zijn ze gemiddeld 26,5 jaar). Ruim de helft gebruikt af en toe (57%) en 5% gebruikt dagelijks. De rest gebruikt alleen in het weekend (12%) of zelden (26%). Tijdens de avond/nacht van de party heeft bijna 3% van de bezoekers GHB gebruikt.

Deel III Clubs en discotheken

In dit deel worden in zeven hoofdstukken de resultaten beschreven van het onderzoek dat uitgevoerd is onder jongeren en jongvolwassenen die clubs en discotheken bezoeken (onderzoeksvragen 1 t/m 4). De resultaten worden voor Nederland en voor de vijf regio's gepresenteerd.

7 Methode van onderzoek

Door heel Nederland is bij 10.945 jongeren en jongvolwassenen in en bij clubs, discotheken en uitgaanscentra een korte vragenlijst afgenomen. In totaal hebben 2.044 clubbezoekers de lange vragenlijst ingevuld (schriftelijk per post of via internet). De respons is hiermee 19%. In de lange vragenlijst is uitgaansgedrag en middelengebruik in het algemeen en op de betreffende uitgaansavond uitgevraagd.

Onderzoekspopulatie en steekproef

De beoogde onderzoekspopulatie bestond uit jongeren en jongvolwassenen (15-35 jaar) die uitgaan in clubs en discotheken. Een club/discotheek is geoperationaliseerd als een uitgaansgelegenheid met een dansvloer.

Om een representatieve steekproef te trekken is een landelijk bestand ('sampling frame') van jongeren en jongvolwassenen die uitgaan in clubs/discotheken een voorwaarde. Echter, een dergelijk bestand bestaat niet. Daarom is Nederland in vijf regio's verdeeld en zijn in iedere regio op uitgaanslocaties respondenten direct geworven om mee te doen aan het onderzoek. Zoals bij het deel over party's/festivals al opgemerkt, is de respons voor dit type onderzoek gewoonlijk laag, zo tussen de 15% en 25% (bijvoorbeeld: Nabben, Benschop & Korf, 2006; Roomer & Poelmans, 2006). Om een beeld te krijgen van de mogelijke selectieve respons, is ook in deze setting gebruik gemaakt van een korte en een lange vragenlijst. De korte vragenlijst is op locatie afgenomen bij zoveel mogelijk jongeren en jongvolwassenen, en daarmee zijn kerngegevens verkregen over het gebruik van vier primaire middelen (alcohol, cannabis, cocaïne, ecstasy). Aan hen werd gevraagd om op een later tijdstip een langere vragenlijst in te vullen. Zij kregen de langere vragenlijst op papier mee om die thuis in te vullen en per post terug te sturen, of kregen een flyer mee met daarop een code zodat zij via internet de lange vragenlijst in konden vullen (en de code correspondeerde dan met de code op de korte vragenlijst). Vervolgens is gekeken of er verschillen zijn in achtergrondkenmerken en alcohol- en drugsgebruik tussen de respondenten die alleen de korte vragenlijst hebben ingevuld en respondenten die ook de lange vragenlijst hebben ingevuld. Op die manier wordt inzicht verkregen in de mate van selectieve respons; zie voor de resultaten de paragraaf Respons en non-responsonderzoek.

Selectie clubs en discotheken

Om een landelijk beeld te krijgen van middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen, is in deze steekproef rekening gehouden met geografische spreiding en stedelijkheidsniveau. Nederland is verdeeld in vijf regio's, die om praktische redenen samenvallen met clusters van twee of drie provincies. In elke

regio zijn a-select een grote stad (>150.000 inwoners) en twee middelgrote steden (50.000-150.000 inwoners) geselecteerd waar uitgaanders zijn benaderd voor deelname aan het onderzoek. De vier grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) zijn geïncludeerd in deze selectie. Aangezien het aannemelijk is dat jongeren en jongvolwassenen in kleine woonplaatsen vaak gaan stappen in grotere gemeenten en steden, zijn kleine gemeenten buiten beschouwing gelaten. In zekere zin ter compensatie hiervan zijn per regio twee uitgaanscentra – discotheken met een regionale functie, bestaande uit soms wel tien zalen met verschillende muziekstijlen – geselecteerd.

Naast het inwonersaantal is bij de selectie van de te bezoeken steden ook gekeken naar reikwijdte en het aantal 'echte' uitgaansgelegenheden, dat wil zeggen locaties met een dansvloer (ook al staan die soms te boek als 'café'). Trekt de stad veel uitgaanders? Zijn er genoeg uitgaansgelegenheden waar gedanst kan worden? Tevens is als criterium gesteld dat er in één van de drie te bezoeken steden per regio een rijk studentenleven is. Per stad is er een lijst gemaakt van de aanwezige clubs en discotheken met de locaties in desbetreffende stad. Aan de hand van deze regionale lijst is gekeken welke steden het meest geschikt waren. Daarna is er contact gezocht met de clubs en discotheken in de betreffende steden om medewerking van de uitbater te vragen. Ook werd toestemming gevraagd om binnen de club/discotheek jongeren en jongvolwassenen aan te mogen spreken. Echter, aangezien de dansgelegenheden in met name de middelgrote steden relatief klein zijn, gaven uitbaters daarvoor veelal geen toestemming, en stond het veldwerkteam in die gevallen voor de deur bij de rij of in de directe omgeving van de club/discotheek te werven. De meeste grote steden hebben een groot plein waaraan clubs en discotheken gesitueerd zijn; bezoekers lopen in en uit. Op dit soort pleinen stonden veldwerkers vaak op het plein om zoveel mogelijk uitgaanders aan te kunnen spreken. Per grote stad is wel getracht om een representatieve selectie van clubs/discotheken te bezoeken. Alle grote steden zijn vier avonden bezocht (meestal in twee weekenden) en de middelgrote steden twee avonden (in één of twee weekenden). Op die manier is er spreiding in avonden, clubs/discotheken en steden. De vrijdagavond trekt bijvoorbeeld een ander publiek dan de zaterdagavond en de wekelijkse R&B-avond weer een ander publiek dan de house-DJ op een andere avond. Soms is een stad op donderdagavond bezocht, wanneer dit de meer geliefde uitgaansavond was, bijvoorbeeld in studentensteden. Meestal waren de veldwerkers van 23.00 tot 04.00 uur aanwezig in en bij de uitgaansgelegenheden, maar soms werd om 22.00 uur begonnen en ook werd soms langer doorgegaan (bijvoorbeeld in een stad waar geen verplichte sluitingstijd was).

Per regio zijn ook de regionale uitgaanscentra en hun capaciteit (aantal bezoekers, aantal zalen etc.) in kaart gebracht. Ook is gekeken of er veel jongeren en jongvolwassenen uit de omliggende kleinere gemeenten deze zgn. plattelandsdiscotheken bezoeken. Veel van deze discotheken hebben bijvoorbeeld een (party)busdienst, die langs de dorpen rijdt om uitgaanders op te halen en af te zetten bij de discotheek.

's Nachts worden ze ook weer met de pendelbus naar de dorpen teruggedren. Bij de uitgaanscentra stond het veldwerkteam meestal bij de garderobe. Het is daar relatief rustig qua muziek, maar daar is ook de in- en uitloop van de bezoekers en bovendien konden (jonge) vrouwen – bij gebrek aan broekzakken – de flyer in hun jas stoppen. Als het mogelijk was, stonden veldwerkers ook in de VIP-ruimtes of in de verschillende zalen. In de regionale uitgaanscentra zijn op twee avonden bezoekers geworven, op een vrijdag en een zaterdag, en ook hier waren de veldwerkers meestal van 22.00-23.00 tot 04.00 uur aanwezig.

Dataverzameling

De dataverzameling begon in de zomer van 2008 en duurde tot en met het najaar van 2009. In die periode zijn de geselecteerde steden en uitgaanscentra bezocht. De veldwerkers (deels dezelfde als die de dataverzameling op de festivals deden) waren speciaal door de Universiteit van Amsterdam getrainde studenten. In de training werden communicatievaardigheden geoefend, afspraken gemaakt over hoe de werving zou plaatsvinden en ontvingen de veldwerkers praktische tips.

In en bij de clubs⁹ zijn jongeren en jongvolwassenen aangesproken en verzocht ter plekke een aantal vragen (de korte vragenlijst) over zijn/haar middelengebruik te beantwoorden. Vrijwel alle bezoekers die voor de korte vragenlijst werden benaderd, hebben de vragen beantwoord. Voor het beantwoorden van de korte vragenlijst ontvingen de respondenten een lichtgevende gadget (hartjes en smiley's). Daarmee waren uitgaanders die al een korte vragenlijst hadden ingevuld herkenbaar voor de andere veldwerkers, en werden zij niet voor een tweede keer aangesproken. De gadgets werden door de bezoekers erg gewaardeerd. Vervolgens gaven de veldwerkers een vragenlijst en/of flyer mee met het verzoek om deze lange vragenlijst de dag na het uitgaan thuis schriftelijk dan wel via internet (de flyer) in te vullen. Het invullen van de lange vragenlijst werd gestimuleerd door het verloten van één hoofdprijs en vijf troostprijzen. De korte en de lange vragenlijst waren voorzien van dezelfde unieke code zodat de gegevens later konden worden gekoppeld.

Een aantal zaken bemoeilijkte de dataverzameling:

- Plaats van werving. Een flink aantal uitbaters in de middelgrote gemeenten gaf geen toestemming om in de club te werven. De veldwerkers maakten van de nood een deugd en hebben veel uitgaanders aangesproken in de soms lange rijen wachtenden voor de deur. De bereidheid om mee te werken was binnen (clubs in middelgrote steden en uitgaanscentra) en buiten op de pleinen (grote steden) goed. Een enkele keer hadden veldwerkers last van regen. Over het algemeen zijn er geen aanwijzingen dat binnen of buiten werven tot een selectieve respons heeft geleid.

9 Voor het gemak schrijven we in het vervolg clubs (in plaats van clubs/discotheken).

- Hoog middelengebruik. In enkele clubs ondervonden veldwerkers hinder van uitgaanders onder invloed. Maar vooral in de uitgaanscentra waren sommige bezoekers op een relatief vroeg tijdstip te dronken om aan te spreken. Het gaat om naar schatting 1% van de bezoekers die om deze reden niet benaderd zijn voor deelname aan het onderzoek. Het is aannemelijk dat dit een lichte onderschatting oplevert van het gebruik op de uitgaansavond/nacht.

Vragenlijst

Bij de clubs is dezelfde korte en lange vragenlijst gebruikt als bij de festivals. Zie Deel II (pag. 17) en bijlage 2.

Respons en non-responsonderzoek

In totaal hebben 10.945 respondenten de korte vragenlijst ingevuld. De lange vragenlijst werd door 2.044 respondenten volledig ingevuld (respons 19%).

In tabel 7.1 staan de achtergrond- en gebruikskennmerken van de clubbezoekers die één of beide vragenlijsten hebben ingevuld. De groep bezoekers die ook de lange vragenlijst invulden bestaat voor een groter deel uit vrouwen (53% vs. 42%). Daarnaast zijn er marginale verschillen: ze zijn iets jonger (circa drie maanden) en ze hebben iets vaker een Nederlandse achtergrond. Er lijkt sprake te zijn van selectieve respons naar middelengebruik. In de korte vragenlijst zijn vragen gesteld over cannabis, ecstasy, cocaïne en amfetamine (ooit-, jaar- en maandprevalentie). Respondenten van de lange vragenlijst zijn minder vaak ooit (61% vs. 67%), recente (38% vs. 45%) en actuele (22% vs. 28%) gebruiker van cannabis dan respondenten van de korte vragenlijst. Ook hebben zij minder vaak ooit in hun leven ecstasy (21% vs. 24%) gebruikt. Cocaïne is door minder respondenten van de lange vragenlijst gebruikt (ooit 15 vs. 18%, recent 9% vs. 12%, actueel 4% vs. 7%). Er zijn geen verschillen in gerapporteerd amfetaminegebruik. Net als bij de resultaten van de party's/festivals worden de verschillen in middelengebruik grotendeels veroorzaakt door de selectieve respons naar geslacht, dat wil zeggen dat de verschillen veroorzaakt worden doordat de lange vragenlijst door meer vrouwen is ingevuld. Wanneer het non-responsonderzoek alleen bij vrouwen wordt gedaan, blijven alleen de verschillen in cannabisgebruik over (korte vragenlijst ooit 61%, recent 37% en actueel 19%; lange vragenlijst ooit 55%, recent 30% en actueel 14%).

Tabel 7.1. Kenmerken van respondenten korte en lange vragenlijst (clubs)

	Korte vragenlijst N=10.945			Lange vragenlijst N=2.044		
	ooit	jaar	maand	ooit	jaar	maand
Gemiddelde leeftijd	22,3 jaar			21,9 jaar		
Aandeel met Nederlandse achtergrond*	84,0%			86,3%		
Aandeel mannen*	57,6%			47,6%		
Drugsgebruik (in %)	ooit	jaar	maand	ooit	jaar	maand
Cannabis	*67,2	*45,0	*28,2	*60,7	*37,8	*22,4
Ecstasy	*24,2	15,6	7,3	*21,3	14,2	7,5
Cocaïne	*18,3	*11,8	*6,6	*14,7	*9,1	*4,3
Amfetamine	13,2	6,7	3,8	11,7	5,9	3,0

* $p < 0,05$.

Statistische analyse

De cijfers in dit rapport zijn gebaseerd op de lange vragenlijst. Voor de regionale presentatie van het middelengebruik onder uitgaanders (onderzoeksvraag 5) is besloten om de data van de lange vragenlijst niet te wegen op basis van de korte vragenlijst, omdat niet zeker is dat er bij de korte vragenlijst sprake is van een meer representatieve populatie dan bij de lange vragenlijst. Hiermee zijn de resultaten (frequentieverdelingen) van het middelengebruik van clubbezoekers voor de specifieke regio's indicatief van aard.

De 2.044 respondenten zijn afkomstig uit de volgende regio's:

- 337 respondenten uit Noord: Groningen, Friesland en Drenthe;
- 508 respondenten uit Oost: Gelderland en Overijssel;
- 370 respondenten uit Midden: Utrecht en Flevoland;
- 362 respondenten uit Zuid: Zeeland, Brabant en Limburg;
- 467 respondenten uit West: Noord-Holland en Zuid-Holland.

In een aantal regio's is het aantal respondenten te laag om uitgesplitst naar regio nadere analyses uit te voeren, bijvoorbeeld onder subgroepen of naar patronen van middelengebruik. Daarom worden ter beantwoording van onderzoeksvraag 1 t/m 3 enkel landelijke resultaten gepresenteerd voor de *totale* groep clubbezoekers. Daartoe is het databestand van de clubbezoekers gewogen. De wegingsfactor is berekend op basis van de inwonersaantallen van de vijf regio's naar leeftijdscategorie (15 t/m 24 jaar en 25 t/m 34 jaar). Er is daarbij rekening gehouden met het feit dat de populatie niet-westerse allochtonen in beperkte mate naar de betreffende uitgaansgeleg-

heden gaan. Omdat de verdeling van niet-westerse allochtonen niet gelijk is over de regio's, is ook hiervoor gecorrigeerd. Zo is bijvoorbeeld het percentage niet-westerse allochtonen in het westen van Nederland in verhouding hoog, en daardoor zou het uitgaansgedrag en het middelengebruik van de clubbezoekers in de regio West overschat worden. Door weging van de data wordt voor deze verschillen in de verdeling van niet-westerse allochtonen over de regio's gecorrigeerd. De weegfactoren variëren van 0,50 tot 1,58. Er zijn geen verschillen tussen de regio's in de man/vrouw-verhouding, daar hoefde dus niet voor gecorrigeerd te worden.

Er is gewerkt met eenvoudige statistiek (in SPSS 15.0) frequentieverdelingen, gemiddelden en medianen. Wanneer gekeken is naar een verband of samenhang, is deze getoetst op statistische significantie (met χ^2 en ANOVA). Wanneer een verband statistisch significant is, wil dat zeggen dat dat verband niet op toeval berust. Hierbij is een betrouwbaarheidsmarge van 95% aangehouden, zodat met 95% zekerheid gezegd kan worden dat het gevonden verband niet op toeval berust. Sommige groepen respondenten zijn klein (bijvoorbeeld de groep met een niet-westerse achtergrond of de groep actuele amfetaminegebruikers), waardoor de mogelijke samenhang met andere variabelen niet snel significant is. Oftewel: voor grotere groepen is het eenvoudiger statistische verbanden aan te tonen (grotere power). De steekproef clubbezoekers bestaat uit 2.044 respondenten. Sommige vragen zijn niet door alle respondenten beantwoord, waardoor de N soms wat kleiner is.

8 Middelengebruik per regio

In elk van de vijf regio's zijn de top 5 en rangorde van recent en actueel gebruikte middelen hetzelfde. Van meest naar minst gebruikt: alcohol, tabak, cannabis, ecstasy en cocaïne. Wel verschillen de regio's in gebruiksprevalenties.

In tabel 8.1 staat het middelengebruik van de clubbezoekers per regio weergegeven. In alle regio's staat het ooit-, recent en actueel gebruik van alcohol bovenaan, met gebruikspercentages boven de tachtig procent. Dat geldt ook voor binge drinken; blijkbaar is het drinken van vijf of meer glazen alcohol op één gelegenheid (in de afgelopen vier weken) eerder regel dan uitzondering. Er zijn geen verschillen in alcoholgebruik tussen de regio's.

Ook in gebruik van tabak, LSD, basecoke en heroïne verschillen de clubbezoekers woonachtig in de vijf regio's niet. De maandprevalentie van tabak ligt boven de 45%. De percentages gebruikers van LSD, basecoke en heroïne zijn klein.

In iedere regio zijn cannabis en ecstasy de meest populaire drugs onder clubbezoekers, met percentages recente gebruikers variërend van 30-43% voor cannabis en 8-21% voor ecstasy. Er zijn meer clubbezoekers die ooit-, recent én actueel cannabis en ecstasy hebben gebruikt in de regio's Midden, Zuid en West dan in de regio's Noord en Oost.

De maandprevalentie van cocaïnegebruik door clubbezoekers is voor alle regio's ongeveer gelijk. Er zijn wel verschillen tussen de regio's waar het gaat om de ooit- en jaarprevalenties. De laagste percentages worden gevonden voor clubbezoekers in de regio Noord (10% en 6%), de hoogste in de regio West (20% en 13%).

Het ooitgebruik van amfetamine is het hoogst onder clubbezoekers in de regio West (16%), de andere regio's hebben percentages variërend van 9-12%. In de jaarprevalentie verschillen de regio's niet. Het gebruik in de afgelopen maand is met 5% wederom het hoogst onder clubbezoekers in de regio West, vs. 2-3% in de andere regio's

De maandprevalenties van het gebruik van paddo's, GHB en ketamine verschillen niet tussen de regio's. Van de clubbezoekers is maximaal 2% actueel paddo- en/of GHB-gebruiker en maximaal ongeveer 1% actueel ketaminegebruiker. De percentages gebruik ooit en in het afgelopen jaar liggen – logischerwijs – hoger, en daar zijn wel verschillen tussen de regio's. Paddogebruik ooit en in het afgelopen jaar komt het meest voor onder clubbezoekers in de regio West. GHB- en ketaminegebruik ooit en in het afgelopen jaar komt het meest voor onder clubbezoekers in de regio's West en Midden.

De top 5 van middelen die clubbezoekers in het afgelopen jaar en in de afgelopen maand hebben gebruikt is voor elke regio dezelfde: op 1 staat alcohol met de meeste gebruikers, op 2 tabak, op 3 cannabis, op 4 ecstasy en op 5 cocaïne. Voor ooitgebruik is de top 5 dezelfde voor de regio's Oost, Midden en West. Het enige verschil is dat in Noord amfetamine op plaats 5 staat en in Zuid paddo's. In elke regio staan amfetamine, paddo's, GHB in de 'middenmoot', gevolgd door ketamine en LSD, terwijl basecoke en heroïne het laagst scoren.

Tabel 8.1. Prevalentie middelengebruik per regio (N=2.044, in %)

		Noord N=337	Oost N=508	Midden N=370	Zuid N=362	West N=467
Alcohol	Ooit	98,5	98,4	97,0	98,9	97,6
	Jaar	96,7	96,2	95,6	98,3	95,7
	Maand	91,3	93,8	89,6	93,3	91,2
	Binge^	88,4	86,7	81,5	86,5	85,6
Tabak	Ooit	73,8	70,1	69,6	70,7	70,6
	Jaar	59,6	53,3	55,9	56,4	58,8
	Maand	50,8	46,9	45,8	49,7	53,8
Cannabis	Ooit***	54,3	54,5	65,7	62,0	67,2
	Jaar**	30,4	33,4	41,2	40,6	43,1
	Maand***	17,3	18,1	23,9	24,2	28,4
Ecstasy	Ooit***	16,1	16,3	23,6	21,9	28,0
	Jaar***	8,1	10,2	16,5	14,7	20,7
	Maand***	4,8	5,6	6,9	7,2	12,3
Cocaïne	Ooit**	9,9	12,7	14,6	15,0	20,1
	Jaar**	5,7	6,6	9,9	10,0	12,7
	Maand	3,0	3,0	4,1	5,6	5,8
Amfetamine (speed)	Ooit**	10,2	8,9	11,9	10,3	16,4
	Jaar	5,4	4,6	6,0	5,3	8,0
	Maand*	2,4	2,2	3,0	1,7	5,4
Paddo's	Ooit***	9,9	9,8	12,5	16,2	21,6
	Jaar**	3,6	3,0	6,6	6,4	7,6
	Maand	0,3	0,8	1,7	0,0	1,1
GHB	Ooit*	3,9	4,2	7,2	5,8	8,3
	Jaar*	1,8	2,2	3,6	1,9	5,4
	Maand	1,2	1,6	1,9	1,1	2,2
Ketamine	Ooit**	1,8	2,8	5,8	2,5	5,9
	Jaar**	0,6	0,8	3,6	1,1	3,5
	Maand	0,3	0,2	0,6	0,0	1,3

		Noord N=337	Oost N=508	Midden N=370	Zuid N=362	West N=467
LSD	Ooit	2,7	2,6	4,2	3,9	4,6
	Jaar	1,8	0,6	2,5	0,8	1,3
	Maand	0,3	0,2	0,6	0,0	0,7
Basecoke (crack)	Ooit	0,9	1,0	0,6	1,4	1,3
	Jaar	0,9	0,2	0,3	0,6	0,2
	Maand	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2
Heroïne	Ooit	0,6	1,0	0,3	0,8	1,5
	Jaar	0,3	0,2	0,0	0,3	0,4
	Maand	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2

[^] *Binge drinken = 5 of meer glazen alcohol op één gelegenheid in de afgelopen 4 weken.*

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

9 Beschrijving van de steekproef clubbezoekers

De steekproef bestaat voor 52% uit vrouwen, 49% is twintiger, 54% heeft een hoog opleidingsniveau en 94% is van westerse afkomst. De muziekvoorkeur van bezoekers van clubs en discotheken ligt bij dance, top 40, urban en hardcore house.

Achtergrondkenmerken¹⁰

De lange vragenlijst werd ingevuld door 2.044 respondenten. Vrouwen zijn met 52% in de meerderheid. De gemiddelde leeftijd van de clubbezoekers in de steekproef bedraagt 22 jaar (mediaan 20 jaar). De jongste is 13 en de oudste is 51 jaar¹¹. De helft van de bezoekers (49%) bestaat uit twintigers: 34% is tussen de 20 en 24 jaar oud en 15% is tussen de 25 en 29 jaar oud. Zo'n 40% is jonger dan 20 jaar en nog geen tien procent is 30 jaar of ouder.

Opleiding is bepaald volgens de methode van het CBS, waarbij bij jongeren en jongvolwassenen tot en met 24 jaar gekeken wordt naar het niveau van de gevolgde opleiding (incl. opleiding die momenteel gevolgd wordt) en bij jongvolwassenen van 25 jaar of ouder naar het hoogst behaalde diploma. Bezoekers die een (V)MBO opleiding volgen of hebben afgerond, worden hier beschouwd als bezoekers met een lage opleiding (46%). Bezoekers die een HAVO-, VWO-, HBO- of universitaire opleiding volgen of hebben afgerond, worden beschouwd als hoogopgeleide bezoekers. Deze laatste categorie vormt met 54% een krappe meerderheid.

Etnische afkomst is bepaald op basis van het geboorteland van de respondent, diens vader en moeder volgens de methode van het CBS. Een respondent wordt tot een andere etnische groep dan de Nederlandse gerekend als hij/zij zelf niet in Nederland is geboren óf als één van beide ouders niet in Nederland is geboren. Wanneer de respondent en één of beide ouders in het buitenland zijn geboren, is de etnische afkomst gelijk aan het geboorteland van de respondent. Wanneer de respondent in Nederland en beide ouders in het buitenland zijn geboren, is het geboorteland van de moeder bepalend. Een kleine minderheid (6%) van de clubbezoekers heeft een niet-westerse achtergrond. Het zijn vooral bezoekers met een Antilliaanse of Surinaamse achtergrond.

¹⁰ Zie bijlage 4 voor de precieze percentages.

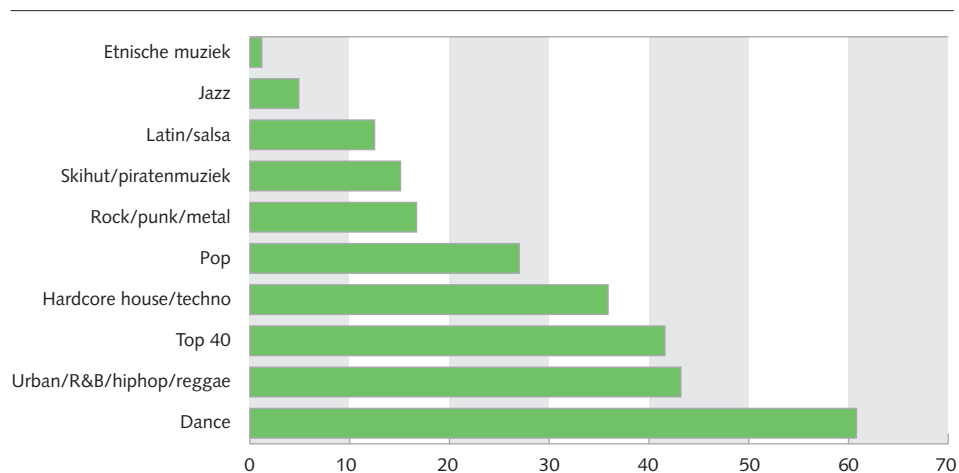
¹¹ Van sommige bezoekers is de leeftijd niet goed in te schatten op uiterlijk, daarom hebben enkele oudere volwassenen ook de lange vragenlijst ingevuld.

Ongeveer vier op de tien partybezoekers (42%) in de steekproef zijn woonachtig in een kleine gemeente met minder dan 25.000 inwoners. Ruim een kwart (28%) woont in een middelgrote gemeente van maximaal 100.000 inwoners. De overige 30% komt uit een verstedelijkt gebied (>100.000 inwoners).

Muziekvoorkeur tijdens uitgaan

In de vragenlijst waren tien muziekgenres opgenomen, waaruit clubbezoekers hun drie favoriete genres mochten aankruisen (20 respondenten kruisten niets aan en 178 kruisten er vier of meer aan; zij worden hier buiten beschouwing gelaten). Het gaat om de voorkeur tijdens het uitgaan (in tegenstelling tot bijvoorbeeld muziek die clubbezoekers thuis luisteren). De favoriete muziek van 1.845 clubbezoekers staat in figuur 9.1. Ruim zestig procent van de clubbezoekers waardeert dance. Rond de veertig procent houdt van urban, top 40 en/of hardcore house. Een kwart waardeert popmuziek. Rock, skihut en latin zijn favoriet bij één op de zes à acht clubbezoekers. Minder dan vijf procent houdt van jazz en/of etnische muziek.

Figuur 9.1. Favoriete muziek van clubbezoekers (N=1.845, in %)

Eén op de acht clubbezoekers heeft één muziekvoorkeur aangegeven: hardcore, dance en rock voeren de lijst aan (resp. 72, 45 en 38 van de 219 respondenten). Eén op de zes gaf twee voorkeuren, waarbij dance en hardcore het meest gewaardeerd worden (door resp. 194 en 130 van de 320 respondenten, waarvan 98 beide aankruiste). De resterende 71 % gaf drie muziekvoorkeuren aan en bij hen is dance favoriet, op de voet gevolgd door top 40 en urban (resp. 883, 681 en 674 van de 1.306 clubbezoekers). De meerderheid (52%) kruiste twee of alle drie van deze muziekgenres aan. De muziekvoorkeur van de meerderheid van de partybezoekers is dus een combinatie van dance, top 40, urban en hardcore house.

10 Uitgaansgedrag van clubbezoekers

Jonge clubbezoekers zijn fervente uitgaanders. Clubbezoekers gaan uit met vrienden en geven gemiddeld zo'n 37 euro uit op een uitgaansavond/nacht.

Afgelopen jaar

De clubbezoekers zijn in het afgelopen jaar gemiddeld 25 keer naar een club of discotheek geweest, maar de variatie is groot, blijkend uit een standaarddeviatie van 26. Een kwart (27%) ging 1-8 keer uit in een club, een derde deel ging 9-26 keer (34%), en 40% ging 27 keer of vaker.

In het afgelopen jaar zijn 317 clubbezoekers (16%) niet naar een party geweest. De clubbezoekers die wel een party hebben bezocht, deden dat gemiddeld 20 keer. De variatie is groot, blijkend uit een standaarddeviatie van 20. De helft bezocht 1-6 party's, een kwart 7-15 party's en het resterende kwart 16 of meer party's.

In totaal 256 clubbezoekers (13%) geven aan dat zij in het afgelopen jaar wel eens geweigerd zijn bij een club of discotheek in Nederland. Meer mannen dan vrouwen zijn geweigerd (14% vs. 11%), meer jongeren dan ouderen (19% van de jongste leeftijdsgroep, aflopend naar 2% van de 30-plussers), meer bezoekers met een niet-westerse etniciteit dan met een westerse etniciteit (26% vs. 12%) en meer bezoekers die in een grote stad wonen dan bezoekers uit middelgrote en kleinere gemeenten (17% vs. 11%). Er is geen verschil naar opleidingsniveau. De belangrijkste reden die de portier gaf voor de weigering was volgens 46% van de geweigerde respondenten dat zij niet de juiste leeftijd hadden, volgens 15% dat de club al vol was, volgens 14% dat zij niet de juiste kleding droegen en volgens 12% dat zij geen lidmaatschap hadden. Andere redenen van portiers waren: teveel drank op (5%), teveel mannen/vrouwen (5%), drugs op zak (2%), allochtoon zijn (1%). Aan de respondenten is gevraagd wat volgens hen de belangrijkste reden van weigering is. De meerderheid (78%) geeft dezelfde reden als de portier aan. Respondenten zelf denken vaker geweigerd te worden omdat zij allochtoon zijn of omdat er teveel mannen/vrouwen zijn in de club zijn.

Afgelopen maand

Op de vraag 'Hoeveel keer ben je zelf de afgelopen 30 dagen uitgegaan naar cafés, discotheken, clubs, party's, etc.?' antwoordt 9% van de clubbezoekers dat zij 1 keer zijn uitgeweest. Ruim 30% geeft aan 2-3 keer te zijn uitgeweest, 45% 4-9 keer en 14% 10 of meer keer. Mannen zijn vaker uitgeweest dan vrouwen (35% vs. 46% is 1-3 keer uitgeweest en 16% vs. 12% is 10 of meer keer uitgeweest). De jongere

clubbezoekers zijn vaker uitgeweest dan de oudere clubbezoekers (zo'n tweederde van de groep t/m 24 jaar is 4+ keer uitgeweest vs. net niet de helft van de 25-plus-sers). Ook zijn hoogopgeleiden, westerlingen en stedelingen vaker uitgeweest (7% van de hoogopgeleiden en 8% van de westerlingen vs. 11% van de laagopgeleiden en 17% van de niet-westerlingen is 1 keer uitgeweest, 17% van de stedelingen is 10 keer of vaker uitgeweest vs. 12-14% van degenen afkomstig uit middelgrote en kleinere gemeenten).

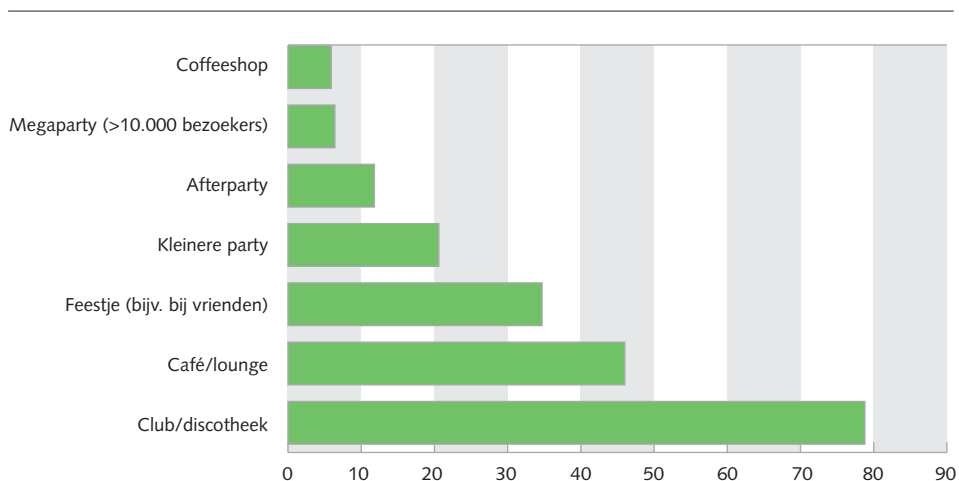
Uitgaansavond/nacht

Het grootste deel van de clubbezoekers is op de uitgaansavond/nacht in een club/discotheek geweest¹²; ook hebben velen een café/lounge of een feestje bij vrienden bezocht (figuur 10.1). Een kleinere party of een afterparty is door 21% resp. 12% bezocht. Zes procent is op een megaparty of in een coffeeshop geweest.

De meerderheid ging die avond/nacht uit met vrienden (66%) of met hun partner en vrienden (18%). Anderen gingen met een vriend of vriendin (12%), alleen met hun partner (2%) of alleen (1%).

Gemiddeld gaven de bezoekers 37 euro¹³ uit op de uitgaansavond/nacht (mediaan 30 euro). Eén op de drie gaf naar eigen zeggen maximaal 20 euro uit en zo'n 15% rapporteerde 50 euro of meer te hebben uitgegeven.

Figuur 10.1. Uitgaansgelegenheden bezocht op de uitgaansavond/nacht (in %)

12 Niet alle clubbezoekers rapporteren dat zij op de uitgaansavond/nacht naar een club/discotheek zijn geweest, omdat er meer typen uitgaansgelegenheden met een dansvloer zijn (zoals danscafé's). Voor het gemak wordt de groep toch aangeduid met 'clubbezoekers'.

13 De vraag luidde: Hoeveel heb je die avond/nacht uitgegeven? Het is onduidelijk of respondenten de kosten voor toegang en vervoer hebben meegeteld.

De meeste respondenten (40%) zijn met de auto of de motor naar de uitgaansgelegenheden gegaan (16% reed zelf en 24% reed mee). Ruim een derde deel (33%) is met de fiets, tien procent is lopend en een paar zijn met de brommer gekomen (1%). De rest (15%) kwam met de taxi of het openbaar vervoer dan wel met de discobus. De overgrote meerderheid ging weer naar huis op dezelfde manier als waarop ze gekomen waren. Een enkeling reed heen zelf in de auto en terug mee, en andersom. De meerderheid (86%) van de bezoekers die met de auto of de motor (hetzij zelf rijden, hetzij meerijden) waren, spreekt van tevoren af wie de BOB is als ze uitgaan.

11 Ooit-, recent en actueel middelen-gebruik van clubbezoekers

Het ooit, recent en actueel middelengebruik is hoog onder de clubbezoekers. Actueel gebruik is voor een aantal drugs vooral hoog onder laagopgeleiden. Eén op de vijf à acht recente gebruikers kan aangemerkt worden als probleemgebruiker van ecstasy, cocaïne of amfetamine.

Prevalentie middelengebruik

In tabel 11.1 staat de ooit-, jaar- en maandprevalentie van het middelengebruik van de clubbezoekers weergegeven. Bijna alle respondenten hebben ooit alcohol gedronken, zeven op de tien hebben ooit tabak gerookt, zes op de tien hebben ooit cannabis gebruikt, en één op de vier à vijf clubbezoekers heeft ooit ecstasy gebruikt. De gemiddelde startleeftijd van deze middelen loopt op van ongeveer 14-15 jaar voor alcohol en tabak, naar 16 jaar voor cannabis en 18 jaar voor ecstasy. Cocaïne en paddo's zijn elk ooit door 16% gebruikt, amfetamine/speed is door 13% gebruikt (gemiddelde startleeftijd: 19 jaar voor cocaïne en 18 jaar voor amfetamine). GHB is door één op de vijftien respondenten ooit gebruikt. Bij GHB ligt de gemiddelde startleeftijd op 21 jaar. Ketamine en LSD zijn ooit door zo'n 4% van de clubbezoekers gebruikt en het percentage voor basecoke/crack en heroïne ligt rond de 1%.

Negen op de tien clubbezoekers hebben in de afgelopen maand alcohol gedronken. Eenvijfde van de actuele alcoholgebruikers (21%) heeft zes keer of vaker in de afgelopen maand gebinged (vijf of meer glazen op één avond). Tien procent heeft niet gebinged, ongeveer eenderde 1-2 keer en eveneens ongeveer eenderde 3-5 keer. De helft van de clubbezoekers heeft in de afgelopen maand tabak gerookt en bijna een kwart heeft cannabis gebruikt. Ecstasy is, na cannabis, de meest populaire drug onder de clubbezoekers: 9% heeft in de afgelopen maand ecstasy gebruikt. Cocaïne is door één op de twintig clubbezoekers in de afgelopen maand gebruikt. De andere drugs zijn door minder bezoekers gebruikt, waarbij amfetamine door de meeste (ruim 3%) en heroïne door de minste (0,1%) personen.

Bij het voortgezet gebruik, gedefinieerd als het percentage actuele gebruikers van de ooitgebruikers, voeren alcohol en tabak de lijst aan, op flinke afstand gevolgd door cannabis en ecstasy. Ook amfetamine is drug die, eenmaal ooit gebruikt, relatief populair blijft onder partybezoekers: ongeveer een kwart heeft dit middel ook in de afgelopen maand gebruikt. Bij GHB wijst hetzelfde percentage voortgezet gebruik er eerder op dat veel clubbezoekers dit middel in het afgelopen jaar of zelfs in de

afgelopen maand voor het eerst hebben gebruikt. Immers, de gemiddelde startleeftijd van GHB ligt één jaar onder de gemiddelde leeftijd van de totale groep.

Tabel 11.1. Prevalenties van middelengebruik door bezoekers clubs/discotheken (N=2.044, in %)

	Gemiddelde startleeftijd*	Ooitgebruik	Recent gebruik (afgelopen jaar)	Actueel gebruik (afgelopen maand)	Voortgezet gebruik**
Alcohol	14,3	98,1	96,4	92,0	93,8
Tabak	14,6	70,9	57,1	50,5	71,2
Cannabis	16,1	62,0	39,0	23,7	38,2
Ecstasy	18,4	22,9	15,6	8,5	37,1
Cocaïne	19,0	16,0	10,0	4,8	11,3
Amfetamine/speed	18,3	12,6	6,3	3,4	27,0
GHB	21,0	6,4	3,4	1,7	26,6
Paddo's	^	16,2	5,9	0,8	4,9
Ketamine	^	4,1	2,1	0,6	14,6
LSD	^	3,9	1,3	0,4	10,3
Basecoke/crack	^	1,2	0,4	0,1	8,3
Heroïne	^	1,1	0,3	0,1	9,1

* Betreft gemiddelde startleeftijd van ooitgebruikers.

** Voortgezet gebruik geeft een indicatie van hoeveel personen een middel zijn blijven gebruiken (% actuele gebruikers / % ooitgebruikers x 100).

^ niet gevraagd.

Frequentie en hoeveelheid van recent gebruik

Aan de clubbezoekers die recent een middel hebben gebruikt, zijn aanvullende vragen gesteld over de gebruiksfrequentie in het afgelopen jaar en gemiddelde gebruikshoeveelheid per keer dat zij gebruikten.

Tabak is het enige middel dat de meerderheid van de recente gebruikers een paar keer per week of (bijna) dagelijks gebruikten (tabel 11.2). Alcohol wordt door de meesten alleen in het weekend gedronken. Voor cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine en GHB geldt dat de meeste gebruikers dit in het afgelopen jaar af en toe of zelden gebruikten.

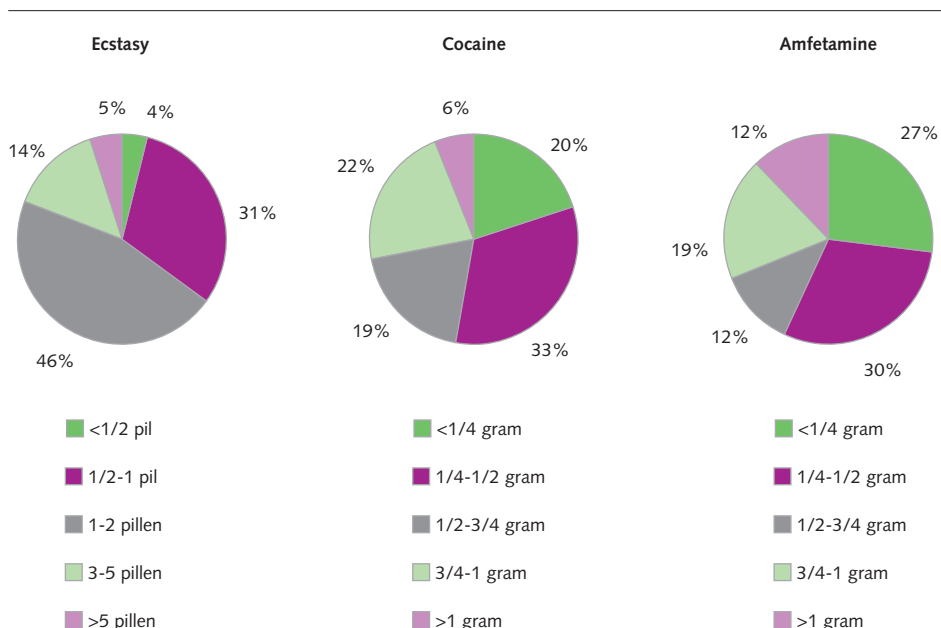
Tabel 11.2. Frequentie van recent gebruik (afgelopen jaar)*

	Alcohol	Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaïne	Amfetamine	GHB
(Bijna) dagelijks	8,4	53,5	13,2	0,6	1,5	3,1	2,9
Paar keer per week	25,1	12,5	9,4	0,5	2,8	1,7	6,5
Alleen in het weekend	41,8	6,8	6,0	4,7	9,7	12,7	3,5
Af en toe, bij gelegenheden	20,6	13,8	26,3	60,2	39,9	39,7	31,0
Zelden, bijna nooit	4,1	13,5	45,1	34,0	46,0	42,6	56,2

* Percentage van recente gebruikers.

Per keer dronken recente drinkers gemiddeld 7 glazen (mediaan 6 glazen). Gemiddeld rookten recente cannabisgebruikers 1,6 joint per keer (mediaan 1 joint). De helft koopt zelf wel eens hasj of wiet in een coffeeshop (49%). Bijna de helft van de recente ecstasygebruikers gebruikte gemiddeld 1-2 pillen per keer (figuur 11.1). Zo'n drie op de tien recente cocaïne- en amfetaminegebruikers gebruikten gemiddeld een kwart tot een halve gram.

Figuur 11.1. Gemiddelde hoeveelheid gebruik per keer door recente gebruikers

Middelengebruik naar achtergrondkenmerken

Voor het ooit-, recent en actueel gebruik onder clubbezoekers is gekeken naar mogelijke verschillen tussen mannen en vrouwen, tussen verschillende leeftijdsgroepen, en

naar etniciteit, opleidingsniveau en grootte van de woonplaats. De tabellen per middel zijn opgenomen in bijlage 4. De meeste verschillen worden gevonden in het oitgebruik. Voor alle drugs (niet voor alcohol en tabak) zijn er verschillen in leeftijd, waarbij de prevalenties onder oudere groepen hoger is. Dat is logisch omdat er sprake is van een leeftijdseffect: de jongere groepen hebben minder kans gehad om ooit een middel te gebruiken dan 30-plussers. Tegelijkertijd is er in de prevalenties van het oitgebruik eenzelfde patroon te herkennen als in de prevalenties van het gebruik in het afgelopen jaar. Ook zijn er veel sekseverschillen: meer mannen dan vrouwen gebruikten drugs. Bij de helft van de middelen blijkt dat meer laag- dan hoogopgeleiden deze ooit hebben gebruikt (tabak, ecstasy, cocaïne, amfetamine, LSD, basecoke en heroïne). Een ander verschil dat bij enkele middelen (alcohol, cannabis, ecstasy, pado' en, LSD) naar voren komt is dat de oitprevalenties oplopen met de stedelijkheid van de woonplaats. In de prevalenties in het afgelopen jaar zijn er vooral sekseverschillen (meer mannen), gevolgd door verschillen in opleidingsniveau (meer laagopgeleiden), leeftijd (variabel) en grootte van de woonplaats (meer stedelingen). Bij gebruik in de afgelopen maand zijn er eveneens vooral sekseverschillen, gevolgd door verschillen in opleidingsniveau, leeftijdsgroep, grootte van de woonplaats en etniciteit. In de volgende paragraaf wordt hier nader op ingegaan.

Actueel gebruik naar achtergrondkenmerken

Onder de clubbezoekers zijn meer mannen dan vrouwen actuele gebruiker van tabak, cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine, GHB, pado's en LSD (tabak 53% vs. 48%; cannabis 33% vs. 15%; ecstasy 11% vs. 6%; cocaïne 7% vs. 3%; amfetamine 5% vs. 2%; GHB 3% vs. 1%; pado's 1% vs. <0,5%; en LSD 1% vs. <0,5%; tabel 11.3). Ook binge drinken – vijf of meer drankjes op één gelegenheid in de afgelopen maand – komt meer voor onder mannen dan onder vrouwen (92% vs. 81%).

Voor ecstasy en cocaïne geldt dat het percentage actuele gebruikers toeneemt met de leeftijd (ruim twee keer zoveel 30-plussers dan clubbezoekers in de jongste leeftijdsgroep gebruikten deze drugs in de afgelopen maand). Bij alcohol is het zo dat juist minder 30-plussers in de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (88% vs. 91-95% van de jongere leeftijdsgroepen).

Alcohol is in de afgelopen maand door meer hoog- dan laagopgeleiden gedronken (94% vs. 90%). Bij tabak, ecstasy, cocaïne en amfetamine is dat andersom (laag resp. 58%, 11%, 6% en 5% en hoog resp. 44%, 7%, 4% en 2%).

Alcohol is in de afgelopen maand door meer westerse dan niet-westerse clubbezoekers gebruikt (93% vs. 71%). Voor één drug is een etniciteitsverschil gevonden: LSD is door meer niet-westerse clubbezoekers gebruikt (2% vs. <0,5%).

Het actuele gebruik van alcohol en cannabis neemt toe naarmate de stedelijkheid van de woonplaats toeneemt (voor alcohol van 90% naar 95% en voor cannabis van 20% naar 31%).

Tabel 11.3. Actueel gebruik door bezoekers clubs/discotheken (N=2.044, in %)¹

	Alcohol	Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaïne	Amfetamine	GHB	Ketamine	Paddo's	LSD	Basecoke	Heroïne
Totaal	92,0	50,5	23,7	8,5	4,8	3,4	1,7	0,6	0,8	0,4	0,1	0,1
Geslacht	n.s.	*	*	*	*	*	*	n.s.	*	*	n.s.	n.s.
Man	92,4	53,0	32,9	11,2	7,1	4,7	2,7	1,0	1,4	0,7	0,3	0,2
Vrouw	91,7	47,9	15,1	6,1	2,7	2,2	0,8	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0
Leeftijd	*	n.s.	n.s.	*	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
< 20	93,7	48,7	24,7	5,7	3,5	2,6	1,1	0,6	1,0	0,6	0,4	0,2
20-24	91,3	49,1	23,4	8,6	4,2	3,0	1,9	0,3	0,9	0,3	0,0	0,0
25-29	92,1	56,4	24,7	12,5	7,6	5,3	2,6	1,0	0,3	0,0	0,0	0,0
30 en ouder	87,6	52,5	18,4	13,3	8,2	5,5	2,2	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Opleiding	*	*	n.s.	*	*	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	93,9	44,3	23,6	6,8	3,4	2,2	1,4	0,5	0,5	0,2	0,0	0,0
Laag	89,6	58,1	23,5	10,7	6,4	4,5	1,9	0,8	1,1	0,6	0,3	0,2
Etniciteit	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	*	n.s.	n.s.
Westers	92,8	50,0	23,2	8,4	4,8	3,4	1,6	0,5	0,7	0,2	0,1	0,0
Niet-westers	81,0	57,0	28,9	9,1	4,9	1,6	1,6	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0
Grootte woonplaats	*	n.s.	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	89,6	48,2	20,4	8,7	4,8	3,6	2,1	0,6	0,8	0,5	0,1	0,0
Middelgroot	92,8	50,8	20,7	8,2	4,5	3,4	1,6	0,5	0,5	0,2	0,0	0,0
Groot	95,0	52,3	30,7	8,9	5,2	3,2	1,2	0,5	1,0	0,5	0,3	0,3

¹ Actueel gebruik = gebruik in de afgelopen maand. Het aantal actuele gebruikers van GHB, ketamine, paddo's, LSD, basecoke en heroïne is klein. Als er verschillen in gebruik naar achtergrondkenmerken zijn, dan zijn die, vanwege de lage aantallen, niet snel statistisch significant. * p<0,05.

Actueel middelengebruik naar muziekvoorkeur

Eerder is aangegeven dat de muziekvoorkeur van de clubbezoekers tijdens het uitgaan vooral ligt bij (een combinatie van) dance, top 40, urban en hardcore house. Zoals ook in het deel over de partybezoekers is aangegeven, blijkt uit de literatuur dat muziekvoorkeur en middelengebruik samenhangen (bijvoorbeeld Doekhie, Nabben & Korf, 2010; Mulder et al., 2009; Van der Poel, Van Keulen, Stoele & Van de Mheen, 2008; Ter Bogt, Engels, Hibbel, Van Wel & Verhagen, 2002). Daarom is ter exploratie het alcohol- en drugsgebruik van de 1.845 respondenten die 1, 2 of 3 favoriete muzieksoorten aankruisten per muzieksoort nader bekeken. Hoewel de groepen elkaar niet uitsluiten (iemand kan tenslotte een voorkeur hebben voor zowel dance, urban als pop), suggereren de gegevens dat clubbezoekers met verschillende muziekvoorkeuren ook verschillen in hun actuele middelengebruik (zie tabel 11.4). De profielen zijn samengesteld op basis van frequenties (hoe vaak komt iets voor?), waarbij gekeken is naar kenmerken en gebruik van de groep liefhebbers van een bepaalde muzieksoort ten opzichte van de totale groep clubbezoekers¹⁴.

De groep danceliefhebbers lijkt wat actuele gebruikspercentages en achtergrondkenmerken betreft op de totale groep clubbezoekers – logisch omdat dit de grootste subgroep is. De groep urbanliefhebbers bestaat uit relatief veel jongeren (<20 jaar) en veel niet-westerlingen. In deze groep zitten relatief weinig ecstasygebruikers, ten opzichte van dance- en hardcoreliefhebbers. Liefhebbers van top 40 scoren lagere percentages actueel gebruik van cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine, GHB, paddo's, LSD en ketamine ten opzichte van de totale groep. Deze groep bestaat, met bijna tweederde deel, uit veel vrouwen. Bij hardcore house/technoliefhebbers valt op dat zij hoge percentages actueel gebruik scoren van tabak, cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine, GHB en ketamine. Opvallend is dat hun gebruik zowel stimulerende als dempende middelen omvat. Als laatste springt in het oog dat deze groep uit veel mannen bestaat.

De popliefhebbers, waarvan tweederde hoogopgeleid is, scoren lager dan de totale groep op actueel gebruik van cannabis, ecstasy, cocaïne en amfetamine. Opvallend is dat onder de liefhebbers van rock/punk/metal relatief veel hoogopgeleiden en ook wat meer paddogebruikers zitten. De groep skihut/piratenmuziekliefhebbers is relatief jong en wit. Zij scoren relatief laag op actueel gebruik van tabak en cannabis, en hoog op basecoke en heroïne. Liefhebbers van latin/salsa zijn vooral vrouwen. Ook heeft een relatief groot deel een niet-westerse etniciteit.

14 Er is geen toets gedaan om te bepalen of er significantie verschillen tussen de profielen zijn.

Tot slot lijken clubbezoekers met verschillende muziekvoorkeuren in een aantal opzichten ook op elkaar. Alcohol staat bij alle profielen bovenaan met hoge gebruikspercentages, en binge drinken komt bij alle muziekvoorkeuren veel voor. De top 3 van actueel gebruikte drugs is bij alle muziekvoorkeuren dezelfde: op 1 staat cannabis, op 2 ecstasy en op 3 cocaïne. Wel zijn er, zoals hierboven beschreven, verschillen in de gebruikspercentages van de genoemde drugs tussen de muziekvoorkeuren.

De groepen clubbezoekers die van jazz en/of etnische muziek houden zijn te klein (resp. 91 en 22 respondenten) om op een verantwoorde manier een profiel van te schetsen.

Tabel 11.4. Kenmerken en prevalenties van actueel middelengebruik naar muziekvoorkeur (clubbezoekers)

Kenmerken	Dance N=1.122	Urban N=796	Top 40 N=767	Hardcore N=663	Pop N=499	Rock N=309	Skihut N=279	Latin N=231	Totaal N=1.845
Aandeel mannen	53,9	40,4	36,3	62,0	39,5	56,9	52,5	27,6	49,0
Gemiddelde leeftijd (in jaren)	22,3	20,8	22,3	21,3	23,1	22,8	21,1	22,2	22,0
Aandeel met leeftijd <20	39,3	50,7	39,2	44,9	35,8	32,6	45,4	35,6	41,1
Aandeel met leeftijd 30+	10,0	5,6	10,1	6,4	14,7	12,7	4,9	8,4	9,4
Aandeel met westerse etniciteit	95,1	89,8	95,7	94,7	94,6	97,8	99,0	85,4	93,8
Aandeel met lage opleiding	57,0	48,4	43,7	49,1	35,1	34,5	52,9	46,7	55,9
Aandeel uit grote gemeente	29,9	27,9	24,1	29,8	30,9	39,6	16,3	38,6	29,6
% gebruikers in de afgelopen maand									
Alcohol	92,4	90,9	91,5	94,3	92,0	94,6	93,2	88,1	92,3
Alcohol binge	87,5	84,0	83,8	91,0	84,0	88,0	89,0	79,0	85,7
Tabak	50,2	53,0	42,9	62,5	45,1	51,4	40,9	43,3	50,6
Cannabis	24,2	25,5	10,7	38,6	14,5	30,5	12,4	19,8	24,1
Ecstasy	10,2	4,9	2,6	19,8	3,5	7,6	6,0	4,9	9,0
Cocaine	5,9	3,5	2,0	9,7	2,2	5,0	4,3	3,3	5,1
Amfetamine/speed	2,8	1,5	0,5	8,1	0,3	2,5	3,4	2,3	3,4
GHB	1,5	1,3	0,6	3,9	0,0	1,4	1,2	1,3	1,8
Paddo's	0,8	0,5	0,0	1,4	0,9	1,9	0,6	0,9	0,8
LSD	0,3	0,5	0,0	0,6	0,2	0,5	0,6	0,7	0,4
Basecoke/crack	0,1	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	1,0	0,7	0,2
Heroïne	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,7	0,1
Ketamine	0,4	0,6	0,0	1,5	0,3	0,7	0,6	0,7	0,7

Probleemgebruik

Bij clubbezoekers die recent ecstasy, cocaïne en/of amfetamine hebben gebruikt, is probleemgebruik van die drugs gemeten. Op welke items scoren recente gebruikers van deze drugs? Er vier items waarop hoog gescoord wordt (tabel 11.5): 'gebruikt ondanks bekendheid van de mogelijke schadelijke gevolgen', 'veel tijd besteed aan het gebruik of het verkrijgen van de drugs', 'vaak meer gebruikt dan van plan' en 'meer nodig om effecten te ervaren'. Daarnaast geeft een deel aan dat zij zonder succes hebben geprobeerd om te minderen met het gebruik. Voor recente amfetaminegebruikers geldt nog dat ongeveer tien procent van hen aangeeft dat zij belangrijke activiteiten hebben opgegeven of sterk hebben verminderd om te kunnen gebruiken en dat zij zich ziek hebben gevoeld bij het stoppen of minderen van amfetaminegebruik (voor ecstasy en cocaïne zijn deze symptomen minder vaak aangekruist).

Tabel 11.5. Voorkomen criteria van probleemgebruik onder recente gebruikers (in %)

Heb je in de afgelopen 12 maanden ...	Ecstasy N=306	Cocaïne N=199	Amfetamine N=119
... tóch gebruikt terwijl je wist dat het gezondheids-, psychische of emotionele problemen bij je veroorzaakt?	23,7	23,5	25,2
... veel tijd besteed aan het bijkomen van de effecten, of aan het gebruik en verkrijgen van de drug?	18,5	11,3	22,9
... gemerkt dat je veel meer nodig hebt om hetzelfde effect te verkrijgen?	15,4	18,6	21,9
... vaak in grotere hoeveelheden of langer gebruikt dan je van plan was?	18,3	15,5	17,4
... zonder succes geprobeerd te minderen of te stoppen met gebruik, of had je het verlangen te stoppen?	9,0	9,7	14,5
... belangrijke activiteiten opgegeven of sterk verminderd om te kunnen gebruiken (bijv. sport, werk, familie, vrienden)?	5,0	7,5	12,1
... je ziek gevoeld bij het stoppen of bij minder gebruiken, of gebruikte je een ander middel om deze gevoelens te voorkomen?	1,6	4,8	10,4

Bij een positieve score op tenminste drie van de zeven criteria, kan gesproken worden van probleemgebruik. Voor ecstasy gaat het om 12,8%, bij cocaïne eveneens om 12,8%, en bij amfetamine om 21,4%. Omdat het kleine absolute aantallen betreft (respectievelijk 39, 25 en 26 personen), wordt niet verder uitgesplitst naar achtergrondkenmerken.

Er is een overlap tussen de probleemgebruikers van deze drugs: veertien clubbezoekers zijn probleemgebruiker van twee middelen, en vier clubbezoekers zijn probleemgebruiker van alle drie de middelen.

In tabel 11.6 staan dezelfde symptomen, maar dan weergegeven voor probleemgebruikers (respondenten die op drie of meer criteria positief scoren). Probleemgebruikers van ecstasy scoren hoog op 'veel tijd besteed' en 'gebruikt ondanks bekendheid gevolgen'. Probleemgebruikers van cocaïne scoren hoog op 'gebruikt ondanks bekendheid gevolgen' en 'vaak meer/langer gebruikt'. Probleemgebruikers van amfetamine scoren hoog op 'veel tijd besteed' en 'vaak meer/langer gebruikt'.

Tabel 11.6. Voorkomen criteria van probleemgebruik onder probleemgebruikers (in %)

	Ecstasy N=39	Cocaïne N=25	Amfetamine N=26
... veel tijd besteed aan het bereiken van de effecten, of aan het gebruik en verkrijgen van de drug?	84,5	47,8	91,6
... toch gebruikt terwijl je wist dat het gezondheids-, psychische of emotionele problemen bij je veroorzaakt?	83,6	90,2	66,0
... vaak in grotere hoeveelheden of langer gebruikt dan je van plan was?	55,5	88,9	90,3
... gemerkt dat je veel meer nodig hebt om hetzelfde effect te verkrijgen?	47,5	80,3	66,4
... zonder succes geprobeerd te minderen of te stoppen met gebruik, of had je het verlangen te stoppen?	49,3	55,2	57,4
... belangrijke activiteiten opgegeven of sterk verminderd om te kunnen gebruiken (bijv. sport, werk, familie, vrienden)?	32,0	54,3	49,1
... je ziek gevoeld bij het stoppen of bij minder gebruiken, of gebruikte je een ander middel om deze gevoelens te voorkomen?	7,1	32,0	42,0

Net als in deel II (over de partybezoekers), is het verdedigbaar dat de mogelijke schadelijke gevolgen bij de gebruikers als bekend verondersteld kunnen worden. Om die reden is gekeken naar probleemgebruik zonder dit criterium mee te nemen. Blijven er dus zes criteria over en probleemgebruikers zijn recente gebruikende clubbezoekers die op tenminste drie criteria scoren. Voor ecstasy wordt het aantal probleemgebruikers dan gehalveerd naar 6,1%. Voor cocaïne en amfetamine wordt het aantal probleemgebruikers dan een paar procentpunten lager: 9,1% is probleemgebruik van cocaïne en 20,9% is probleemgebruiker van amfetamine. Probleemgebruikers scoren hoog op de criteria 'veel tijd besteed', 'vaak meer/langer gebruikt dan van plan' en 'meer nodig voor hetzelfde effect' (zie bijlage 4).

Acuut gezondheidsprobleem

Veertig clubbezoekers hebben in de afgelopen 12 maanden aangegeven tijdens of kort na het gebruik van alcohol en/of drugs een acuut gezondheidsprobleem te hebben ervaren waarvoor zij direct hulp hebben gezocht (2%). Meer dan de helft

van hen geeft aan dat dit één keer gebeurd is, met name na het gebruik van alcohol. Een ander deel ervoer een acuut gezondheidsprobleem na het gebruik van alcohol en één of meer drugs. Er is vooral hulp gezocht bij vrienden. Een deel kreeg hulp in een ambulance, bij een huisarts of huisartsenpost, en op de spoedeisende hulp.

12 Middelengebruik op de uitgaansavond/nacht

Twintig procent van de clubbezoekers heeft géén alcohol of drugs gebruikt op de uitgaansavond/nacht. Tweederde deel gebruikte één middel, met name alcohol. Het overige deel (12%) gebruikte twee of meer middelen (eveneens met name alcohol). De clubbezoekers die alcohol en/of drugs gebruikten deden dat in ruime mate.

Prevalentie middelengebruik

Van zeven middelen is gevraagd of de clubbezoekers die gebruikt hebben op de uitgaansavond/nacht waarop zij de vragenlijst kregen. In tabel 12.1 staan de resultaten. Het merendeel van de clubbezoekers (78%) dronk gemiddeld 7 alcoholhoudende drankjes en bijna de helft rookte tabak (46%, gemiddeld 10 sigaretten). De meest populaire drugs op de avond/nacht van de party zijn cannabis en ecstasy. Zo'n 10% van de clubbezoekers gebruikte cannabis, gemiddeld bijna twee joints, en 3% gebruikte ecstasy, gemiddeld bijna twee pillen. Twee procent gebruikte cocaïne op de uitgaansavond (gemiddeld bijna driekwart gram) en één procent gebruikte amfetamine (eveneens gemiddeld bijna driekwart gram). Als laatste gebruikte nog geen procent van de clubbezoekers GHB op de uitgaansavond.

Ecstasy is door ongeveer evenveel mannen als vrouwen gebruikt op de uitgaansavond. Alle andere middelen zijn door meer mannen gebruikt (alcohol, tabak, cannabis, cocaïne, amfetamine, GHB). Leeftijdsverschillen zijn er voor ecstasy en cocaïne, waarbij de groep eind-twintigers de hoogste gebruikspercentages heeft. Meer hoog- dan laagopgeleiden dronken alcohol op de uitgaansavond, voor tabak, cannabis en amfetamine geldt dat meer laagopgeleiden deze middelen gebruikten. Wat etniciteit betreft, is alcohol door meer clubbezoekers met een westerse etniciteit gedronken, en hebben meer clubbezoekers met een niet-westerse etniciteit tabak gerookt. Als laatste lopen de gebruikspercentages van alcohol en cannabis op met de grootte van de woonplaats van de clubbezoekers.

Tabel 12.1. Prevalenties en hoeveelheid van gebruik tijdens uitgaansavond/nacht (N=2.044, in %)

	Alcohol	Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaïne	Amfetamine	GHB
Totaal	78,2	46,4	9,6	3,0	2,1	1,4	0,7
Gem. hoeveelheid ^ (standaarddeviatie)	7,0 (5,3)	10,0 (7,8)	1,8 (1,3)	1,8 (1,8)	0,7 (0,6)	0,7 (0,6)	--
Geslacht	*	*	*	n.s.	*	*	*
Man	82,3	48,7	16,0	3,6	3,5	2,3	1,5
Vrouw	74,5	44,1	3,5	2,6	0,9	0,6	0,1
Leeftijd	n.s.	n.s.	n.s.	*	*	n.s.	n.s.
< 20	80,6	45,0	8,7	1,9	1,1	1,1	0,5
20-24	77,3	45,1	9,4	3,2	2,2	1,3	0,9
25-29	76,9	50,3	11,2	5,9	5,3	2,0	1,3
30 en ouder	73,5	50,8	10,6	3,3	1,1	2,7	0
Opleiding	*	*	*	n.s.	n.s.	*	n.s.
Hoog	82,2	38,0	8,2	2,4	1,6	0,8	0,6
Laag	73,4	56,7	11,1	3,7	2,8	1,8	0,8
Etniciteit	*	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	79,0	45,8	9,3	3,0	2,1	1,3	0,7
Niet-westers	67,2	55,4	12,2	4,1	0,8	1,6	0,8
Grootte woonplaats	*	n.s.	*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	72,6	44,6	7,5	3,9	2,0	1,4	1,0
Middelgroot	80,9	48,7	9,9	2,3	1,4	1,4	0,7
Groot	83,5	45,9	11,5	2,7	3,0	1,3	0,3

* $p < 0,05$.

^ Gemiddelde hoeveelheid betreft bij alcohol het aantal glazen, bij roken het aantal sigaretten, bij cannabis het aantal joints, bij ecstasy het aantal pillen, bij cocaïne en amfetamine het aantal gram.

Gecombineerd middelengebruik

Op de uitgaansavond/nacht heeft één op de vijf clubbezoekers geen alcohol of drugs¹⁵ gebruikt (tabel 12.2). Tweederde deel heeft één middel gebruikt, waarbij op een enkeling na, iedereen alleen alcohol dronk. Ruim elf procent gebruikte twee of drie middelen op de uitgaansavond, waarbij wederom alcohol de grootste gemene deler is. De rest (nog geen procent) gebruikte vier of vijf middelen, waarvan alcohol er één is. In totaal gebruikten 1.578 clubbezoekers (degenen die iets gebruikten)

15 Tabak is hier niet meegerekend.

gemiddeld 1,2 middel. Zoals ook opgemerkt bij de party's (deel II), zegt gecombineerd middelengebruik alleen dat sommige clubbezoekers meerdere middelen op de uitgaansavond/nacht hebben gebruikt, het zegt niets over de volgorde of gelijktijdigheid van gebruik.

Tabel 12.2. Combinatiegebruik op de uitgaansavond/nacht (excl. tabak)

Aantal middelen	% totaal	% middel	Combinatie
Geen	20,7	100,0	--
1 middel	67,0	98,8 0,8 0,3	Alcohol Cannabis Ecstasy
2 middelen	9,5	97,9 1,1 1,1	Alcohol met ander middel (*cannabis, ecstasy, amfetamine, cocaïne of GHB) Ecstasy en amfetamine Cannabis en cocaïne of GHB
3 middelen	2,0	70,0 20,0 10,0	Alcohol, cannabis en ander middel (*ecstasy, amfetamine, cocaïne of GHB) Alcohol, ecstasy en ander middel (*cocaïne of amfetamine) Cannabis, ecstasy en cocaïne
4 middelen	0,5	70,0 30,0	Alcohol, cannabis en 2 andere middelen (*ecstasy, amfetamine, cocaïne of GHB) Alcohol, ecstasy en 2 andere middelen (*cocaïne, amfetamine en/of GHB)
5 middelen	0,3	100,0	Alcohol, cannabis, GHB en ander middel (ecstasy of cocaïne of amfetamine)

* Van meest naar minst voorkomend.

13 Profielen van actuele gebruikers

Per middel is een 'actueel gebruikersprofiel' opgesteld. Steeds is een selectie gemaakt van de groep actuele gebruikers van het betreffende middel, vervolgens is gekeken naar hun achtergrondkenmerken en gebruiksgedrag¹⁶.

Alcohol

Ruim 90% van de clubbezoekers heeft in de afgelopen maand alcohol gedronken. Onder hen zijn evenveel mannen als vrouwen. Onderscheidende kenmerken zijn: leeftijd (met name de oudste groep heeft alcohol geconsumeerd), opleidingsniveau (hoogopgeleiden), etniciteit (met westerse achtergrond) en woonplaats (grote steden). De gemiddelde leeftijd waarop deze clubbezoekers begonnen zijn met alcoholgebruik ligt op 14 jaar (zij zijn nu gemiddeld bijna 22 jaar). Zij drinken gewoonlijk alleen in het weekend of een paar keer per week (69%). Als ze drinken, drinken ze gemiddeld 7 glazen (25% drinkt er 1, 2 of 3, en 10% drinkt 15 tot 40 glazen). Op de uitgaansavond/nacht dronken clubbezoekers eveneens gemiddeld 7 glazen (mannen dronken gemiddeld 9 en vrouwen gemiddeld 5 glazen).

Tabak

De helft van de clubbezoekers heeft in de afgelopen maand tabak gerookt. Meer mannen dan vrouwen hebben gerookt en meer laag- dan hoogopgeleiden. De gemiddelde actueel rokende clubbezoeker begon op zijn of haar 14^e met roken (zij zijn nu gemiddeld net 22 jaar). Een klein deel (8%) rookt dagelijks 20 of meer sigaretten per dag, het merendeel (51%) rookt er minder op een dag. De rest (41%) rookt een paar keer per week, in het weekend of af en toe bij gelegenheden. Op de uitgaansavond/nacht heeft bijna de helft gerookt, gemiddeld 10 sigaretten. Op die avond/nacht hebben vooral mannen, 25- plussers en clubbezoekers met een niet-westerse etniciteit gerookt.

Cannabis

Ongeveer een kwart van de clubbezoekers is een actueel cannabisgebruiker. Twee keer zoveel mannen als vrouwen gebruiken cannabis. Deze blowers zijn van alle leeftijdsgroepen, van zowel westerse als niet-westerse achtergrond en van zowel hoog als

16 Om die reden kunnen kenmerken afwijken van in andere hoofdstukken gerapporteerde kenmerken. Bijvoorbeeld: voor de groep actuele gebruikers ligt de startleeftijd van tabak op 14 jaar, voor de grotere groep ooitgebruikers ligt die op 15 jaar. Gegevens over het gebruik op de uitgaansavond/nacht betreft steeds de groep die het betreffende middel op de uitgaansavond/nacht gebruikte (deze overlapt grotendeels met de groep actuele gebruikers).

laag opleidingsniveau. Zij wonen met name in de grote gemeenten. De gemiddelde leeftijd waarop werd begonnen met blowen is 15,5 jaar (zij zijn nu gemiddeld 21,5 jaar). Eén op de vijf (22%) gebruikt cannabis (bijna) dagelijks, de rest blowt een paar keer per week tot af en toe bij gelegenheden. Als er geblowd wordt, dan gemiddeld 2 joints (vrouwen bijna 1,5 en mannen ruim 2), variërend van een paar trekjes (3%) tot >3 joints (19%). Tijdens de uitgaansavond/nacht heeft 10% van de clubbezoekers geblowd: vooral mannen, laagopgeleiden en clubbezoekers die in een grote gemeente wonen. Gemiddeld werden er bijna 2 joints gerookt: 53% rookte er maximaal 1; 11% rookte 4 of meer joints.

Ecstasy

Bijna één op de tien clubbezoekers heeft in de afgelopen maand ecstasy gebruikt: twee keer zoveel mannen als vrouwen, twee keer zoveel 30-plussers als 19-minners en bijna twee keer zoveel laag- als hoogopgeleiden. De gemiddelde leeftijd waarop clubbezoekers de eerste pil namen is 18 jaar – 22% was 15 of jonger en 6% was 26 jaar of ouder (gemiddeld is de groep nu ruim 23,5 jaar). De meerderheid gebruikt af en toe (72%) of zelden (18%). Gewoonlijk neemt de helft van de actuele gebruikers 1-2 pillen per keer, drie op de tien nemen er minder, twee op de tien nemen er drie of meer per keer. Mannen en vrouwen gebruiken ongeveer dezelfde hoeveelheden. Op de uitgaansavond/nacht heeft 3% van de clubbezoekers ecstasy gebruikt, vooral de groep eind-twentigers. Gemiddeld namen zij anderhalve pil (mannen bijna twee, vrouwen één; jongste groep 2,5 aflopend naar één voor de 30-plussers). Ruim de helft nam maximaal één pil, acht clubbezoekers namen drie of meer pillen.

Cocaïne

Eén op de twintig clubbezoekers is actueel gebruiker van cocaïne. Gebruik komt meer voor onder mannen, oudere leeftijdsgroepen en laagopgeleiden. De gemiddelde startleeftijd ligt op 19 jaar (op dit moment is de groep gemiddeld net 24 jaar). Bijna driekwart (73%) gebruikt af en toe of zelden cocaïne, 17% alleen in het weekend en 9% een paar keer per week of (bijna) dagelijks. Van elke tien gebruikers zijn er 4-5 die per keer maximaal een halve gram gebruiken, 4-5 die een halve tot een heel gram gebruiken en één die meer dan een gram gebruikt. Op de uitgaansavond/nacht heeft 2% van de clubbezoekers cocaïne gebruikt, vooral mannen en eind-twentigers. Deze clubbezoekers namen gemiddeld ruim een halve gram op de uitgaansavond/nacht, variërend van 1/8 tot 2 gram.

Amfetamine

Zo'n 3% van de clubbezoekers is actueel amfetaminegebruiker, waaronder met name mannen en laagopgeleiden. Deze clubbezoekers zijn gemiddeld op hun 18^e begonnen met amfetaminegebruik (zij zijn nu gemiddeld 23,5 jaar oud). Negen op de tien gebruikers nemen het alleen in het weekend, af en toe of zelden. Zeven procent gebruikt (bijna) dagelijks amfetamine. Clubbezoekers gebruiken gewoonlijk minder dan een kwart gram (18%), tussen de kwart en een halve gram (35%), tussen de halve en een heel gram (36%) of meer dan een gram (14%). Op de uitgaansavond/nacht heeft 1% van de clubbezoekers amfetamine gebruikt, wederom vooral mannen en laagopgeleiden. Gemiddeld namen zij 0.7 gram, variërend van 0,1 tot 2 gram (32% nam maximaal een kwart gram, 32% tussen de kwart en een halve gram, 21% tussen de halve een heel gram en 18% meer dan één gram).

GHB

Ruim anderhalf procent van de clubbezoekers is actueel GHB-gebruiker, meer mannen dan vrouwen. Hun gemiddelde startleeftijd ligt op 21 jaar – 40% was 18 of jonger, 6% was dertiger (de groep is nu gemiddeld bijna 23 jaar). Ruim de helft gebruikt af en toe of zelden (74%) en 18% gebruikt een paar keer per week of (bijna) dagelijks. Tijdens de uitgaansavond/nacht heeft nog geen procent van de clubbezoekers GHB gebruikt.

Deel IV Vergelijking settings

In dit deel worden in twee hoofdstukken de overeenkomsten en verschillen in middelengebruik beschreven tussen enerzijds jongeren en jongvolwassenen die grootschalige party's en festivals bezoeken en anderzijds jongeren en jongvolwassenen die clubs en discotheken bezoeken (onderzoeksvraag 5).

De gebruikte onderzoeksmethoden op de grootschalige party's/festivals en in clubs/discotheken stemden voor een groot deel overeen. Bij beide settings bestaat de beoogde doelgroep uit jongeren en jongvolwassenen van 15-35 jaar. Ook zijn bij beide settings onderzoekslocaties geselecteerd om een zo representatief mogelijk steekproef te verkrijgen. Op de locaties zijn ter plaatse korte vragenlijsten afgenomen bij zoveel mogelijk party- en clubbezoekers, met het verzoek op een later moment een lange vragenlijst (op papier of via internet) in te vullen. De databestanden gebaseerd op de lange vragenlijst zijn geanalyseerd, in beide settings is een respons van 19% gehaald (party's N=920 en clubs N=2.044). In beide steekproeven bleek een selectieve respons naar geslacht: meer vrouwen dan mannen hadden de lange vragenlijst ingevuld. Dit kan een onderschatting van het middelengebruik tot gevolg hebben omdat over het algemeen minder vrouwen middelen gebruiken.

In hoeverre zijn de twee steekproeven vergelijkbaar? Qua achtergrondkenmerken lijken er nauwelijks verschillen te zijn, beide steekproeven zijn vergelijkbaar samengesteld. Qua muziekvoorkeur houden de meeste party- en clubbezoekers van dance. Vervolgens ligt de muziekvoorkeur van partybezoekers bij hardcore house, en van clubbezoekers bij top 40 en urban. Ook het uitgaansgedrag in in grote lijnen vergelijkbaar. Zo gaan velen uit met vrienden, al dan niet in gezelschap van hun partner en is een vergelijkbaar percentage in het afgelopen jaar geweigerd in een club. Wel lijkt er een verschil te zijn in partybezoek. Partybezoekers bezochten in het afgelopen jaar gemiddeld tien party's, clubbezoekers bezochten gemiddeld twintig party's. Waarschijnlijk hebben beide groepen een andere notie van het begrip 'party'. De partybezoekers zijn benaderd voor het onderzoek op een grootschalige party/festival, waardoor het waarschijnlijk is dat ze bij de vraag naar het aantal bezochte party's in het afgelopen jaar vooral denken aan grootschalige party's, dit in tegenstelling tot clubbezoekers, die wellicht ook kleinschaliger party's hebben meegeteld. Daarnaast is er een – logisch – verschil in uitgaven: partybezoekers gaven gemiddeld 60 euro uit op de avond/nacht van de party (waarbij het veelal tevoren gekochte ticket vermoedelijk niet is meegerekend), clubbezoekers gaven gemiddeld 37 euro uit op de uitgaansavond/nacht.

Vraag is in hoeverre er overeenkomsten en verschillen zijn in middelengebruik tussen bezoekers van party's en clubs. Daartoe zijn de resultaten van de party's en de clubs met elkaar vergeleken. Er is geen toets uitgevoerd om te beoordelen of verschillen significant zijn.

14 Ooit-, recent en actueel middelengebruik

Het alcohol- en tabakgebruik van party- en clubbezoekers komt overeen. Meer party- dan clubbezoekers gebruikten drugs. Echter, tussen de recente drugsgebruikers (zowel party- als clubbezoekers) zijn er nauwelijks verschillen in de gebruiksfrequentie en de gemiddelde hoeveelheid van gebruik.

Prevalentie middelengebruik

De gebruiksprevalenties van alcohol en tabak zijn vergelijkbaar tussen party- en clubbezoekers. Daarnaast zijn de prevalenties van drugsgebruik over het algemeen hoger onder partybezoekers dan onder clubbezoekers (zie tabel 14.1). Een mogelijke verklaring daarvan ligt in de jongere gemiddelde leeftijd van clubbezoekers (22 jaar, waarbij 42% jonger dan 20 jaar is) ten opzichte van partybezoekers (24 jaar, waarbij 26% jonger dan 20 jaar is).

Opvallende verschillen zijn er met name in ooitgebruik van ecstasy, cocaïne, amfetamine, GHB en paddo's. Een dergelijk verschil is er eveneens in het recente en actuele gebruik van ecstasy.

Tabel 14.1. Prevalenties middelengebruik (in %)

	Partybezoekers			Clubbezoekers		
	Ooit-gebruik	Recent gebruik	Actueel gebruik	Ooit-gebruik	Recent gebruik	Actueel gebruik
Alcohol	98,5	96,5	90,5	98,1	96,4	92,0
Tabak	74,0	59,1	50,9	70,9	57,1	50,5
Cannabis	69,9	45,6	30,3	62,0	39,0	23,7
Ecstasy	41,6	30,8	23,5	22,9	15,6	8,5
Cocaïne	27,1	18,7	11,8	16,0	10,0	4,8
Amfetamine	22,6	11,0	7,3	12,6	6,3	3,4
GHB	14,3	7,8	4,6	6,4	3,4	1,7
Ketamine	8,5	3,8	1,2	4,1	2,1	0,6
Paddo's	24,7	7,9	1,1	16,2	5,9	0,8
LSD	6,4	1,3	0,8	3,9	1,3	0,4
Basecoke	2,7	0,6	0,2	1,2	0,4	0,1
Heroïne	1,4	0,1	0,1	1,1	0,3	0,1

In het ooit-, recent en actuele middelengebruik van clubbezoekers speelt geslacht – met hogere scores bij de mannen – een prominente rol. Bij partybezoekers is geslacht echter een veel minder onderscheidend kenmerk wat recent en actueel gebruik betreft. Verder is opvallend dat een lager opleidingsniveau samenhangt met het gebruik van tabak en een aantal harddrugs bij zowel party- als clubbezoekers; waarschijnlijk is er sprake van een interactie met de jonge leeftijd van veel bezoekers. Alcoholgebruik komt meer voor onder hoogopgeleiden. Wat leeftijd en grootte van de woonplaats betreft is het gebruik van een aantal middelen gerelateerd aan de oudere leeftijdsgroepen en aan het woonachtig zijn in een grote stad. Een westerse of niet-westerse etniciteit speelt nauwelijks een rol.

Frequentie en hoeveelheid van recent gebruik

Hoewel de gebruiksprevalenties van partybezoekers over het algemeen hoger zijn dan die van clubbezoekers, zijn er tussen de gebruikersgroepen grote overeenkomsten. De percentages (bijna) dagelijks gebruik (in het afgelopen jaar) van alcohol, cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine en/of GHB zijn vergelijkbaar tussen party- en clubbezoekers (tabel 14.2). Ook de gemiddelde hoeveelheden per keer dat recente gebruikers een middel gebruikten, komen in grote lijnen overeen. Om ecstasy als voorbeeld te nemen: ongeveer twee keer zoveel party- als clubbezoekers hebben in het afgelopen jaar ecstasy gebruikt, maar degenen die ecstasy gebruikten (zowel party- als clubbezoekers) deden dat in dezelfde mate.

Tabel 14.2. Kenmerken van recent gebruik (afgelopen jaar)

			Partybezoekers	Clubbezoekers
Alcohol*	(bijna) dagelijks gebruik		8%	8%
	gem. aantal glazen per keer		6,5 (mediaan 5)	7 (mediaan 5)
Cannabis	(bijna) dagelijks gebruik		16%	12%
	gem. aantal joints per keer		1.3 (mediaan 1)	1.5 (mediaan 1)
Ecstasy	(bijna) dagelijks gebruik		0%	1%
	gem. aantal pillen per keer	≤ 1	37%	35%
		1-2	44%	46%
		3+	19%	19%
Cocaïne	(bijna) dagelijks gebruik		2%	3%
	gem. aantal gram per keer	< ¼	30%	19%
		¼ - ½	28%	33%
		½ - 1	35%	42%
		1+	7%	6%

			Partybezoekers	Clubbezoekers
Amfetamine	(bijna) dagelijks gebruik		3%	3%
	gem. aantal gram per keer	< ¼	32%	27%
		¼ - ½	27%	30%
		½ - 1	21%	31%
		1+	21%	12%
GHB	(bijna) dagelijks gebruik		2%	2%

* Leesvoorbeeld: 8% van de party- en clubbezoekers die in het afgelopen jaar alcohol hebben gedronken, deed dat (bijna) dagelijks. De recente alcoholgebruikers onder de partybezoekers dronken gemiddeld 6,5 glas per keer dat zij alcohol dronken.

Middelengebruik naar muziekvoorkeur

Onafhankelijk van de muziekvoorkeur van party- en clubbezoekers staat alcohol bovenaan met hoge gebruikspercentages. Binge drinken komt bij alle muziekvoorkeuren van zowel party- als clubbezoekers veel voor. De top 3 van actueel gebruikte drugs is bij alle muziekvoorkeuren van party- en clubbezoekers dezelfde: op 1 staat cannabis, op 2 ecstasy en op 3 cocaïne. Zoals eerder vermeld, zijn er wel verschillen in de prevalenties.

Probleemgebruik

Probleemgebruik (positieve score op tenminste drie van de zeven criteria) van ecstasy, cocaïne en amfetamine is gemeten onder recente gebruikers van deze middelen (gebruik in het afgelopen jaar). Probleemgebruik lijkt onder partybezoekers ongeveer evenveel voor te komen als onder clubbezoekers. Van deze partybezoekers is respectievelijk 11%, 13% en 19% probleemgebruiker van de genoemde drugs, van deze clubbezoekers liggen de percentages op 13%, 13% en 21%.

Acuut gezondheidsprobleem

Twee procent van de partybezoekers geeft aan in de afgelopen 12 maanden tijdens of kort na het gebruik van alcohol en/of drugs een acuut gezondheidsprobleem te hebben ervaren waarvoor zij direct hulp hebben gezocht. Voor clubbezoekers is eenzelfde percentage gevonden. In beide groepen gaf de meerderheid aan dat dit één keer gebeurd is, na het gebruik van alcohol en één of meer drugs, en dat zij vooral hulp hebben gezocht bij vrienden.

15 Middelengebruik op de party- en uitgaansavond/nacht

Op de betreffende uitgaansavond/nacht hebben meer club- dan partybezoekers alcohol gedronken. Ecstasy, cocaïne, amfetamine en GHB is door meer partybezoekers gebruikt. Twee keer zoveel party- als clubbezoekers hebben twee of meer middelen op de avond/nacht gebruikt, met name alcohol en een of meer drugs.

Prevalentie middelengebruik

Alcohol is het enige middel dat meer club- dan partybezoekers op de avond/nacht hebben gebruikt (tabel 15.1). Opvallend is het hoge gebruik van ecstasy door partybezoekers ten opzichte van clubbezoekers: zes keer zoveel partybezoekers gebruikten deze drug op de avond/nacht. Cannabis, cocaïne, amfetamine en GHB zijn elk ook door (2-5 keer) meer partybezoekers dan clubbezoekers gebruikt op de avond/nacht. Tabak is door ongeveer evenveel party- als clubbezoekers gebruikt.

Tabel 15.1. Middelengebruik op de avond/nacht (in %)*

	Partybezoekers		Clubbezoekers	
Alcohol	65,7	man	78,2	man, hoogopg., west, stad
Tabak	46,8	laagopg.	46,4	man, laagopg., niet-west
Cannabis	16,9	man, laagopg., stad	9,6	man, laagopg., stad
Ecstasy	18,0	man, 30+, stad	3,0	25-29 jaar
Cocaïne	5,2	25-29 jaar	2,1	man, 25-29 jaar
Amfetamine	5,7	laagopg.	1,4	man, laagopg.
GHB	2,7	--	0,7	man

* in kolommen naast de percentages: hogere prevalenties onder mannen, laagopgeleiden/hoogopgeleiden, stedelingen, bezoekers met een westerse of niet-westerse etniciteit, bepaalde leeftijdsgroep.

Gecombineerd middelengebruik

Gecombineerd middelengebruik wil zeggen dat bezoekers meer van de zojuist genoemde middelen (exclusief tabak) op de avond/nacht van de party (partybezoekers) of op de uitgaansavond/nacht (clubbezoekers) hebben gebruikt; het zegt niets over de volgorde of gelijktijdigheid van gebruik. Eén op de acht clubbezoekers en ruim een kwart van de partybezoekers (twee keer zoveel) heeft op de betreffende

avond/nacht twee of meer middelen gebruikt (tabel 15.2). Overeenkomst is dat de overgrote meerderheid alcohol en één of meer drugs heeft gebruikt.

Andere overeenkomsten zijn dat het grootste deel van de bezoekers één van deze middelen heeft gebruikt, en bijna allen dronken alleen alcohol. Ook is onder zowel party- als clubbezoekers een aanzienlijk deel dat geen enkel middel heeft gebruikt.

Tabel 15.2. Combinatiegebruik op de avond/nacht (excl. tabak)

Aantal middelen	Party-bezoekers	Club-bezoekers	Combinatie
Geen	25,4	20,7	--
1 middel	48,2	67,0	Overgrote meerderheid: alleen alcohol (87-99%)
2 middelen	16,8	9,5	Overgrote meerderheid: alcohol met één drug: cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine of GHB (90-98%)
3-5 middelen	9,6	2,8	Twee combinaties komen veel voor: 1) alcohol, cannabis en andere drug en 2) alcohol, ecstasy en andere drug

Deel V Conclusies

Dit onderzoek voorziet in kwantitatieve gegevens over middelengebruik onder uitgaande jongeren en jongvolwassenen (15-35 jaar) op landelijk niveau en in de verschillende regio's van Nederland. Het onderzoek richtte zich op twee typen commerciële uitgaansgelegenheden. Ten eerste zijn dat clubs en discotheken, in dit onderzoek gedefinieerd als uitgaansgelegenheden met een dansvloer. Doorgaans hebben clubs een lokale/regionale functie. Er zijn gegevens geanalyseerd van 2.044 clubbezoekers. Ten tweede zijn dat grootschalige party's en festivals met meer dan 5.000 bezoekers. Party's zijn veelal landelijk georganiseerde evenementen. Gegevens van 920 partybezoekers zijn geanalyseerd.

Veel uitgaan

Zowel de party- als de clubbezoekers zijn fervente uitgaanders. De meeste partybezoekers gaan ook uit in clubs en clubbezoekers gaan ook wel eens naar een party. Er zijn veel overeenkomsten tussen beide groepen bezoekers, maar er zijn ook forse verschillen.

Hoog middelengebruik

Het middelengebruik onder party- en clubbezoekers is hoog in vergelijking met de algemene bevolking van 15-34 jaar (zie tabel V.1).

Tabel V.1. Recent gebruik (in %)

Gebruik in afgelopen jaar	Alcohol	*Tabak	Cannabis	Ecstasy	Cocaïne	Amfetamine
Algemene bevolking 15-34 jaar**	74,4	≈35	9,5	2,7	1,0	0,7
Clubbezoekers	96,4	57,1	39,0	15,6	10,0	6,3
Partybezoekers	96,5	59,1	45,6	30,8	18,7	11,0

*Gegevens over 2009 (Statline CBS): percentage rokers opgeteld van de leeftijdsgroepen 18-24 en 25-35 jaar.

** Gegevens over 2005, afkomstig uit Van Laar (2009) en Rodenburg, Spijkerman, Van den Eijnden & Van de Mheen (2007).

De vergelijking tussen party- en clubbezoekers laat zien dat voor gebruik van alcohol en tabak de prevalenties redelijk vergelijkbaar zijn. Gebruik van straatdrugs als basecoke/crack en heroïne komt onder uitgaanders nauwelijks voor. Voor de andere drugs zijn de

prevalenties onder partybezoekers hoger dan die onder clubbezoekers. Een belangrijk onderscheid is vooral dat meer partybezoekers wel eens ecstasy, cocaïne en/of amfetamine gebruiken. Tegelijkertijd zijn er – vooral bij deze drie drugs – grote verschillen in middelengebruik tussen de party's onderling, met bijvoorbeeld een kleine minderheid versus de meerderheid die op de avond/nacht van de party ecstasy heeft gebruikt. Ook blijkt voor zowel de club- als de partybezoekers de prevalentie van ecstasy, cocaïne en amfetamine het hoogst te zijn bij liefhebbers van hardcore house/technomuziek.

Opmerkelijk is vervolgens dat er tussen party- en clubbezoekers niet of nauwelijks verschillen zijn in gebruiksfrequentie en gemiddelde gebruikshoeveelheid per keer (gemeten bij bezoekers die een middel in het afgelopen jaar hebben gebruikt). Als club- of partybezoekers alcohol, tabak, cannabis, ecstasy, cocaïne, amfetamine of GHB gebruikten, dan deden ze dat in ongeveer gelijke mate (zie tabel 14.2).

Een belangrijke bevinding is dat het middelengebruik van vrouwelijke club- en partybezoekers over het geheel genomen lager ligt dan bij de mannelijke, maar als de vrouwen gebruiken dan doen zij niet wezenlijk onder voor de mannen. Opvallend is ook dat het gebruik van ecstasy en cocaïne het vaakst voorkwam bij eind-twintigers of dertig-plussers. Bij de partybezoekers scoren de twintig-minners het laagst. Ook ligt het middelengebruik (met name tabak, cocaïne, amfetamine) over het algemeen hoger onder laag- dan hoogopgeleiden, behalve bij alcohol, dat door de bank genomen door meer hoogopgeleiden gebruikt wordt. De grootte van de woonplaats van bezoekers hangt samen met gebruik van vooral alcohol, cannabis en ecstasy: hoe groter de woonplaats, hoe hoger het gebruik. Er zijn nauwelijks verschillen gevonden tussen westerse en niet-westerse uitgaanders. Dit indiceert dat niet-westerse bezoekers van clubs en party's een selectieve groep vormen binnen de allochtone populatie, die over het geheel genomen juist minder middelen gebruikt. Overigens was het aandeel niet-westerse uitgaanders in de steekproeven klein, hetgeen laat zien dat de reguliere uitgaansgelegenheden een overwegend wit publiek trekken.

Uitgaan = alcohol

Op de avond/nacht van het uitgaan of van de party heeft één op de vier à vijf party- en clubbezoekers geen alcohol of drugs gebruikt (tabak niet meegerekend). Onder de overige uitgaanders is alcohol favoriet, zij gebruikten alleen alcohol, of alcohol in combinatie met één of meer drugs. Uit eerdere kwalitatieve studies blijkt dat belangrijke voorwaarden om wel te combineren zijn: onder elkaar zijn met vrienden, de sfeer moet goed zijn en de volgende dag geen verplichtingen hebben (Nabben & Korf, 2000). Gecombineerd middelengebruik gaat over het algemeen gepaard met grotere gezondheidsrisico's. Twee procent van de uitgaanders geeft aan in het afgelopen jaar een acuut gezondheidsprobleem te hebben ervaren waarvoor zij direct hulp hebben gezocht, een deel van hen na het gecombineerde gebruik van alcohol en één of meer drugs.

Regionale verschillen

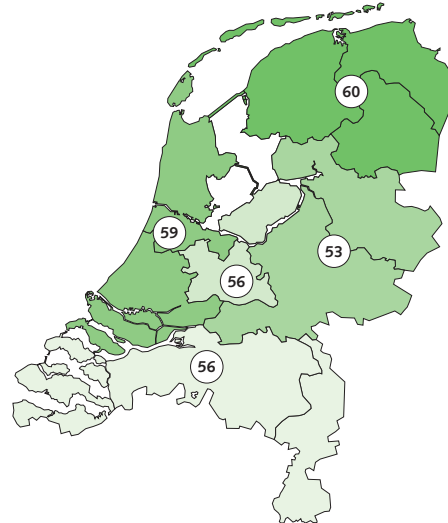
Bij de clubbezoekers kon worden nagegaan of er regionale verschillen zijn in midde-
lengtegebruik. De top 5 was voor het gebruik in het afgelopen jaar (recent) en in de
afgelopen maand (actueel) in alle regio's dezelfde, maar de prevalentiecijfers verschillen
soms wel. Op 1 staat alcohol, op 2 tabak, op 3 cannabis, op 4 ecstasy en op 5 cocaïne.
In grote lijnen wordt het kwalitatieve beeld van Trendwatch (Doekhie, Nabben & Korf,
2010) bevestigd door de kwantitatieve bevindingen van de Feestmeter. Bij Trendwatch
is de top 5 hetzelfde (met alcohol onbetwist bovenaan) en in beide gevallen ligt het
recente gebruik van cocaïne en ecstasy verhoudingsgewijs laag in de regio Noord. En
zowel in de Feestmeter als in Trendwatch scoort recent GHB-gebruik het hoogst in
West. Het belangrijkste verschil is dat actueel amfetaminegebruik in de Feestmeter het
hoogst is in de regio West, terwijl in Trendwatch amfetamine het hoogst scoort in Zuid,
gevolgd door Noord.

Recent gebruik onder clubbezoekers*

Gebruik Alcohol in afgelopen jaar (%)

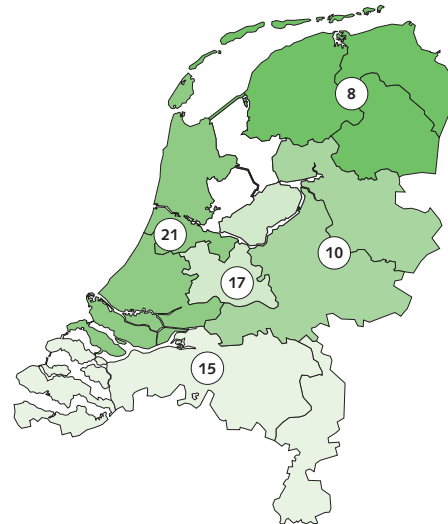
Gebruik Tabak in afgelopen jaar (%)

Gebruik Cannabis in afgelopen jaar (%)

Gebruik Ecstasy in afgelopen jaar (%)

Gebruik Cocaine in afgelopen jaar (%)

Gebruik Amfetamine in afgelopen jaar (%)

Gebruik GHB in afgelopen jaar (%)

* Significante verschillen tussen de regio's voor de middelen: cannabis, ecstasy, cocaine en GHB.

In de inleiding werd gemeld dat bij gebrek aan Nederlandse cijfers vaak Amsterdamse cijfers onder uitgaanders als maatgevend worden genomen. Uit deze resultaten blijkt dat dat niet terecht is geweest. Gekeken naar het gebruik van de middelen in de landkaartjes hierboven, ligt het recente gebruik onder clubbezoekers in Amsterdam – veel – hoger dan in de regio's (alcohol 98%, tabak 69%, cannabis 59%, ecstasy 38%, cocaïne 25%, amfetamine 12% en GHB 9%; Benschop, Nabben & Korf, 2009). De cijfers van de regio West, waar Amsterdam in valt, zijn wel de hoogste van alle regio's. Het hoge gebruik in Amsterdam kan daarmee samenhangen. Ook in eerder bevolkingsonderzoek worden relatief hoge gebruiksprevalenties voor Amsterdam gevonden (bijvoorbeeld Abraham, Kaal & Cohen, 2002).

Relevante bevindingen per middel

Binge drinken is de norm

Een grote meerderheid van de club- en de partybezoekers is volgens de gangbare definitie een binge drinker; zij hebben de afgelopen maand minstens eenmaal vijf of meer glazen alcohol op één avond gedronken. Gezien de gemiddelde hoeveelheid alcohol die de drinkers op de party of in de club consumeerden tijdens de avond/nacht van het onderzoek (7 glazen) is de huidige indeling naar wel/niet binge drinkers wellicht te grofmazig. Ten einde de zwaarste drinkers beter te kunnen onderscheiden, lijkt een verfijning gewenst, ook vanuit het oogpunt van preventie.

Bob is succes

“Bob is de persoon die geen alcohol drinkt als hij nog moet rijden. Bob blijft nuchter en kan daardoor zijn vrienden met de auto veilig thuisbrengen”, aldus de website van Postbus 51. Bob lijkt onder de uitgaanders een succes te zijn. De overgrote meerderheid van de party- en clubbezoekers die met de auto of de motor (hetzij zelf rijden, hetzij meerijden) waren, spreekt van tevoren af wie de Bob is als ze uitgaan.

Roken hoort erbij

Op de uitgaansavond/nacht heeft bijna de helft van de uitgaanders tabak gerookt. Het op 1 juli 2008 ingevoerde rookverbod in de horeca weerhoudt de uitgaanders er blijkbaar niet van om niet te roken tijdens het uitgaan naar party's en in clubs.

Veel ervaring met cannabis

Bezoekers van clubs en party's hebben beduidend vaker ervaring met cannabis dan de doorsnee bevolking. Onder actuele cannabisgebruikers zijn de percentages (bijna) dagelijkse gebruikers echter nagenoeg gelijk (ongeveer een kwart; Van Laar & Van Ooyen-Houben, 2009). Voor clubbezoekers is cannabis de meest populaire drug tijdens het uitgaan, voor partybezoekers komt cannabis op nummer twee en is ecstasy het meest populair. De afstand tussen de prevalenties van cannabis en de andere drugs is echter klein, veel kleiner dan in de algemene bevolking. Het lijkt daarom niet een typische 'uitgaansdrug' te zijn.

Ecstasy, cocaïne en amfetamine zijn populair

Eerder onderzoek naar gebruik van ecstasy onder partybezoekers laat hogere percentages gebruik op de avond/nacht van de party zien: 64% in 1996 (Van de Wijngaart et al., 1997) en 28% in 2000/2001 (Ter Bogt & Engels, 2005; Engels & Ter Bogt, 2004). In de huidige steekproef heeft 18% van de partybezoekers op de avond/nacht van de party ecstasy gebruikt. Al zijn er verschillen in onderzoeksmethoden tussen de studies, er lijkt sprake van een dalende trend. Wel is duidelijk dat ecstasy de meest populaire harddrug blijft onder partybezoekers: van hen is 24% actueel ecstasygebruiker. Ook onder clubbezoekers is ecstasy, met 9% actueel gebruik, de meest populaire harddrug. Excessief gebruik van ecstasy (meer dan vijf pillen gemiddeld per keer, gemeten bij recente gebruikers) beperkt zich tot 2% van de partybezoekers en 5% van de clubbezoekers.

Zelfgerapporteerd probleemgebruik van ecstasy, cocaïne of amfetamine komt voor bij één op de vijf tot tien uitgaanders die recent de betreffende drug hebben gebruikt. Met name probleemgebruikers van ecstasy en amfetamine – en niet zozeer van cocaïne – geven aan dat zij veel tijd kwijt zijn aan onder andere het verkrijgen van dat middel. Dit kan samenhangen met de afgenomen zuiverheid van zowel ecstasy als amfetamine vanaf de tweede helft van 2008 (Van Laar, Cruts, Van Ooyen-Houben, Meijer & Brunt, 2010, p.131-135), waardoor uitgaanders meer moeite moeten doen om drugs van 'goede kwaliteit' te kunnen kopen.

Over gebruik en risico's van gebruik van ecstasy en amfetamine is recent een NDM-achtergrondstudie (Croes, Kuijpers, Krul & Van Laar, 2010) verschenen. Daaruit blijkt dat gebruikers van amfetamine en/of ecstasy de positieve effecten van het gebruik – op hun sociale leven (ecstasy), op hun prestaties (amfetamine) – zwaar laten wegen. Gebruikers geven aan dat de balans daarom niet snel doorslaat naar het idee dat de grens voor probleemgebruik overschreden wordt en dat er hulp gezocht moet worden. Voor ecstasy geldt nog dat het natuurlijk beloop van het gebruik een matiging inhoudt, als gebruikers verantwoordelijkheden krijgen (werk, kinderen).

Minder paddo's door verbod?

De ooitprevalentie van paddogebruik onder uitgaanders is hoog (partybezoekers 25%, clubbezoekers 16%), drie keer hoger dan de jaarprevalentie. Het actuele gebruik valt in het niet (ongeveer 1% van de uitgaanders). Het is aannemelijk dat deze relatief lage maandprevalentie samenhangt met de moeilijke verkrijgbaarheid van paddo's sinds het paddoverbod, dat op 1 december 2008 is ingegaan.

Nieuwe piek GHB

Recreatief gebruik van GHB begint vanaf midden jaren '90 gestalte te krijgen (Korf, Nabben, Leenders & Benschop, 2002). Aan de – hoge – jaar- en maandprevalenties van de uitgaanders is af te lezen dat GHB-gebruik een nieuwe piek beleeft. Ook op andere indicatoren (incidenten, hulpvraag) is een toename te zien (Van Laar et al., 2010).

Feestmeter

Dit zijn de resultaten van het eerste landelijke kwantitatieve onderzoek naar middelengebruik onder uitgaanders. Party- en clubbezoekers zijn een bijzondere groep, vergeleken met de algemene bevolking, en aan het hoge middelengebruik zijn verschillende risico's verbonden. Het verdient aanbeveling om de Feestmeter periodiek te herhalen. Specifieke vragen die met een toekomstige Feestmeter beantwoord kunnen worden, zijn onder andere: hoe ontwikkelt zich het ecstasy-, amfetamine- en GHB-gebruik verder? Hoe gaat het verder met tabak roken? Zijn er andere, nieuwe middelen in opkomst onder uitgaanders? Een belangrijke vraag, omdat keer op keer blijkt dat verspreiding van 'nieuw' middelengebruik naar de algemene bevolking verloopt via het uitgaanscircuit.

Referenties

- Abraham, M..D., Kaal, H.K., Cohen, P.D.A. (2002). *Licit and illicit drug use in the Netherlands 2001*. Amsterdam: CEDRO/Mets en Schilt.
- Benschop, A., Nabben, T., Korf, D.J. (2009). *Antenne 2008: trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Croes, E., Kuijpers, W., Krul, J., Van Laar, M. (2010). *NDM Achtergrondstudie. Hulpvraag bij amfetamine- en ecstasygebruik*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Engels, R.C.M.E., ter Bogt, T. (2004). Outcome expectancies and ecstasy use in visitors of rave parties in the Netherlands. *European Addiction Research*, 10, 156-162.
- De Jong, M., Poelmans, I., Diemers, J., Ernst, M. (2009). *Tendens 2009: alcohol- en drugsgebruik bij jongeren en jongvolwassenen in Gelderland*. Arnhem: IrisZorg.
- Doekhie, J., Nabben, T., Korf, D.J. (2010). *NL.Trendwatch. Gebruikersmarkt uitgaansdrugs in Nederland 2008-2009*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Jans, N. (2006). *Kroegtijgers & damlopers: een onderzoek naar alcohol- en drugsgebruik, veiligheid en mogelijkheden voor preventie in het uitgaansleven in Zaandam*. Zaandam: GGD Zaanstreek-Waterland.
- Korf, D.J., Nabben, T., Benschop, A. (2004). *Antenne 2003: trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Korf, D.J., Nabben, T., Leenders, F.R.J., Benschop, A. (2002). *GHB: tussen extase en narcose*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Monshouwer, K., Verdurmen, J., Van Dorsselaer, S., Smit, E., Gorter, A., Vollebergh, W. (2008). *Jeugd en riskant gedrag 2007: kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek scholieren: roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Mulder, J., Ter Bogt, T.F., Raaijmakers, Q.A., Monshouwer, K., Vollebergh, W.A. (2009). The soundtrack of substance use: music preference and adolescent smoking and drinking. *Substance Use & Misuse*, 44(4), 514-531.
- Mulder, J., Ter Bogt, T.F., Raaijmakers, Q.A.W., Nic Gabhainn, S., Monshouwer, K., Vollebergh, W.A. (2009). Is it the music? Peer substance use as a mediator of the link between music preferences and adolescent substance use. *Journal of Adolescence*, doi: 10.1016/j.adolescence.2009.09.001.
- Nabben, T., Benschop, A., Korf, D.J. (2006). *Antenne 2005: trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Nabben, T., Benschop, A., Korf, D.J. (2007). *Antenne 2006: trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Nabben, T., Benschop, A., Korf, D.J. (2008). *Antenne 2007: trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Nabben, T., Koet, S., Korf, D.J. (2007). *NL.Trendwatch: gebruikersmarkt uitgaansdrugs in Nederland, 2006-2007*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

- Nabben, N. Korf, D.J. (2000). *De combiroes. Gecombineerd gebruik van alcohol met cannabis, cocaïne, XTC en amfetamine*. Amsterdam: Thela Thesis.
- Nabben, T., Quaak, L., Korf, D.J. (2005). *NL.Trendwatch: gebruikersmarkt uitgaansdrugs in Nederland, 2004-2005*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Rodenburg, G., Spijkerman, R., Van den Eijnden, R., Van de Mheen, D. (2007). *Nationaal Prevalentie Onderzoek Middelengebruik 2005*. Rotterdam: IVO.
- Roomer, A., Poelmans, I. (2006). *Tendens 2005-2006: alcohol- en drugsgebruik bij jongeren en jongvolwassenen in Gelderland*. Arnhem: De Griff.
- Schippers, G.M., Broekman, T.G. (2007). *MATE, Measurements in the Addictions for Triage and Evaluation. Development of an instrument assessing patient characteristics in substance abuse treatment. Final report ZonMw/Resultaten Scoren-project nr 31000068*. Amsterdam: AIAR/AMC, Nijmegen: Bureau Bêta. Available from: <http://www.mateinfo.eu/pubs/31000068.pdf>
- Schippers, G.M., Broekman, T.G., Buchholz, A., Koeter, M.W.J., Van den Brink, W. (in press). Measurements in the Addictions for Triage and Evaluation (MATE): an instrument based on the WHO family of international classifications. *Addiction*.
- Schippers, G.M., Broekman, T.G., Buchholz, A., Rutten, R. (2009). Introducing a new assessment instrument: the Measurements in the Addictions for Triage and Evaluation. *Sucht*, 55, 209-218.
- Ter Bogt, T.F.M., Engels, R.M.C.E., Hibbel, B., Van Wel, F., Verhagen, S. (2002). Dancetasy. Dance and MDMA use in the Netherlands. *Contemporary Drug Problems*, 29(1), 157-181.
- Ter Bogt, T.F.M., Engels, R.M.C.E. (2005). Partying hard: party style, motives for and effects of MDMA use at rave parties. *Substance Use & Misuse*, 40, 1479-1502.
- Van der Poel, A., Van Keulen, M., Stoele, M., Van de Mheen, D. (2008). Middelengebruik door jongeren tijdens het uitgaan. 'Pick and mix' als hedendaagse manier van drugsgebruik. *Verslaving, tijdschrift over verslavingsproblematiek*, 4(4), 3-14.
- Van de Wijngaart, G., Braam, R., De Bruin, D., Fris, M., Maalsté, N., Verbraeck, H. (1007). *Ecstasy in het uitgaanscircuit. Sociaal-epidemiologisch onderzoek naar de aard, omvang en risico's van het gebruik van XTC en andere uitgaansdrugs op houseparty's*. Utrecht: CVO.
- Van Gelder, P., Reinerie, P., Burger, I. (2003). *Uit (je dak) in Den Haag, 2002: uitgaande jongeren en genotmiddelengebruik*. Den Haag: Parnassia.
- Van Gelder, P., Reinerie, P., Smits, M., Burger, I., Hendriks, V. (2004). *Uit (je dak) in Den Haag, 2003: uitgaande jongeren en genotmiddelengebruik*. Den Haag: Parnassia.
- Van Laar, M. (2009). Cijfers: ontwikkelingen in drugsgebruik en vergelijkingen met het buitenland. In: M. van Laar, M. van Ooyen-Houben (red). *Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid*. Utrecht/Den Haag, Trimbos-instituut/WODC.
- Van Laar, M.W., Cruys, A.A.N., Van Ooyen-Houben, M.M.J., Meijer, R.F., Brunt, T. (2010). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2009*. Utrecht: Trimbos-instituut.

- Van Laar, M.W., Cruys, A.A.N., Verdurmen, J.E.E., Van Ooyen-Houben, M.M.J., Meijer, R.F. (2008). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2007*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Laar, M., Van Ooyen-Houben, M. (red). *Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid*. Utrecht/Den Haag, Trimbos-instituut/WODC.
- Van Vuuren, C.L., Tielen, J.T. (2005). *Quick scan uitgaansdrugs en preventie: onderzoek naar alcohol- en drugsgebruik en mogelijkheden voor preventie in het uitgaansleven en sportkantine in Noordwijk*. Leiden: GGD Zuid-Holland Noord.

Bijlage 1 Muziekstijlen party's en festivals

Binnen het aanbod van party's en festivals kunnen vijf verschillende muziekstijlen worden onderscheiden die ieder een eigen publiek trekken. Onderstaande beschrijvingen van die muziekstijlen zijn afkomstig uit *Antenne 2008* (Benschop et al. 2009, p. 231-234).

Mainstream

Eigenlijk is er geen duidelijke definitie van mainstream. Onder dit genre zijn de party's en festivals geschaard die verschillende muziekstijlen naast elkaar op diverse podia/stages programmeren zoals rock, techno, urban, pop, electro etc. Deze party's en festivals trekken een divers publiek.

Hardcore/hardstyle

Hardcore (tot 260 beats per minute) wordt gekenmerkt door snelle bass drums en wordt vergezeld van snerpande bass lines. De rap- en zangsamples zijn veelal afkomstig uit andere muziek of films.

Hardstyle (140-160 beats per minute), ook wel harddance of hardbass genoemd, vertoont als muziekgenre overeenkomsten met trance, hardcore en hardtrance en klinkt qua melodie en opbouw ongeveer als de moderne hardcore, maar dan veel langzamer. De tracks worden vaak versneld afgespeeld door dj's.

Dance

Deze muziekstroming (118-135 beats per minute) geldt als verzamelnaam voor alle soorten elektronische dansmuziek, die grotendeels uit elektronische muziekinstrumenten bestaat en dus meestal niet 'live' wordt gespeeld. De meeste dance stijlen kenmerken zich door eenvoudige, vaak repeterende melodieën, gespeeld in een vierkwartsmaat en die vaak een bass drum bevatten. Oude nummers worden soms bewerkt of er worden akoestische instrumenten aan toegevoegd.

Minimal/techno

Minimal (120-135 beats per minute) is een subgenre van techno dat zich onderscheidt door lage basmelodieën, subtiele veranderingen, clickgeluiden en complexe vierkwarts beats. De kick is minder belangrijk dan bij techno. Opvallend is de gelijkwaardigheid van samples en geluidsfragmenten, waarbij alle componenten onmisbaar zijn voor de algehele groove. Veel minimal dj's draaien de hele avond op 128 bpm; hét minimal tempo. Minimal wordt geassocieerd met techno, maar leunt evenzeer aan tegen house (tech house en deep house), electro, acid, breakbeat en triphop.

Techno (128+ beats per minute) kenmerkte zich in de jaren tachtig in Duitsland vooral door een industrieel geluid. Duitse techno kreeg meer melodie door de opkomst van house en new wave. De Amerikaanse techno uit Detroit had meer soul, waardoor het melodieuzer klonk en meer uitnodigde om op te dansen. Kenmerk van techno is nog steeds het industriële geluid.

Urban

Urban (90-130 beats per minute) is een verzamelterm die sinds 2000 wordt gehanteerd voor (zwarte) muziek- en cultuurstromingen die verwant zijn aan hiphop, rap en rhythm 'n blues (R&B). Vergeleken met de moderne hiphop is het urban genre commerciëler en meer gericht op mainstream. Urban klinkt melodius, is dansbaar en de zang voert vaak de boventoon. Hiphop legt meer nadruk op de lyriek en is van oorsprong meer bedoeld als luistermuziek (met uitzondering van commerciële hiphop). Doordat veel urban dj's ook house zijn gaan draaien, ontwikkelt het genre zich richting dance waarbij het tempo van hiphop (90 bmp) wordt afgewisseld met het snellere dance ritme. Ook latinhouse, reggae(ton) en in mindere mate salsa worden op de urbanparty's en -festivals gedraaid.

Bijlage 2 Tabellen bezoekers party's en festivals

Tabel 1.

Kenmerken respondenten (partybezoekers)

Tabel 2.

Muziekvoorkeur tijdens uitgaan van partybezoekers

Tabel 3.

Uitgaansgelegenheden bezocht op de avond/nacht van de party (in %)

Tabel 4.

Prevalentie van middelengebruik naar achtergrondkenmerken van partybezoekers: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleiding, woonplaats (in %)

Tabel 5.

Range middelengebruik (ooit, jaar, maand): hoogste en laagste prevalentie op een party/festival

Tabel 6.

Scores zes criteria van probleemgebruik onder probleemgebruikers

Tabel 1. Kenmerken respondenten (partybezoekers)

	N	%
Geslacht	920	
Man	429	46,6
Vrouw	491	53,4
Leeftijd	915	
< 20	235	25,7
20-24	291	31,8
25-29	206	22,5
30 en ouder	183	20,0
Etniciteit*	920	
Nederlands	813	88,4
Surinaams	12	1,3
Antilliaans	12	1,3
Turks	2	0,2
Marokkaans	4	0,4
Overig westers	65	7,1
Overig niet-westers	12	1,3
Opleiding**	916	
VMBO-b /LO	69	7,5
VMBO-t	59	6,4
HAVO	63	6,9
VWO	44	4,8
MBO	293	32,0
HBO/Universiteit	388	42,4
Grootte woonplaats***	910	
< 10.000	181	19,9
10.000-25.000	174	19,1
25.000-50.000	153	16,8
50.000-100.000	138	15,2
100.000-500.000	178	19,6
> 500.000	86	9,5

* *Etniciteit is in analyses meegenomen als westers (Nederlands, overig Westers) vs. niet-westers (Surinaams, Antilliaans, Turks, Marokkaans, overig niet-Westers).*

** *Opleiding is in analyses meegenomen als hoog (Havo, VWO, HBO/Universiteit) vs. laag (LO, VMBO-b, VMBO-t, MBO).*

*** *Grootte van de woonplaats is in analyses meegenomen als klein (<25.000), middelgroot (25.000-100.000) en groot (>100.000).*

Tabel 2. Muziekvoorkeur tijdens uitgaan van partybezoekers (N=871, in %)

Muziekvoorkeur tijdens uitgaan	*
Dance	59,9
Hardcore house/techno	51,8
Rock/punk/metal	31,0
Top 40	27,4
Pop	23,1
Urban/R&B/rap/hiphop/reggae	20,1
Skihut/piratenmuziek	7,7
Latin/salsa	7,0
Jazz	6,2
Etnische (bijv. Surinaamse, Turkse, Hindoestaanse, Marokkaanse) muziek	1,4

* Het totaal telt op tot >100% omdat respondenten 1, 2 of 3 voorkeuren hebben aangeven (resp. 20%, 24% en 56%).

Tabel 3. Uitgaansgelegenheden bezocht op de avond/nacht van de party (in %)

	*
Megaparty (>10.000 bezoekers)	82,6
Kleinere party	23,9
Feestje (bijv. bij vrienden)	17,3
Café/lounge	15,2
Club/discotheek	13,0
Afterparty	11,1
Coffeeshop	5,8

* Het totaal telt op tot >100% omdat respondenten 1 of meer uitgaansgelegenheden hebben bezocht.

Tabel 4. Prevalentie van middelengebruik naar achtergrondkenmerken van partybezoekers: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleiding, woonplaats (in %)

Alcohol	Ooit	Jaar	Maand	Binge (maand)
Totaal	98,5	96,5	90,5	80,2
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.,	***
Man	98,8	96,7	91,8	86,9
Vrouw	98,2	96,3	89,4	74,5
Leeftijd	n.s.	n.s.	n.s.	***
< 20	97,0	96,2	87,7	71,2
20-24	99,7	97,6	91,7	84,5
25-29	98,5	95,6	91,7	87,5
30 en ouder	98,9	96,7	91,3	77,1
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	98,6	96,6	90,7	80,6
Niet-westers	95,2	95,2	85,7	73,8
Opleiding	n.s.	n.s.	**	n.s.
Hoog	98,2	96,8	93,5	82,5
Laag	98,8	96,2	86,8	77,6
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	*	n.s.
Klein	97,5	96,0	88,7	80,0
Middelgroot	99,0	96,2	89,6	77,2
Groot	99,6	98,5	94,7	84,3

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Tabak	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	74,0	59,1	50,9
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.
Man	74,1	59,3	52,0
Vrouw	73,9	59,0	50,0
Leeftijd	*	n.s.	n.s.
< 20	66,2	60,3	49,6
20-24	75,9	59,2	52,2
25-29	77,7	59,7	50,0
30 en ouder	76,0	55,7	50,8
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	74,1	58,9	51,0
Niet-westers	71,4	64,3	50,0
Opleiding	n.s.	*	**
Hoog	71,6	55,4	46,7
Laag	76,5	63,6	56,2
Grootte woonplaats	*	n.s.	n.s.
Klein	68,1	55,1	46,0
Middelgroot	75,5	59,7	54,1
Groot	80,3	64,3	54,4

* = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$; *** = $p < 0,001$.

Cannabis	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	69,9	45,6	30,3
Geslacht	***	***	***
Man	76,2	52,7	37,7
Vrouw	64,4	39,5	23,8
Leeftijd	***	**	n.s.
< 20	55,7	44,7	26,8
20-24	72,9	52,1	33,8
25-29	77,7	46,3	31,2
30 en ouder	74,3	36,1	27,9
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	69,6	45,2	30,0
Niet-westers	76,2	54,8	35,7
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	69,7	45,3	28,9
Laag	70,1	46,1	32,0
Grootte woonplaats	***	**	**
Klein	59,7	39,0	25,4
Middelgroot	71,8	47,9	29,3
Groot	82,2	53,4	38,6

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Ecstasy	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	41,6	30,8	23,5
Geslacht	**	*	n.s.
Man	47,3	34,5	25,1
Vrouw	36,7	27,5	22,2
Leeftijd	***	***	***
< 20	23,8	18,4	14,1
20-24	41,1	33,7	25,3
25-29	49,5	33,2	23,4
30 en ouder	55,7	39,2	32,6
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	41,4	30,5	23,2
Niet-westers	45,2	37,5	30,0
Opleiding	**	n.s.	n.s.
Hoog	36,2	28,5	21,8
Laag	47,6	33,7	25,7
Grootte woonplaats	*	*	*
Klein	37,4	26,5	20,8
Middelgroot	39,7	30,7	21,6
Groot	49,0	36,6	29,8

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Cocaïne	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	27,1	18,7	11,8
Geslacht	**	n.s.	n.s.
Man	31,7	21,1	13,3
Vrouw	23,2	16,7	10,6
Leeftijd	***	**	n.s.
< 20	13,6	11,1	6,0
20-24	26,9	21,3	14,3
25-29	33,7	21,6	13,2
30 en ouder	36,6	20,2	13,7
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	27,1	18,4	11,6
Niet-westers	28,6	26,2	16,7
Opleiding	***	**	**
Hoog	20,7	14,6	8,7
Laag	34,4	23,5	15,6
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	24,7	17,6	11,6
Middelgroot	26,3	17,4	10,4
Groot	30,8	21,3	13,3

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Amfetamine/speed	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	22,6	11,0	7,3
Geslacht	***	n.s.	n.s.
Man	28,8	12,0	8,3
Vrouw	17,3	10,2	6,5
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	11,5	9,4	6,0
20-24	24,1	14,7	10,5
25-29	26,7	8,3	5,3
30 en ouder	29,0	9,3	6,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	22,3	10,9	7,3
Niet-westers	28,6	14,3	7,1
Opleiding	***	***	***
Hoog	15,8	6,9	3,9
Laag	30,6	16,0	11,5
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	21,8	11,3	7,9
Middelgroot	21,5	9,7	6,2
Groot	24,7	11,8	7,6

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

GHB	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	14,3	7,8	4,6
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.
Man	13,9	6,9	4,3
Vrouw	14,7	8,6	4,9
Leeftijd	***	*	n.s.
< 20	3,4	3,4	1,3
20-24	16,4	9,4	5,9
25-29	18,0	8,8	5,4
30 en ouder	19,8	8,2	5,5
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	14,1	7,7	4,6
Niet-westers	19,0	9,5	4,8
Opleiding	**	*	**
Hoog	11,6	6,1	2,8
Laag	17,7	9,8	7,0
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	11,9	6,5	4,3
Middelgroot	15,3	6,9	3,5
Groot	16,3	10,3	6,5

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Paddo's	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	24,7	7,9	1,1
Geslacht	***	***	n.s.
Man	33,0	12,2	1,7
Vrouw	17,5	4,1	0,6
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	11,6	9,4	0,9
20-24	24,6	9,9	0,7
25-29	31,5	6,9	1,5
30 en ouder	33,5	3,4	1,1
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	24,6	7,8	1,0
Niet-westers	26,2	9,5	2,4
Opleiding	*	n.s.	n.s.
Hoog	21,6	7,2	1,2
Laag	27,8	8,5	1,0
Grootte woonplaats	**	n.s.	n.s.
Klein	19,7	7,8	0,6
Middelgroot	24,0	7,7	1,4
Groot	31,8	8,0	1,1

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

LSD	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	6,4	1,3	0,8
Geslacht	*	n.s.	n.s.
Man	8,6	1,9	1,2
Vrouw	4,5	0,8	0,4
Leeftijd	***	*	*
< 20	1,3	0,4	0,0
20-24	5,7	2,8	1,8
25-29	7,4	0,5	0,5
30 en ouder	12,3	0,0	0,0
Etniciteit	**	n.s.	n.s.
Westers	5,8	1,3	0,8
Niet-westers	19,0	2,4	0,0
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	5,4	1,9	1,0
Laag	7,7	0,7	0,5
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	5,8	1,4	0,3
Middelgroot	7,3	1,0	1,0
Groot	5,7	0,8	0,8

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Basecoke/crack	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	2,7	0,6	0,2
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.
Man	2,7	0,5	0,2
Vrouw	2,7	0,6	0,2
Leeftijd	n.s.	n.s.	n.s.
< 20	2,2	0,4	0,4
20-24	2,8	0,4	0,4
25-29	3,0	1,0	0,0
30 en ouder	3,4	0,0	0,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	2,8	0,6	0,2
Niet-westers	4,8	0,0	0,0
Opleiding	*	n.s.	n.s.
Hoog	1,7	0,2	0,0
Laag	3,9	1,0	0,5
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	2,9	0,3	0,3
Middelgroot	2,8	0,7	0,0
Groot	1,2	0,4	0,0

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Heroïne	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	1,4	0,1	0,1
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.
Man	1,7	0,0	0,0
Vrouw	1,2	0,2	0,2
Leeftijd	**	n.s.	n.s.
< 20	0,4	0,4	0,4
20-24	0,7	0,0	0,0
25-29	0,5	0,0	0,0
30 en ouder	4,5	0,0	0,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	1,4	0,1	0,1
Niet-westers	2,4	0,0	0,0
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	1,0	0,2	0,2
Laag	1,9	0,0	0,0
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	1,2	0,3	0,3
Middelgroot	1,4	0,0	0,0
Groot	1,5	0,0	0,0

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Ketamine	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	8,5	3,8	1,2
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.
Man	9,7	4,6	1,0
Vrouw	7,4	3,1	1,4
Leeftijd	**	n.s.	n.s.
< 20	3,0	2,6	1,3
20-24	11,3	5,0	0,7
25-29	11,3	5,4	3,0
30 en ouder	7,3	1,1	0,0
Etniciteit	*	**	*
Westers	7,9	3,4	1,1
Niet-westers	19,0	11,9	4,8
Opleiding	**	n.s.	n.s.
Hoog	5,6	2,9	1,2
Laag	11,9	4,9	1,2
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	8,7	4,1	1,2
Middelgroot	7,4	2,1	1,1
Groot	8,9	5,0	1,6

*= $p < 0,05$; **= $p < 0,01$; ***= $p < 0,001$.

Tabel 5. Range in kenmerken en prevalenties tussen verschillende party's/festivals

		p	Party/festival met de laagste prevalentie	Party/festival met de hoogste prevalentie
Aandeel mannen		n.s.	36,7	62,3
Gemiddelde leeftijd (in jaren)		*	20,2	30,1
Aandeel met leeftijd < 20		*	0,0	59,0
Aandeel met leeftijd 30+		*	2,9	48,1
Aandeel met westerse etniciteit		*	71,4	98,2
Aandeel met lage opleiding		*	20,0	70,9
Alcohol	Ooit	n.s.	96,6	100
	Jaar	n.s.	91,2	100
	Maand	*	75,0	98,0
Tabak	Ooit	*	52,9	87,3
	Jaar	*	42,4	76,8
	Maand	*	35,5	70,9
Cannabis	Ooit	*	44,8	86,0
	Jaar	*	31,6	69,8
	Maand	*	16,1	49,1
Ecstasy	Ooit	*	11,0	84,0
	Jaar	*	5,2	76,0
	Maand	*	3,5	66,0
Cocaïne	Ooit	*	6,9	49,1
	Jaar	*	2,9	39,6
	Maand	*	0,6	28,4
Amfetamine/speed	Ooit	*	6,1	52,8
	Jaar	*	2,0	35,8
	Maand	*	0,0	28,3
GHB	Ooit	*	2,9	48,1
	Jaar	*	0,7	37,0
	Maand	*	0,0	24,1
Paddo's	Ooit	*	8,2	44,9
	Jaar	*	2,0	17,5
	Maand	n.s.	0,0	2,1

		p	Party/festival met de laagste prevalentie	Party/festival met de hoogste prevalentie
LSD	Ooit	n.s.	1,8	12,2
	Jaar	n.s.	0,0	3,8
	Maand	n.s.	0,0	2,2
Basecoke/crack	Ooit	*	0,0	10,5
	Jaar	n.s.	0,0	1,8
	Maand	n.s.	0,0	1,8
Heroïne	Ooit	n.s.	0,0	3,0
	Jaar	n.s.	0,0	0,6
	Maand	n.s.	0,0	0,6
Ketamine	Ooit	*	0,0	21,1
	Jaar	*	0,0	12,5
	Maand	*	0,0	5,7

* $p < 0,05$.

Tabel 6. Scores zes criteria van probleemgebruik onder probleemgebruikers (in %)*

Heb je in de afgelopen 12 maanden ...	Ecstasy N=22	Cocaïne N=17	Amfetamine N=16
... veel tijd besteed aan het bijkomen van de effecten, of aan het gebruik en verkrijgen van de drug?	86,4	58,8	87,5
... vaak in grotere hoeveelheden of langer gebruikt dan je van plan was?	81,8	88,2	68,8
... gemerkt dat je veel meer nodig hebt om hetzelfde effect te verkrijgen?	77,3	64,7	62,5
... zonder succes geprobeerd te minderen of te stoppen met gebruik, of had je het verlangen te stoppen?	59,1	58,8	56,3
... belangrijke activiteiten opgegeven of sterk verminderd om te kunnen gebruiken (bijv. sport, werk, familie, vrienden)?	40,9	41,5	31,3
... je ziek gevoeld bij het stoppen of bij minder gebruiken, of gebruikte je een ander middel om deze gevoelens te voorkomen?	22,7	23,5	25,0

* Het gaat om probleemgebruikers onder de recent gebruikende partybezoekers. In deze tabel is niet meegenomen het criterium '... tóch gebruikt terwijl je wist dat het gezondheids-, psychische of emotionele problemen bij je veroorzaakt?'

Bijlage 3 Tabellen bezoekers clubs en discotheken

Tabel 1.

Kenmerken respondenten (clubbezoekers)

Tabel 2.

Favoriete muziek van clubbezoekers (N=1.845, in %)

Tabel 3.

Uitgaansgelegenheden bezocht op de uitgaansavond/nacht (in %)

Tabel 4.

Prevalentie van middelengebruik (ooit, jaar, maand) naar achtergrondkenmerken van clubbezoekers: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleiding, woonplaats (in %)

Tabel 5.

Scores zes criteria van probleemgebruik onder probleemgebruikers (in %)

Tabel 1. Kenmerken respondenten (clubbezoekers)

	N	%
Geslacht	2.009	
Man	970	48,3
Vrouw	1.039	51,7
Leeftijd	2.023	
< 20	842	41,6
20-24	693	34,3
25-29	306	15,1
30 en ouder	183	9,0
Etniciteit*	2.027	
Nederlands	1.730	85,3
Surinaams	26	1,3
Antilliaans	32	1,6
Turks	8	0,4
Marokkaans	7	0,3
Overig westers	174	8,6
Overig niet-westers	51	2,5
Opleiding**	2.004	
VMBO-b /LO	159	7,9
VMBO-t	110	5,5
MBO	644	31,2
HAVO	157	7,8
VWO	144	8,2
HBO/Universiteit	788	39,3
Grootte woonplaats***	2.011	
< 10.000	460	22,9
10.000-25.000	383	19,0
25.000-50.000	347	17,3
50.000-100.000	219	10,9
100.000-500.000	512	25,5
> 500.000	90	4,5

* *Etniciteit is in analyses meegenomen als westers (Nederlands, overig Westers) vs. niet-westers (Surinaams, Antilliaans, Turks, Marokkaans, overig niet-Westers).*

** *Opleiding is in analyses meegenomen als hoog (Havo, VWO, HBO/Universiteit) vs. laag (LO, VMBO-b, VMBO-t, MBO).*

*** *Grootte van de woonplaats is in analyses meegenomen als klein (<25.000), middelgroot (25.000-100.000) en groot (>100.000).*

Tabel 2. Favoriete muziek van clubbezoekers (N=1.845, in %)

Muziekvoorkeur tijdens uitgaan	*
Dance	60,8
Urban/R&B/rap/hiphop/reggae	43,2
Top 40	41,6
Hardcore house/techno	35,9
Pop	27,0
Rock/punk/metal	16,7
Skihut/piratenmuziek	15,1
Latin/salsa	12,5
Jazz	4,9
Etnische (bijv. Surinaamse, Turkse, Hindoestaanse, Marokkaanse) muziek	1,2

* Het totaal telt op tot >100% omdat respondenten 1, 2 of 3 voorkeuren hebben aangeven (resp. 12%, 17% en 71%).

Tabel 3. Uitgaansgelegenheden bezocht op de uitgaansavond/nacht (in %)

	*
Club/discotheek	78,8
Café/lounge	46,0
Feestje (bijv. bij vrienden)	34,7
Kleinere party	20,6
Afterparty	11,8
Megaparty (>10.000 bezoekers)	6,4
Coffeeshop	5,9

* Het totaal telt op tot >100% omdat respondenten 1 of meer uitgaansgelegenheden hebben bezocht.

Tabel 4. Prevalentie van middelengebruik (ooit, jaar, maand) naar achtergrondkenmerken van clubbezoekers: geslacht, leeftijd, etniciteit, opleiding, woonplaats (in %)

Alcohol	Ooit	Jaar	Maand	Binge (maand)
Totaal	98,1	96,4	92,0	85,8
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.	***
Man	98,1	96,8	92,4	91,5
Vrouw	98,3	96,4	91,7	80,7
Leeftijd	n.s.	n.s.	*	***
< 20	98,1	97,4	93,7	87,6
20-24	98,1	96,4	91,3	88,3
25-29	99,3	96,4	92,1	83,4
30 en ouder	97,3	94,4	87,6	72,9
Etniciteit	***	***	***	**
Westers	98,6	97,0	92,8	86,6
Niet-westers	91,1	89,3	81,0	75,2
Opleiding	n.s.	**	**	n.s.
Hoog	98,2	97,6	93,9	85,8
Laag	98,1	95,2	89,6	86,1
Grootte woonplaats	*	*	**	*
Klein	97,5	95,2	89,6	84,6
Middelgroot	99,3	97,5	92,8	84,0
Groot	98,2	97,7	95,0	89,1

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Tabak	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	70,9	57,1	50,5
Geslacht	n.s.	*	*
Man	71,2	59,4	53,0
Vrouw	70,6	54,8	47,9
Leeftijd	n.s.	n.s.	n.s.
< 20	68,3	56,5	48,7
20-24	71,1	55,9	49,1
25-29	75,5	60,8	56,4
30 en ouder	73,8	57,5	52,5
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	70,7	56,7	50,0
Niet-westers	73,4	63,4	57,0
Opleiding	***	***	***
Hoog	67,6	51,8	44,3
Laag	75,3	63,7	58,1
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	69,2	54,9	48,2
Middelgroot	71,4	56,7	50,8
Groot	72,3	59,7	52,3

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Cannabis	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	62,0	39,0	23,7
Geslacht	***	***	***
Man	68,5	47,9	32,9
Vrouw	56,2	30,8	15,1
Leeftijd	***	**	n.s.
< 20	56,3	42,5	24,7
20-24	66,0	39,2	23,4
25-29	68,8	36,5	24,7
30 en ouder	63,5	26,8	18,4
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	61,7	38,5	23,2
Niet-westers	65,9	46,3	28,9
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	63,0	40,2	23,6
Laag	61,3	37,2	23,5
Grootte woonplaats	***	***	***
Klein	54,1	33,9	20,4
Middelgroot	61,7	34,9	20,7
Groot	72,7	49,1	30,7

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Ecstasy	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	22,9	15,6	8,5
Geslacht	***	***	***
Man	28,6	20,6	11,2
Vrouw	17,6	10,8	6,1
Leeftijd	***	***	***
< 20	12,9	10,4	5,7
20-24	25,0	17,4	8,6
25-29	37,3	22,1	12,5
30 en ouder	36,1	21,0	13,3
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	22,7	15,4	8,4
Niet-westers	25,2	17,4	9,1
Opleiding	**	**	**
Hoog	19,9	13,6	6,8
Laag	26,5	17,9	10,7
Grootte woonplaats	**	*	n.s.
Klein	19,3	13,2	8,7
Middelgroot	24,2	15,6	8,2
Groot	26,9	19,0	8,9

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Cocaïne	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	16,0	10,0	4,8
Geslacht	***	***	***
Man	21,7	15,1	7,1
Vrouw	10,7	5,1	2,7
Leeftijd	***	***	**
< 20	8,9	6,2	3,5
20-24	16,5	11,0	4,2
25-29	27,4	14,2	7,6
30 en ouder	26,9	14,8	8,2
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	15,9	9,9	4,8
Niet-westers	17,1	9,8	4,9
Opleiding	**	*	**
Hoog	13,5	8,7	3,4
Laag	18,8	11,4	6,4
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	14,1	8,6	4,8
Middelgroot	16,8	10,2	4,5
Groot	18,4	11,9	5,2

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Amfetamine/speed	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	12,6	6,3	3,4
Geslacht	***	***	**
Man	16,3	9,4	4,7
Vrouw	9,4	3,5	2,2
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	6,8	4,6	2,6
20-24	13,2	7,0	3,0
25-29	21,1	8,3	5,3
30 en ouder	23,1	7,7	5,5
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	12,4	6,2	3,4
Niet-westers	13,9	6,6	1,6
Opleiding	***	**	**
Hoog	9,3	4,6	2,2
Laag	16,3	8,1	4,5
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	12,0	6,4	3,6
Middelgroot	11,0	5,7	3,4
Groot	14,9	6,7	3,2

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

GHB	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	6,4	3,4	1,7
Geslacht	***	***	**
Man	8,9	5,0	2,7
Vrouw	4,2	2,0	0,8
Leeftijd	***	*	n.s.
< 20	3,2	2,3	1,1
20-24	6,8	3,6	1,9
25-29	11,9	5,6	2,6
30 en ouder	10,4	4,4	2,2
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	6,3	3,3	1,6
Niet-westers	7,4	4,1	1,6
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	5,4	2,9	1,4
Laag	7,4	3,8	1,9
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	5,8	3,8	2,1
Middelgroot	6,1	2,9	1,6
Groot	7,5	3,2	1,2

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Paddo's	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	16,2	5,9	0,8
Geslacht	***	***	**
Man	23,9	9,9	1,4
Vrouw	9,2	2,3	0,2
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	8,4	5,2	1,0
20-24	17,0	6,9	0,9
25-29	28,5	6,0	0,3
30 en ouder	28,9	6,1	0,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	16,0	5,9	0,7
Niet-westers	18,2	5,0	0,0
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	15,1	6,6	0,5
Laag	17,3	5,2	1,1
Grootte woonplaats	***	***	n.s.
Klein	12,4	5,0	0,8
Middelgroot	15,2	4,0	0,5
Groot	22,3	9,3	1,0

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

LSD	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	3,9	1,3	0,4
Geslacht	***	***	*
Man	5,8	2,2	0,7
Vrouw	2,1	0,4	0,1
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	1,9	1,6	0,6
20-24	2,9	1,5	0,3
25-29	7,7	0,7	0,0
30 en ouder	10,1	0,0	0,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	**
Westers	3,7	1,1	0,2
Niet-westers	5,8	2,5	1,7
Opleiding	**	n.s.	n.s.
Hoog	2,7	1,1	0,2
Laag	5,5	1,4	0,6
Grootte woonplaats	*	n.s.	n.s.
Klein	3,0	1,2	0,5
Middelgroot	3,6	0,5	0,2
Groot	5,6	2,0	0,5

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Basecoke/crack	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	1,2	0,4	0,1
Geslacht	**	*	n.s.
Man	1,9	0,7	0,3
Vrouw	0,4	0,1	0,0
Leeftijd	**	n.s.	n.s.
< 20	0,8	0,6	0,4
20-24	0,6	0,4	0,0
25-29	2,0	0,0	0,0
30 en ouder	3,9	0,0	0,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	1,1	0,3	0,1
Niet-westers	1,7	0,0	0,0
Opleiding	***	*	n.s.
Hoog	0,4	0,1	0,0
Laag	2,3	0,7	0,3
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	1,0	0,4	0,1
Middelgroot	0,7	0,2	0,0
Groot	2,0	0,5	0,3

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Heroïne	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	1,1	0,3	0,1
Geslacht	n.s.	n.s.	n.s.
Man	1,4	0,5	0,2
Vrouw	0,8	0,1	0,0
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	0,6	0,5	0,2
20-24	0,4	0,3	0,0
25-29	2,0	0,0	0,0
30 en ouder	3,9	0,0	0,0
Etniciteit	n.s.	n.s.	-
Westers	1,0	0,2	0,0
Niet-westers	0,0	0,0	0,0
Opleiding	**	**	n.s.
Hoog	0,5	0,0	0,0
Laag	1,8	0,7	0,2
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	0,6	0,2	0,0
Middelgroot	1,5	0,4	0,0
Groot	1,4	0,3	0,3

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Ketamine	Ooit	Jaar	Maand
Totaal	4,1	2,1	0,6
Geslacht	***	***	n.s.
Man	6,2	3,4	1,0
Vrouw	2,3	1,0	0,3
Leeftijd	***	n.s.	n.s.
< 20	2,2	1,7	0,6
20-24	4,1	1,9	0,3
25-29	9,0	4,0	1,0
30 en ouder	4,5	1,7	1,1
Etniciteit	n.s.	n.s.	n.s.
Westers	4,0	2,0	0,5
Niet-westers	4,2	2,5	0,0
Opleiding	n.s.	n.s.	n.s.
Hoog	3,4	2,0	0,5
Laag	4,9	2,2	0,8
Grootte woonplaats	n.s.	n.s.	n.s.
Klein	4,0	1,9	0,6
Middelgroot	2,9	1,5	0,5
Groot	5,2	2,7	0,5

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Tabel 5. Scores zes criteria van probleemgebruik onder probleemgebruikers (in %)*

Heb je in de afgelopen 12 maanden ...	Ecstasy N=19	Cocaïne N=20	Amfetamine N=26
... veel tijd besteed aan het bijkomen van de effecten, of aan het gebruik en verkrijgen van de drug?	96,0	61,5	91,6
... vaak in grotere hoeveelheden of langer gebruikt dan je van plan was?	72,9	100,0	90,3
... gemerkt dat je veel meer nodig hebt om hetzelfde effect te verkrijgen?	70,7	78,3	66,4
... zonder succes geprobeerd te minderen of te stoppen met gebruik, of had je het verlangen te stoppen?	68,9	66,2	57,4
... belangrijke activiteiten opgegeven of sterk verminderd om te kunnen gebruiken (bijv. sport, werk, familie, vrienden)?	35,0	66,4	49,1
... je ziek gevoeld bij het stoppen of bij minder gebruiken, of gebruikte je een ander middel om deze gevoelens te voorkomen?	14,8	51,1	42,0

** Het gaat om probleemgebruikers onder de recent gebruikende clubbezoekers. In deze tabel is niet meegenomen het criterium '... tóch gebruikt terwijl je wist dat het gezondheids-, psychische of emotionele problemen bij je veroorzaakt?'*

Uitgaan gaat vaak gepaard met alcohol- en drugsgebruik. Het uitgaansleven is daarom een belangrijke setting voor het volgen van ontwikkelingen in middelengebruik en het in kaart brengen van nieuwe trends onder jongeren en jongvolwassenen.

Hoeveel en hoe vaak gebruiken stappers alcohol en drugs? Zijn er verschillen tussen bezoekers van clubs en grootschalige party's en naar regio? En hoeveel club- en partybezoekers ontwikkelen problemen door hun drugsgebruik?

Deze vragen komen aan de orde in "Feestmeter 2008-2009", een landelijk onderzoek naar de omvang en aard van het alcohol- en drugsgebruik in het uitgaansleven. Het rapport gaat over twee groepen jongeren en jongvolwassenen: zij die uitgaan in clubs en discotheken, en zij die grootschalige party's en festivals bezoeken.

Het alcoholgebruik is onder beide groepen uitgaanders fors. Ook het drugsgebruik ligt beduidend hoger dan onder hun 'doorsnee' leeftijdsgenoten. Na cannabis scoren vooral ecstasy, cocaïne en amfetamine hoog, terwijl het gebruik van 'straatdrugs' als heroïne of basecoke nauwelijks voorkomt. Opvallend is de grote variatie in het gebruik van drugs tussen verschillende party's. Ook zijn er onder clubbezoekers soms opvallende regionale verschillen in middelengebruik.

Met deze eerste Feestmeter is een start gemaakt om landelijk het middelengebruik in het uitgaansleven cijfermatig in kaart te brengen. Moge dit rapport een inspiratiebron zijn voor beleidsmakers, voorlichters en preventiewerkers.